

1/2009

12. ročník

cena 30 Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY



Z obsahu

- Křídový vulkanismus v Poodří
- Přírodní rezervace Bažantula
- Takzvaná Katovna v Odrách
- Legionáři z Poodří





POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou, Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Svazkem obcí Region Poodří

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková,

Ing. Oldřich Usvald, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený

Adresa redakce: Výškovická 102, 700 30 Ostrava

E-mail: radim.jarosek@volny.cz

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Tisk: Zdeněk Pracný – Oftis, Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR. Registrační číslo: MK ČR E 12812.

ISSN 1803-2338

Vychází 4 čísla ročně.

Cena jednoho čísla: 30 Kč, předplatné: 120 Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce.

XII. ročník, č. 1/2009

Titulní strana obálky: Rybník Velký Okluk v Přírodní rezervaci Bažantula (Foto Lenka Sovíková).

Tato strana: Kamenné moře u Nové Vsi (Foto Radim Jarošek).

Ceník reklamy v POODŘÍ

Umístění na 3. nebo 4. straně obálky (černobílá) formát: A4 – 10 000 Kč, A5 – 5 000 Kč, A6 – 2 500 Kč
Redakce si vyhrazuje právo na odmítnutí požadavku na reklamu, úpravu ceny (např. při opakované reklamě ve více číslech apod.) resp. řešení formou protislužby (např. propagací POODŘÍ v jiném periodiku).

REDAKCE DĚKUJE ZA FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA TISK TOHOTO ČÍSLA:

- Obcím Albrechtický, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Jistebník, Kunín, Mankovice, Polanka nad Odrou, Proskovice, Pustějov, Stará Ves nad Ondřejnicí, městysu Suchdol nad Odrou, městu Odry
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné

Obsah

Svědectví o křídovém vulkanismu v Poodří Zuzana Skácelová, Peter Pálenský	4	Heraldika majitelů zámku v Jeseníku nad Odrou Libor Kovář	18
Kudlichův kámen z Jistebniku Fritz Eichler	7	Takzvaná Katovna (čp. 83) v Odrách Lucie Augustinková	27
Kamenné moře u Nové Vsi Radim Jarošek	7	Čermná. Historie farního kostela sv. Máří Magdalény a drobných církevních objektů Jana Krejčová	35
Nová přírodní rezervace v Chráněné krajinné oblasti Poodří Lenka Sovíková	9	Legionáři z Poodří Václav Langer	43
Kdy přestane ničení orné půdy? Štěpán Neuwirth	12	Ochotnické divadlo ve Studénce 2. část (1945–1963) Stanislav Macek	60
Sídlíště kultury s lineární keramikou v Bravanticích, okres Nový Jičín Tereza Krasnokutská	13	Nové nemovitě kulturní památky v Poodří Zdeněk Orlita, Radim Jarošek	69
Zajímavý přírůstek do Kabinetu přírodnin na zámku v Kuníně Bronislav Novosad	17	Vzpomínka Jistebnického zpěváčka Aloise Hýla Květuše Lepilová-Lýsková	71
		Šplichovský vodník Iva Hoňková	73

Vážení čtenáři,

jako vždy najdete uvnitř prvního čísla složenku na předplatné časopisu (pro r. 2009). Opět se nám stává, že někteří z čtenářů již předplatné zaplatili dříve sami. I ti mají složenku přiloženu. Důvodem je to, že bohužel nejsme schopni dohledat ve všech případech jmenovitě o které čtenáře šlo. Čtenářům, kteří již předplatné zaplatili, se tímto omlouváme.

Zároveň velmi děkujeme všem, kteří přispěli vyšší částkou, významně nám pomáhají udržet časopis „při životě“.

- redakce

Svědectví o křídovém vulkanismu v Poodří

Oblast Poodří je unikátním přírodním fenoménem, který se nachází na rozhraní dvou zcela odlišných přírodních systémů – geologických soustav Českého masivu na západě a Západních Karpat na východě, doprovázené diametrálně odlišnými tvary povrchů reliéfu, vnitřními stavbami a geologickou historií a také lišící se faunou a flórou.

Při východním okraji Poodří, v Příborské pahorkatině (součást Podbeskydské pahorkatiny), která je geologicky součástí flyšových příkrovů Západních Karpat, nacházíme záznamy a pozůstatky o vulkanické činnosti v období křídý, v druhohorách. Vulkanické horniny jsou součástí horninového sledu jako na jednom z mála míst v České republice. Zvláště rozmanitost horninových druhů je pro toto území charakteristická.

Geologický vývoj dnešního okolí začal již v prvohorách. Informace o nich nám poskytují hluboké vrty a geofyzikální měření, jejichž výsledky přinesly základní informace geologii a dovolily tak vytvoření prostorových modelů a představ o geologické stavbě do mnohakilometrových hloubek. Současná geologická stavba je výsledkem velmi dlouhé historie trvající téměř 500 miliónů let. V jejím průběhu území mnohokrát měnilo svoji tvář a pozici v rámci kontinentů. Vlivem několika období horotvorných pohybů se měnila i pozice území, než dosáhla dnešního stavu.

Geologickou historii Poodří lze datovat od prvohor a začala usazováním kontinentálních pískovců, arkóz a slepenců na vyvěřelé horniny, zejména žuly. Později v prvohorách (v období devon) vlivem vzniku mělkých moří sedimentovaly vápence a jílovce, místy také různé typy pískovců, prachovců a slepenců, dokládající teplá období a mělká moře. Následkem geotektonických změn v období karbonu při kolizi kontinentálních bloků se změnil charakter reliéfu a vznikly odlišné podmínky sedimentace v mořích. Uložilo se několik

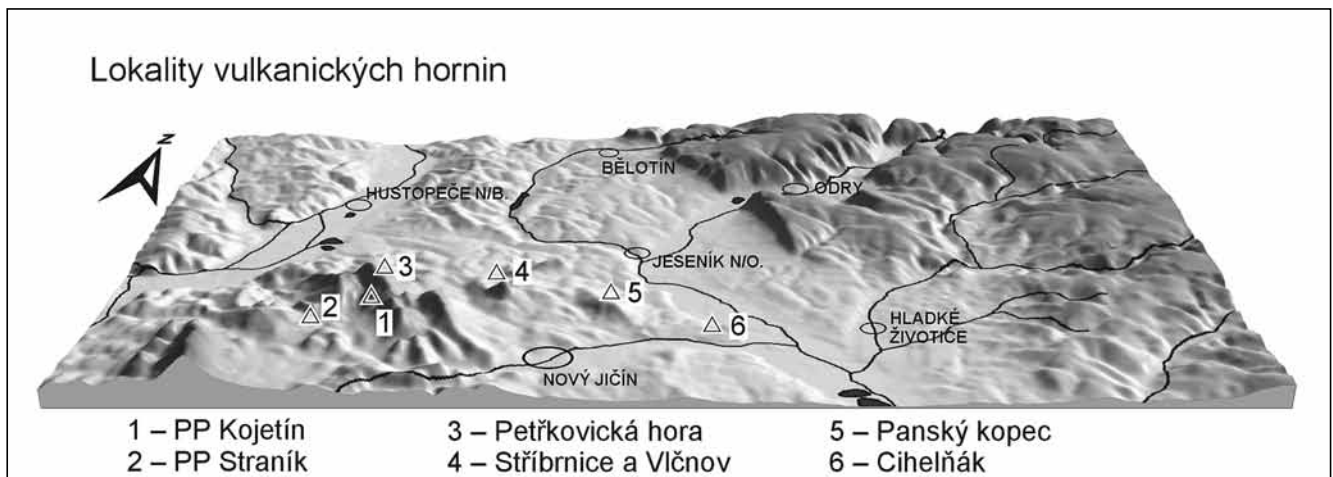
kilometrů mocných uloženin, jako jsou pískovce, droby, slepence a břidlice. V západní části Poodří sedimenty (horniny moravsko slezského paleozoika – kulmu) vystupují na povrch a jsou také známy z geologických vrtů. Horniny prošly variskou orogenezí, která způsobila jejich provrásnění, vznik šupin a porušení zlomovými systémy. Z vrtů známe také usazeniny (dále na východ) karbonu s uhlonosnými vrstvami.

Druhohorní etapa vývoje Poodří odpovídala zpočátku suchozemskému prostředí, až v juře, ale zejména v křídě se v systému mořských a oceánských pánví a příkopů, v té době však situovaných několik desítek až stovek kilometrů na jihovýchod, ukládaly jíly, písky, slepence a karbonátové horniny.

Poodří, zejména jeho východní část byla a je nadále utvářena alochtonními sedimenty vnějších flyšových příkrovů Západních Karpat, které byly od JV nasunuty na Český masiv při alpinských horotvorných procesech v mladších třetihorách na vzdálenost dosahující nejméně 30 km. V tomto období (spodní baden), tj. před 15 milióny roky, z dnešního Poodří ustoupilo moře, území se stalo souší a jeho následující vývoj byl zpestřen přítomností ledovců během čtvrtohorního zalednění.

Do východní části Poodří zasahují nejzápadněji ležící příkrovové flyšové jednotky, které jsou nasunuty na prvohorní sedimenty Českého masivu a mladotřetihorní sedimenty, vzniklé při alpinotypním vývoji Karpat. Příkrovová jednotka podslezská s frýdeckým a frýdlantským souvrstvím a vyšší jednotka slezská v kelčském vývoji vytváří na současném povrchu tektonické šupiny a trosky.

Během celého výše popisovaného geologického období probíhaly silné horotvorné pohyby v celém prostoru Evropy a často byly doprovázeny také intenzivní vulkanickou činností. V období druhohor (křídý) pronikalo do sedimentárních souvrství



Mapa popisovaných lokalit vulkanických hornin (v zobrazení 3D reliéfu se čtyřnásobným převýšením v pohledu k západu).



Měření gamaspektrometrie v terénu (Foto Z. Skácelová).

budující dnešní Karpaty z velké hloubky magma, které vytvářelo ložní žíly, a jednotlivé sopečné jícny produkovaly výlevy láv doprovázené explozemi pyroklastického materiálu. Vulkanické události probíhaly v několika fázích, o čemž svědčí ve vulkanických komplexech střídání jednotlivých lávových výlevů s polohami pyroklastik (sopečné vyvržení). V současné době vulkanické horniny tvoří jak menší izolovaná tělesa tak i mocné komplexy zabudované do příkrovových jednotek a přemístěné z původní zdrojové oblasti do vzdálenosti mnoha desítek kilometrů.

Jedna z oblastí, kde byla ve větší míře tato křídová vulkanická činnost zachována je Poodří a část Podbeskydské pahorkatiny. Rozmanitost horninových druhů vulkanických hornin byla způsobena magmatickou diferenciací (Šmíd 1978), která probíhala jednak během intruze, jednak uvnitř samotných těles (např. frakční krystalizace a gravitační diferenciacie těžkých mafických a rudních minerálů obsahujících Fe, Cr, Mg). U sopečných těles tak můžeme např. pozorovat vrstevnatou strukturu, v ložních žilách jsou patrné změny v hornině směrem k okraji (např. hromadění tmavých minerálů nebo změna zrnitosti). V důsledku magmatické diferenciacie můžeme rozlišit horniny s vysokými obsahy pyroxenu, olivínu, živců biotitu nebo amfibolu. Vzájemnými přechody mezi těmito horninami vzniká celá řada horninových typů, které se vyskytují společně a tím je možné odlišit jednotlivé základní skupiny (skupina = kombinace některých horninových typů). Mnohé jejich názvy zní pro širokou „negeologickou“ veřejnost velmi exoticky, např. monchiquit, fourchit, ouachitit nebo pikrit. Jeden horninový typ má ale k moravsko-slezskému regionu velmi blízko, je to tzv. těšínit,

kteřý dostal své celosvětové pojmenování právě pro svůj nejhojnější výskyt v oblasti Těšína. Také proto si zasluhují křídové vulkanické horniny v oblasti Moravské brány mimořádnou pozornost.

Od roku 2002 probíhá na území Poodří, Moravské brány a přilehlých oblastí Oderských vrchů a Podbeskydské pahorkatiny podrobné geologické mapování (v měřítku 1 : 25 000), které by mělo zahrnout veškeré informace o geologické stavbě, petrografii hornin, zlomech a hydrogeologických poměrech. Součástí tohoto výzkumu je i zhodnocení geofyzikálních projevů geologického podloží a charakteristika fyzikálních vlastností jednotlivých horninových typů.

U vulkanických hornin je jednou z důležitých fyzikálních veličin hodnota magnetické objemové susceptibilitity, která popisuje chování horninového materiálu ve vnějším magnetickém poli Země. Velikost tohoto parametru roste v závislosti s množstvím feromagnetických minerálů (např. magnetitu, titanomagnetitu, maghemitu). Dalším parametrem mohou být obsahy přirozených radioaktivních prvků, které se v horninách běžně vyskytují – ^{40}K , ^{232}Th a ^{238}U . V zemské kůře jsou obsahy draslíku okolo 2,35 %, thoria cca 12 ppm a uranu cca 3 ppm. Draslík je nejvíce vázán na živce a slídy, obsahy thoria a uranu rostou s výskytem tzv. akcesorických minerálů (monazit, zirkonu, apatitu). Geofyzikální metoda, která určí obsahy těchto radionuklidů v hornině s velkou přesností je tzv. gamaspektrometrie a lze ji měřit přímo v terénu na horninových výchozech.

V rámci geofyzikálního měření v oblasti Poodří mezi Suchdolem nad Odrou a Starým Jičínem (kóta Straníků) byly na výchozech vulkanitů změněny také tyto fyzikální parametry s cílem charakterizovat jednotlivé typy (Buriánek – Skácelová 2007). Nejrozsáhlejší výchozy křídových vulkanitů, které je možné identifikovat také z leteckého měření magnetometrie jako výraznou kladnou anomálii, se nacházejí jv. od Starého Jičína mezi Petrovicemi, Kojetínem a Straníkem. V morfologii krajiny vytváří nápadný hřbet ve směru SV–JZ od Petřkovické hory (608 m n. m.) až k Čertovu



Přírodní památka Pikritové mandlovce u Kojetína (Foto Z. Skácelová).



Přírodní památka Polštářové lávy ve Straníku
(Foto Z. Skácelová).

vrchu. Dvě významné chráněné geologické lokality vulkanických hornin můžeme navštívit podél silnice z Kojetína do Straníku, je to odkryv pikritových mandlovců v sedle j. od Kojetína a odkryv „polštářových“ (pillow) láv na s. okraji Straníku pod kapličkou. Tento typ láv je charakteristický pro výlevy magmatu pod vodní hladinou, kde dochází k prudkému ochlazení a vytváří lávové polštáře. Magnetická susceptibilita láv (bazaltů) je velmi vysoká a obsahy přirozených radioaktivních prvků nízké, zatímco pikritové mandlovce mají relativně nízké hodnoty magnetické susceptibility a zvýšené obsahy thoria.

Většina horninových výchozů se však nachází na odlehlých a hůře přístupných místech a tak zatím zůstávají mimo zájem širší veřejnosti. Jednou ze zajímavých lokalit je např. opuštěný lom na sz. svahu Petřkovické hory. Můžeme zde najít výchozy diabasu (doleritu) s nižšími hodnotami magnetické susceptibility vedle těšínitu s velmi vysokými hodnotami, které mají typickou kulovitou odlučnost. Těšínity obsahují vyrostlice analcimu, které tvoří charakteristické kruhové shluky. Jejich zvýšená magnetická susceptibilita je dána vysokým obsahem Ti-augitu a jsou charakteristické také zvýšeným obsahem draslíku (až 2,6 %) a thoria (až 11,3 ppm).

Směrem k severu najdeme výchozy těšínitu např. na lokalitě Stříbrnice szs. od Starého Jičina, které bylo možné identifikovat v leteckém měření magnetometrie jako kladnou anomálii. Na vedlejší kótě 365 u Vlčnova je v lomu odkrytý horninový výchoz nealterovaného porfyrického pikritu obsahující pravděpodobně vyšší podíl magnetitu a Ti-augitu, neboť i tady je naměřená magnetická susceptibilita velmi vysoká. Východně od Bernartic na kótě 357 Panský kopec nalezneme vulkanické horniny většinou jako úlomky nebo větší bloky na poli, jediný dnes odkrytý výchoz je v malém zarostlém zářezu na lokalitě Na Salaši. I tady různorodost horninových typů dokládá naměřená magnetická susceptibilita – nejvyšší charakterizuje nealterovaný porfyrický pikrit a těšínitový pyroxenit obsahující magnetit, nejnižší je u pikritových man-

dlovců. Nejseverněji odkrytá lokalita vulkanických hornin v této části Poodří je pravděpodobně kóta 289 Cihelňák u Kunína. V prostoru daňčí obory se nachází drobný výchoz těšínitu a silně zvětralého pikritu, který se v rámci geologického mapování podařilo lokalizovat profilovým terénním měřením magnetometrie jako krátkou žílu ve směru S–J. Na povrch vychází pravděpodobně v blízkosti Kunína jen malá část vulkanických hornin. Podle dat letecké magnetometrie by menší tělesa mohla být skryta také východně od Kunína v blízkosti kóty 308 Čarodějka nebo západně od Kunína na pravém břehu Odry v lokalitě Bařiny (viz mapa str. 4).

Společný geologický a geofyzikální výzkum vulkanických hornin tzv. těšínitové asociace přinesl nové informace o různorodosti jednotlivých typů, které lze relativně jednoduše rozlišit už při prvním měření v terénu. Jedinečnost tohoto geologického fenoménu dokládají i státem vyhlášené lokality přírodních památek mezi Kojetínem a Straníkem. Ale některé ukázkové výchozy těchto vulkanických hornin zůstávají z větší části skryty pro širší veřejnost. Bohužel, často dochází k jejich devastaci a zavalení stavebním odpadem. Doufejme, že tak postupně nezmizí i těch pár svědectví o dávné vulkanické minulosti naší planety.

Zuzana Skácelová,
Česká geologická služba
Peter Pálenský,
Ministerstvo životního prostředí, odbor horninového
a půdního prostředí

Použitá literatura:

- Buriánek, D. – Skácelová, Z. (2007): Význam magnetické susceptibility pro geologické mapování hornin těšínitové asociace na listu 1 : 25 000 Starý Jičín (25-124). – Geologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku v roce 2006. MU Brno.
Šmíd, B. (1978): Výzkum vyvřelých hornin těšínitové asociace. – Kandidátská disertační práce, MS, ÚÚG Praha.



Těšínit s kulovitou odlučností (Foto Z. Skácelová).

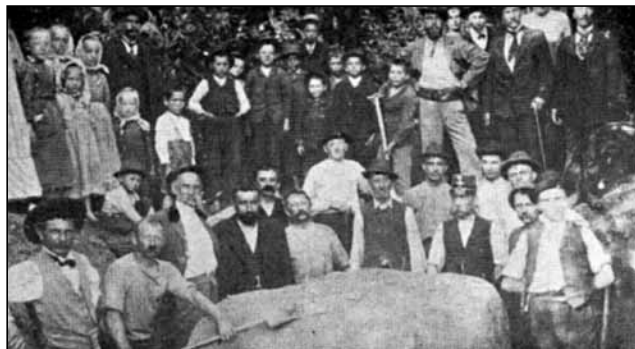


Kudlichův kámen z Jistebníku

V zahradě jistebnického sedláka Paskera z čp. 135 se odpradávná nacházel mohutný kámen jaký nebyl k vidění daleko široko. Ze země vyčnívala pouze jeho vrchní část a říkalo se, že kámen roste – každý rok byl o trochu více vidět. Ale bylo tomu jinak, to jen voda po deštích nebo tání sněhu odplavovalo půdu kolem něj, a tak se pomalu více a více obnažoval. Majitel sedlák Pasker z něj ale zrovna radost neměl, protože mu bránil ve využití místa na zahradě.

Kolem roku 1906 v Jistebníku pracoval jako drážní mistr Karel Schaller. O velký kámen se zajímal a navrhl sedlákovi, že ho vykope. Ten to ale odmítl s tím, že je příliš hluboko v zemi a že by to proto nešlo. Schaller ale naléhal a jednoho dne se objevil i s několika pomocníky a začali jej vykopávat. Po několika hodinách se ukázalo, že kámen zase tak velký není. To už jejich práci přihlíželo hodně místních obyvatel. Povídaní o tom, jak hluboko je v zemi nebyla pravda a nakonec byl balvan celý odhalen. Měl odhadem 3 m³ a hmotnost kolem dvou tun. Bylo těžké dostat jej ven z jámy, ale za pomoci lan, dřevěných kuláčů a třech párů koní se to podařilo.

Kámen byl vytažen a byla otázka, co s ním. Zůstal ležet vedle zahrady. Jednoho dne šel kolem cizí člověk, odborník, a hned v něm rozpoznal bludný balvan. Dokonce dal návrh, že by se například po rozbití kamene kvalitní hornina dala využít na dláždění nebo pro stavbu. Karel Schaller však přišel s jiným návrhem: balvan by mohl slou-



Z vykopání bludného balvanu v Jistebníku.

žit jako základ pomníku Hanse Kudlicha (pozn.: v textu je nesprávně uvedeno Waltera Kudlicha), známého jako „osvoboditel sedláků“, který dopomohl sedlákům ke zrušení roboty v roce 1848. A tak se i stalo a na kámen byla připevněna jeho bronzová deska.

Pomník stál na svém místě dalších téměř 40 let až do roku 1945, kdy měl být využit jako součást pomníku Stalinovi a byl převezen k hasičské zbrojnici. Kudlichova deska měla být dána do šrotu. Nestalo se tak – nějaký mladík ji tenkrát sebral a zakopal na neznámém místě.

*Podle vyprávění Josefa Figaly a dalších připravil
Fritz Eichler. Převzato z Kuhländchen, r. 1957.*

Překlad z němčiny Karel Gold.

*Reliéf H. Kudlicha z jistebnického bludného balvanu
najdete v POODŘÍ 1/2003, s. 27.*

Kamenné moře u Nové Vsi

Kamenná moře se v oblasti Nížkého Jeseníku nacházejí poměrně často. Jsou dokladem mechanického, mrazového zvětrávání odolnějších hornin, především drob a slepenců v periglaciálním klimatu během chladných období pleistocénu. Zdejší území se nacházelo opakovaně v předpolí pevninského ledovce.

Jedním ze známých je Přírodní památka Kamenné proudy u Domašova, která se nachází na levém břehu říčky Bystřice jižně od Domašova nad Bystřicí. Z těch bližších je to například Častochovské kamenné moře u Spálova.

Ke vzniku suťových polí docházelo prakticky všude tam, kde se v prudším svahu nacházel výchoz drob nebo slepenců. Mrazovým trháním docházelo k postupnému rozpadu skalního bloku na kusy různých velikostí, které se pak gravitací posouvaly po svahu dolů a vytvářel se tak charakteristický tvar ploché, různě mocné akumulace nestabilních kusů hornin. Nejmocnější bývá vrstva pod mrazovým srubem a snižuje se do stran a po svahu dolů. Proces byl intenzivnější tam, kde

byl zdrojový skalní blok (mrazový srub) rozpučen nebo tvořen vrstvami různých hornin s odlišnou mechanickou odolností. Rozpadem postupně docházelo ke zmenšování mrazového srubu, až zanikl zcela nebo zůstal v podobě nevysoké skalky. K uvedeným procesům dochází v malé míře i dnes, protože však je poměrně málo intenzivní, mnohde suťová pole zarůstají vegetací a dochází tak k jejich stabilizaci.

Menší suťové pole se nachází i nedaleko nové železniční zastávky Odry-Loučky na jižním zalesněném úbočí kopce Chrastavec (532 m n. m.). Můžeme se k němu dostat buď přímo od zmíněné zastávky – od směrovníku žluté turistické značky, který se nalézá naproti železniční zastávce u Památného stromu Novoveský dub. Vstoupíme do lesa, vzápětí ze značky odbočíme a stoupáme do prudkého svahu asi 150 m.

Druhá, fyzicky méně náročná možnost, je pokračovat po silnici směrem na Vítovku. Po pravé straně mineme u cesty kříž a po 100 metrech od něj odbočíme polní cestou doleva vzhůru do lesa.



Celkový pohled na kamenné moře.

Pokračujeme po ní, až narazíme na širokou lesní cestu, zde odbočíme doleva a asi po 300 metrech dojdeme k prudkému pravotočivému ohybu cesty. Horní okraj největšího suťového pole se nachází asi 50 m pod uvedenou cestou. V mnohem menší míře je vyvinuto i nevysoko nad ní.

Cesta zesponu je namáhavější, budeme však odměněni pohledem na celé kamenné moře, které není seshora tak dobře patrné.

Jde o menší útvar, jeho šířka je 50–70 m a celková délka asi 160 m, nicméně nalézají se zde tři mrazové sruby, dva v dolní části pod cestou a jeden, nejmenší nad ní. Největší s výškou 3,60 m má poměrně bizarní tvar. Je silně rozpukaný a tvoří ho droba místy s kulovitou odlučností a s polohami drobnozrnného slepence. Oba další sruby jsou nižší – 2,20 m a kolem 1,50 m.

Kamenné moře se nalézá v rozpětí nadmořských výšek 355–440 m n. m., sklonitost se pohybuje v průměru kolem 25–30°. Sedimenty patří k hra-decko-kyjovickému souvrství (kulm, spodní karbon). Velikost klastů je různá – od decimetru po metrové kusy. Suťové pole je, alespoň v povrchové části, bez výplňového klastického materiálu, uplatňuje se více organická hmota.

Celá plocha je porostlá vzrostlým lesem s převládajícím habrem obecným a dubem letním, méně je zastoupen buk lesní, lípy, jilmy a javory. V kyselém a živinami chudém bylinném patře najdeme především lipnici hajní (*Poa nemoralis*), strdivku nicí (*Melica nutans*), strdivku jednokvětou (*Melica uniflora*), mařinku vonnou (*Asperula odorata*), biku bělavou (*Luzula luzuloides*). Z méně častých rostlin zde roste konvalinka vonná (*Convallaria majalis*)



Největší mrazový srub je vertikálně i horizontálně silně rozpukaný.



Pohled zesponu trochu klame – výška skály je jen přes tři metry.



V ploché horní části skály můžeme najít vyryté německé nápisy z období před 2. světovou válkou.

v počtu několika desítek až prvních stovek exemplářů a ozdobný zvonek broskvolistý (*Campanula persicifolia*).

Kamenné moře u Nové Vsi jistě nepatří k největším suťovým akumulacím na Odersku, přesto si zaslouží naši pozornost, ať už jako esteticky zajímavý tvar nebo doklad vývoje krajiny.

Radim Jarošek, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, středisko Ostrava (text a foto)

Nová přírodní rezervace v Chráněné krajinné oblasti Poodří

Na soustavě rybníků u Studénky byla s účinností od 2. března 2009 vyhlášena Přírodní rezervace Bažantula. Původně zamýšlený název rezervace „Okluky“ (viz článek v POODŘÍ č. 3/2006) nebylo možné použít, protože v naší republice již existuje jiná rezervace stejného jména. Podle zákona nesmí mít dvě různé rezervace v České republice stejný název.

Přírodní rezervace Bažantula (dále též PR Bažantula) zahrnuje čtyři poslední rybníky soustavy u Studénky: Malý Okluk, Velký Okluk, Bažantulu a Kozák. Podél všech rybníků prochází okrajem rezervace modře značená turistická trasa spojující Studénku a Jistebník. Celková rozloha rezervace je 36 hektarů.

Rybníky u Studénky jsou staré přes 500 let. Původně se zde nacházely pouze tzv. periodické rybníky a až počátkem 20. století získaly svou dnešní podobu, vždy však sloužily především k chovu ryb.

Od 70. až 80. let 20. století se velmi silně projevují negativní vlivy lidské činnosti na přírodu – intenzifikace zemědělství a lesnictví způsobily ochuzení druhové pestrosti přírodních společenstev, regulace vodních toků a meliorace vedou

k vysušování krajiny, které je v posledních letech ještě zesíleno změnami klimatu. Vodní rostliny a živočichové, kteří dříve byli běžní, se stávají stále vzácnějšími, mnozí z nich jsou dnes silně nebo kriticky ohrožení.

Za této situace nabývají velké důležitosti tzv. mimoprodukční funkce rybníků. Rybníky jsou přírodě blízké vodní ekosystémy, v nepřírozně vysušené



Kriticky ohrožený plavín štítnatý (Foto Lenka Sovíková).



Rybník Kozák s porosty plavínu štítnatého (Foto Lenka Soviková).

krajině jsou často posledním útočištěm mnoha druhů vodních rostlin a živočichů. Rybníky také v krajině zadržují vodu a upravují vodní režim i mikroklima ve svém okolí.

Podle Nařízení Správy CHKO Poodří č. 1/2009 ze dne 23. 1. 2009, kterým se zřizuje Přírodní rezervace Bažantula, je v rezervaci předmětem ochrany přírodě blízký, druhově bohatý rybníční ekosystém se vzácnými rostlinnými společenstvy a se soustředěným výskytem a rozmnožováním zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů.

Hlavními součástmi předmětu ochrany jsou porosty vodních rostlin s kriticky ohroženými druhy nepukalka vzplývající (*Salvinia natans*), plavín štítnatý (*Nymphoides peltata*), řečanka menší (*Najas minor*), kotvice plovoucí (*Trapa natans*), společenstva hlubší vody s výskytem rdestu světlého (*Magnopotamion*), porosty rákosin a orobinců (svaz *Phragmition communis*) a vegetace parožnatek (*Charetum braunii*).

K hlavním předmětům ochrany patří také jádrové populace obojživelníků – kuňky obecné (*Bombina bombina*), rosničky zelené (*Hyla arborea*) a komplexu zelených skokanů (*Pelophylax* kl. *esculentus*), vodní ptáci, především bukač velký (*Botaurus stellaris*), chřástal vodní (*Rallus aquaticus*), rákosník

velký (*Acrocephalus arundinaceus*), moták pochop (*Circus aeruginosus*), kopřivka obecná (*Anas strepera*), potápky – různé druhy, ze savců netopýr vodní (*Myotis daubentonii*) a netopýr rezavý (*Nyctalus noctula*).

Významným předmětem ochrany jsou i druhově a věkově pestré porosty dřevin podél hrází, typické pro krajinný ráz Poodří.

Důvodem pro zřízení rezervace byla potřeba zachovat předměty ochrany dlouhodobě v příznivém stavu.

Před vlastním vyhlášením rezervace zpracovala Správa CHKO Poodří „Plán péče o PR Bažantula na období 2009–2018“, ve kterém jsou podrobně charakterizovány všechny součásti předmětu ochrany a jejich životní nároky, jsou popsány přírodní podmínky území, veškeré známé vlivy (včetně hospodářských a jiných zásahů), které ovlivňovaly předměty ochrany v minulosti. Především však plán péče uvádí, jakým způsobem je potřebné o území pečovat v příštích 10 letech – co předmětům ochrany prospívá a co by jim mohlo uškodit. Plán péče obsahuje také seznam plánovaných zásahů v území a odhad jejich finanční náročnosti. Zpracování, projednání a schválení plánu péče je podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně



*Kriticky ohrožená nepukalka plovoucí na hladině rybníka
(Foto Lenka Sovíková).*

přírody a krajiny, nezbytným podkladem pro to, aby rezervace vůbec mohla být vyhlášena.

Nutnou podmínkou pro zachování většiny předmětů ochrany je zachování rybářského hospodaření v rezervaci, které je však usměrněno v zájmu ochrany přírody. Rybníky se nesmí hnojit, přikrmování ryb je omezené. Díky tomu má voda větší průhlednost, sluneční světlo se dostává až ke dnu rybníka a tím umožňuje vyklíčení a rozvoj vodních rostlin. Ponořené rostliny poskytují potravu a úkryt velkému množství bezobratlých živočichů (drobným korýšům, měkkýšům, hmyzu a jeho larvám) a obojživelníkům a jsou spolu s drobnými živočichy potravou pro vodní ptáky. Rostliny vynořené nad hladinou – hlavně rákosiny – slouží ptákům také jako úkryt a prostředí pro hnízdění.

Z důvodu ochrany vodních rostlin je zakázáno vysazovat do rybníků býložravé druhy ryb, především amura bílého.

Živočichové – hlavně ptáci, potřebují pro svůj život a rozmnožování klidné a nerušené prostředí. Proto není povolen pohyb osob po hrázích s výjimkou turisticky značené cesty. V souladu se zákonem je rovněž omezeno myslivecké využívání území.



Rosnička zelená (Foto Daniela Polášková).



Mlád'ata motáka pochopa (Foto Iva Němečková).

Vyhlášení přírodní rezervace umožní, aby rybníky zůstaly ve vlastnictví státu – Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Rybářské hospodaření zůstane i nadále svěřeno profesionálům, společnosti DENAS, která hospodář i na ostatních rybnících soustavy a v péči o rybníky v PR Bažantula už dlouho spolupracuje se Správou CHKO Poodří.

Vlastnictví rybníků znamená pro ochranu přírody také závazek udržovat je v řádném technickém stavu. Rybníky v PR Bažantula byly odbahněny a částečně opraveny před 30–40 lety, od té doby pokračoval přirozený proces eroze hlinitých hrází a postupného zazemňování. Rybníky se stávají příliš mělkými. Eroze a zazemňování výrazně pokročily při více než 100leté povodni v r. 1997, která zasáhla i rybníční soustavu u Studénky. Správa CHKO Poodří plánuje rozsáhlé opravy hrází a úpravy reliéfu dna. Po dokončení oprav by rybníky měly po několik desetiletí vydržet v technicky vyhovujícím stavu a tím umožnit kromě chovu ryb také nerušenou existenci a rozmnožování vzácných druhů rostlin a živočichů.

Lenka Sovíková, Správa CHKO Poodří



*Rybník Velký Okluk s porosty kotvice plovoucí a kvetoucí
bublinatky jižní (Foto Lenka Sovíková).*



Kdy přestane ničení orné půdy?

Za pouhé čtyři roky prvního desetiletí jedenaadvacátého století bylo – podle zprávy hejtmanství Moravskoslezského kraje – zničeno zástavbou na osm tisíc hektarů zemědělské půdy. (A kolik tisíců hektarů bylo zničeno od roku 1990?) Samozřejmě, že se tento zhoubný trend nevyhnul ani Poodří. Výstavba rodinných domků se šíří krajinou jako mor, stejně jako výstavba průmyslových center a dalších produktů ekonomické expanze, včetně výstavby dalších a dalších komunikací. Jen si povšimněte, že se každodenní stav provozu na silnicích stal nedílnou součástí televizního zpravodajství a je mu přikládána velká důležitost. Ekonomika, která – jak se zdá – je bytostně spjatá především s automobilovou výrobou – a ta je v současnosti preferována jako prioritní. Jako samospasitelný trend současné civilizace. Kam nás tento trend zavedl spolu s nadvýrobou a neuvěřitelným plýtváním zdroji, je propastná ekonomická krize, jež v globalizovaném světě může znamenat zdroj budoucích konfliktů. Postupné odhalování podvodů, krádeží, zpronevěr, obohacování se managementu bank a pojišťoven na úkor klientů a plátců daní je pouhou špičkou ledovce. Odhadnout, co se bude ve světě ekonomiky dít dále, je nad síly i těch, kdo se v tomto prostředí pohybují profesionálně, natož aby mohl seriózní závěry činit publicista.

Vraťme se proto raději k neuvěřitelnému hazardu se zemědělskou půdou. Polanka nad Odrou, kde žiji od dětství, má k dispozici zhruba tisíc hektarů polí a luk. Zničením osmi tisíc hektarů orné půdy za pouhé čtyři roky jakoby tedy zaniklo osm takových obcí. Díky rodinné zástavbě, která ničivě proniká do zemědělské krajiny a krajiny vůbec, se zvyšují nároky dosavadních obyvatel i přistěhovalců na pohyb ve volné přírodě, jejíž prostor se však stále zmenšuje. Poodří, jehož se tato poznámka týká, už teď jen těžko zvládá nápor lidí, psů, koní, motorových vozidel, zejména terénních čtyřkolek a motocyklů. Úbytkem polností a remízků však trpí i fauna a flóra. Jakákoli zvěř je nucena hledat nový životní prostor, a protože neustále přibývá komunikací, dost často končí pod koly automobilů. Z jiného důvodu umírají však na silnicích i lidé. S postupem vítězí ekonomiky však umírá také duchovno; zhoršují se mezilidské vztahy, roste agresivita, upadá humánní přístup člověka k člověku.

Kdysi jsem kladl regionálním politikům otázku, zda mají životaschopnou vizi dalšího rozvoje regionu. Odpovídali, že ano. Pokud měli na mysli automobilku v Nošovicích, průmyslové centrum mezi Ostravou a Frýdkem, logistické centrum u Ostravy-Poruby a další podobné projekty, pak to nelze považovat za vizi, ale za pouhé řešení problému zaměstnanosti. A nebo také za stavbu

svých vlastních pomníků. Vizí lze rozumět takový politický trend, jež by zaručoval zdravý vývoj společnosti při zachování plně funkční krajiny. Ztráta úcty člověka k rodné hroudě bude s největší pravděpodobností mít v budoucnu fatální dopad. Současná společnost se změnila na čistě konzumní. Dnešní člověk si navykl nakupovat v supermarketech, aniž by přemýšlel o tom, odkud potraviny a zboží pochází, kde vzniklo, kdo se o ně postaral. A také žije v přesvědčení, že žádný nedostatek nehrozí, a proto nevnímá ani neuvěřitelné každodenní plýtvání zbožím, jež rychle končí na skládkách.

Do roku 2013 má vzniknout na sedmdesáti hektarech polí v Ostravě-Svinově nový sportovní areál. Dosud bylo těchto sedmdesát hektarů schopno ročně vyprodukovat 420 tun obilí. Od roku 2013 tyto produkty budou scházet (spočtete si ztrátu z výše zmíněných osmi tisíc hektarů!), nebude z nich pečivo, krmení pro dobytek... Za nějaký čas budeme nuceni dovážet obilí a potraviny obecně z větší a větší vzdálenosti, vše bude dražší a dražší. Opět ubude nějaký ten zajíc, srnčí, ježek, bažant, pěnice pokřovní, vrabec polní, drozd... Jenže to ekonomy nezajímalo, nezajímá a nebude zajímat. Pouze psychologové a psychiatři budou mít více práce, protože se ztrátou rovnováhy v přírodě se vytrácí také naše duševní rovnováha. Čím více se přírodě vzdalujeme, tím více platíme a budeme platit, až se náš život stane neúnosně drahý a komplikovaný. O zhoršujícím se zdraví fyzickém nemluvě.

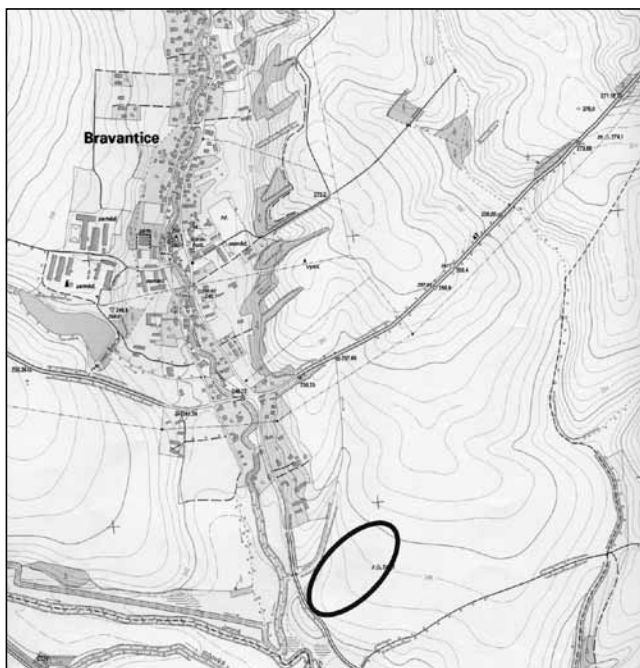
Mohl bych zakončit optimistickou předpovědí, že zdravý rozum zvítězí. Raději však budu citovat proroctví indiánského kmene Cree, které se k pravdě blíží nejvíce: „Teprve až pokácíte poslední strom, až otrávíte poslední řeku, až ulovíte poslední rybu, přijдете na to, že se peníze nedají jíst.“

Štěpán Neuwirth, publicista, spisovatel





Sídliště kultury s lineární keramikou v Bravanticích, okres Nový Jičín



Bravantice (okr. Nový Jičín). Lokalizace zkoumané plochy v ZM, mapový list 15 – 43 – 17, stav k roku 2004 (Archiv NPÚ).

V souvislosti s pokračující výstavbou dálnice D47, úseku stavby 4706 (Hladké Životice–Bílovec), bylo na podzim 2006 při kontrole skrývané plochy na katastru Bravantic zjištěno pracovníkem Národního památkového ústavu v Ostravě (NPÚ) několik pravěkých objektů. Stavební činnost byla pozastavena, úsek byl doskrýván vhodnou strojní technikou za účasti archeologa a následně byl zahájen záchranný archeologický výzkum stavbou ohrožené části pravěké lokality, který byl dokončen v květnu 2007.¹⁾

Na katastrálním území Bravantic nebylo doposud zkoumáno žádné pravěké naleziště, ačkoliv již v minulosti byly v intravilánu obce Bravantice a na přilehlých polích nalézány neolitické (mladší doba kamenná) a eneolitické (pozdní doba kamenná) kamenné broušené a štípané artefakty.²⁾ Objevené naleziště je situováno na jižním okraji obce, na mírném severozápadně orientovaném svahu v nadmořské výšce cca 242–244 m. Přibližně 150 m západním směrem od sídliště protéká místní vodoteč Sezina, která o 400 m jižně vtéká do říčky Bílovky.

Archeologickým výzkumem byl prozkoumán úsek o souvislé délce 200 m a šířkách 20 a 40 m



Situační plán prozkoumané plochy (Archiv NPÚ).



Letecký pohled na půdorys kůlové stavby č. 05 (Foto T. Ott).

(155x20 a 45x40 m), na němž bylo odkryto celkem 194 zahloubených objektů. Z tohoto počtu bylo **166** jam vyhodnoceno jako pozůstatek staroneolitického areálu. Naprosto převládaly menší kruhové **jámy kůlové** (v počtu 136), které zejména na pěti místech tvořily pravidelné řady půdorysů **dlouhých nadzemních kůlových staveb** (č. 01 – 05, 06?), typických staroneolitických velkodomů. Ve všech případech byly odkryty severozápadní části těchto domů, jihovýchodní okraje zůstaly zachovány v nezkoumané ploše. Orientace podélné osy byla u všech shodná, a to od severozápadu k jihovýchodu, u některých bylo patrné zúžení severozápadních čel (domy č. 01, 03, 05), která mohla být i aerodynamicky snížena proti převládajícímu směru větrů. Podle výsledků antrakologické analýzy byly dřevěné prvky všech domů postaveny z dubu.³⁾ U některých staveb byly podél delších stran zahloubeny dlouhé a hluboké stavební jámy, typické byly zejména u **stavby č. 05**, která byla také nejlépe zachovanou stavbou na sídlišti. Její charakteristický půdorys byl tvořen pěti podélnými řadami kůlů. Okrajové řady byly pozůstatkem konstrukce stěny domu, její kůly byly menší a hustěji umístěné. Naopak tři středové řady kůlů, které bývají považovány za pozůstatek nosné konstrukce sedlové střechy nebo konstrukce vnitřních příčných stěn, byly mohutné (některé měly v průměru až 0,5 m) a dále od sebe.

Zjistitelná délka popisovaného domu byla min. 15,4 m (délka úplných staveb na středoevropských lokalitách kolísá od 20 do 40 m), šířka se pohybovala od 6,0 m u severozápadního čela, směrem k jihovýchodu se stavba mírně rozšiřovala až na 6,3 m. Vnitřní zařízení domu nebylo dochováno, jelikož původní podlaha byla již zničena intenzivní zemědělskou činností.

Další, už mnohem méně početnou skupinu zahloubených jam tvořily běžné **sídlištní jámy** (v počtu 30), většinou s těžko určitelnou funkcí. Některé jámy ale bylo možné interpretovat jako jámy stavební či zásobní. Dokumentovány byly také nepřilíživě velké hliníky. **Stavební jámy** byly většinou rozměrné, nepravidelně zahloubené s členitými dny a nacházely se zejména podél domů (např. podél domu č. 05 měly tyto jámy délku až 11,2 m, šířku 3,0 m a zahloubení 1,0 m). Z jam byla těžena hlína potřebná na stavbu dlouhých domů, zejména na omazání jejich stěn. Nejrozsáhlejší zkoumaný objekt na ploše o rozměrech 6,0x5,8 m označujeme jako **hliník**, který rovněž sloužil k exkavaci hlíny. Z jámy, která byla již podle svého tvaru označena jako **zásobnice**, pochází několik obilí, které byly makrozbytkovou analýzou určeny jako ječmen, pšenice jednozrnka a pšenice dvouzrnka. Jelikož se v souboru nenacházely žádné příměsi plevelných druhů, které tvořily při pěstování uvedených archaických druhů pšenice významnou část,



domníváme se, že obilky mohly pocházet z vyčištěného osiva určeného k výsevu či konzumaci. Špatný stav zachovaných obilek může svědčit o zániku zásobní jámy při požáru.⁴⁾

Vedle klasických pravěkých sídlištních jam byly na ploše dokumentovány i další jámy (v počtu 28), které se od pravěkých podstatně lišily zejména svou jílovitou výplní a byly pravděpodobně přírodního původu.

Z pravěkého sídliště v Bravanticích pocházejí zejména četné zlomky keramických nádob (cca 3 320 zlomků), kamenná štípaná (cca 370 ks) a broušená industrie, v menším počtu fragmenty dotvrda propálené hlíny – tzv. mazanice, uhlíky nebo úlomky kostí. Z důvodu fragmentárnosti **keramického souboru** nebylo u většiny zlomků možné určit tvar či nějakou nádobu zrekonstruovat. V souboru se vyskytovala jak jemná, tak hrubá (technická) keramika.

Z tvarů jemné keramiky naprosto převládaly tvary globulární (obr. 1:1–3, 9; obr. 2:1), následovány v daleko menším počtu mísami či miskami (obr. 1:10). Nádobly byly zdobeny takřka výhradně lineárním ornamentem s notami (obr. 1:2–10; obr. 2:1), jen ojediněle se vyskytly nezdobené tvary (obr. 1:1) a tvary s plastickými ornamenty. Jedním z charakteristických výzdobných motivů na keramice byl tzv. degenerovaný styl výzdoby, pro který je typický viditelný rozpad původních přísně geometrizovaných motivů (obr. 1:3, 10; obr. 2:1).

Z tvarů hrubé keramiky byly opět nejpočetněji zastoupeny tvary globulární (obr. 1:11; obr. 2:2, 4), a potom různé amforovité tvary (láhve, putny). Nádobly byly velmi hojně zdobeny technickým ornamentem v kombinaci s plastickým ornamentem: např. nehtovými vrypy v cik-cak motivu v kombinaci s výčnělkou, které se nacházejí na lomu linií (obr. 1:11); technickým ornamentem: nehtovými

vrypy v horizontální linii, prstovými důlky (obr. 2:2) nebo jen plastickým ornamentem: různými typy výčnělků a uch – horizontálními (obr. 2:3), vertikálními nebo zoomorfními (obr. 2:5). Jediný motiv lineárního ornamentu, který se vyskytl na hrubé keramice je páska vyplněná vpichy uspořádaná klikatkovitě mezi výčnělky (obr. 2:3). Výjimečným keramickým nálezem byl jednoznačně fragment tzv. volné plastiky. Torzo lidské plastiky (obr. 2:6) – poměrně robustního chodidla s vymodelovanými třemi prsty bylo nalezeno v jedné z kulových jam poblíž kulové nadzemní stavby č. 01.

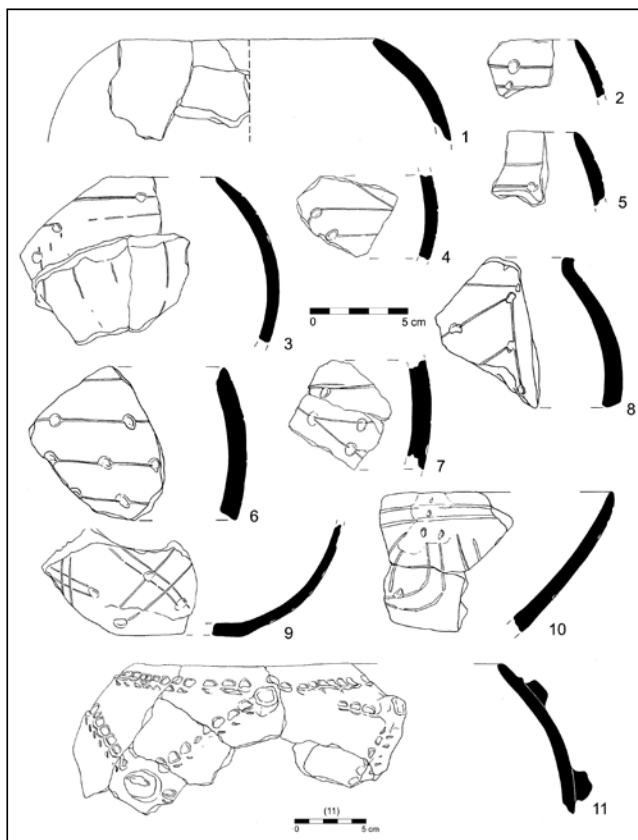
Podle prvotního makroskopického určení tvořily podstatnou složku suroviny štípaných nástrojů silicity krakovské jury, které byly zřejmě doplněny silicity z glacigenních sedimentů (baltický pazourek). Předběžně je možné říct, že se v kolekci nacházely jak úštěpy a odpad, čepele a jejich fragmenty, tak nástroje – škrabadla, retušované čepele, vruby, trapézy, mikrolity aj. (obr. 2:7–19). Například tzv. srpové čepele byly vkládány do dřevěných nebo parohových násad a byly využívány při žních. Broušené nástroje zastupují dva klíny vyrobené dle makroskopického určení ze zelené břidlice. Jeden úplný exemplář (o délce 11,6 cm, šířce 4,1 cm a hloubce 1,1 cm) (obr. 2:20) a exemplář s poškozenuou břitovou i týlovou partií (o min. délce 10,9 cm, šířce 3,5 cm a hloubce 1,5 cm). Klíny sloužily převážně jako nástroje dřevařské. Vedle hotových broušených výrobků se zejména ve výplních stavebních jam nacházely další broušené předměty (těrky, drtidla, brousky, podložky), polotovary nebo samotná surovina.

Díky nálezům artefaktů hmotné kultury bylo možné sídliště u Bravantic datovat do období starého neolitu, do mladšího **II. stupně kultury s lineární keramikou**, fáze IIb.⁵⁾ Nositelé této kultury jsou označováni jako první středoevropští



Pohled na zkoumanou plochu v době archeologického výzkumu (Foto T. Krasnokutská).

zemědělci, praktikující nový způsob zemědělsko-dobytkářské ekonomiky, značně odlišné od dřívějšího paleolitického lovecko-sběračského hospodářství. Hlavní znaky pro toto nové období jsou pěstování kulturních zemědělských plodin, chov domácích zvířat, uselý způsob života a stavba pevných dřevohlinitých domů, výroba keramických nádob, výroba broušených a vrtaných kamenných nástrojů, textilnictví a počátky oděvní kultury. Současně je neolit obdobím, kdy lidé poprvé začali systematicky pohřbívat své mrtvé. Počátek osídlení kultury s lineární keramikou je na Moravě datován mezi



Obr. 1 Výběr keramických nálezů ze stavební jámy podél domu č. 05 (Kresba H. Pravdová, I. Tichá).

léta 5 700–5 500 př. n. l., celková doba trvání je odhadována na 600–700 let, během kterých se kultura dále vyvíjela.⁶⁾

Na katastru obce Bravantice bylo v roce 2006 objeveno doposud neznámé sídliště mladšího stupně **kultury s lineární keramikou**, které je důležitým pramenem poznání života lidí této kultury. Záchranným archeologickým výzkumem bylo zjištěno, že stavbou D47 byl narušen severní-severozápadní okraj obytného areálu a bylo odkryto na 166 sídlištních jam. Identifikováno bylo zejména minimálně 5 shodně orientovaných půdorysů staroneolitických velkodomů se stavebními jámami podél delších stěn a několik dalších sídlištních objektů většinou nejasné funkce. Hospodářské zázemí areálu (s charakteristickými objekty zásobnicového typu, pecemi, výrobními objekty – dílnami apod.) předpokládáme od prostoru určeného k sídlení směrem na jih a jihovýchod, tzn. ve stavbou nenarušeném prostoru.

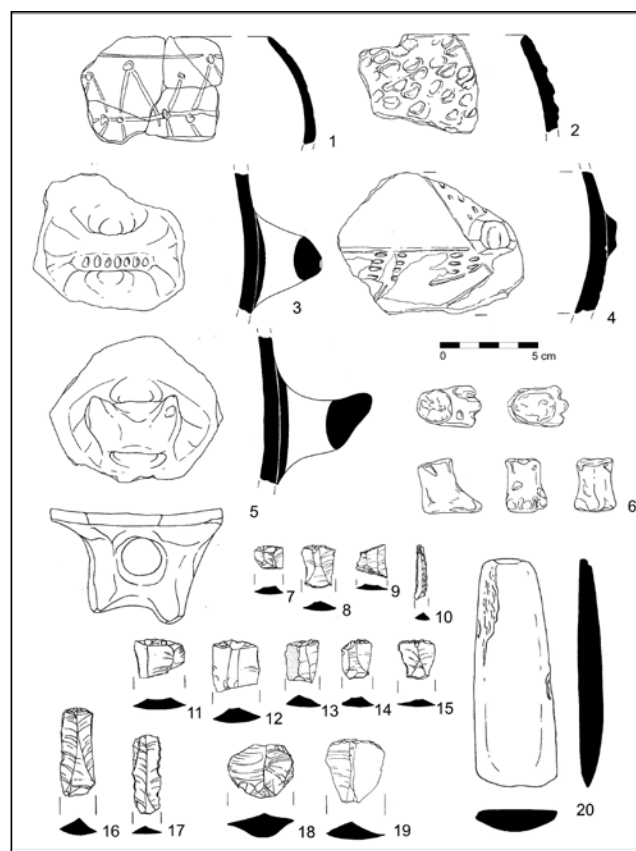
Díky zachovaným archeologickým situacím a rozbořem nalezených fragmentů keramických nádob bylo zjištěno, že osídlení zkoumané polohy nemělo dlouhého trvání. Usuzujeme tak podle toho, že nebyla pozorována vzájemná narušení sídlištních jam, zachycené kule domy se respektovaly, u žádného z nich nebyly zjištěny opravy nebo překrytí mladšími stavbami.

V okolí neolitického sídliště byly přítomny především nivní lesy a doubravy s dominancí dubu, jasanu a olše. Preferovaným materiálem pro stavbu domů bylo dubové dřevo. V areálu kultury s lineární keramikou byly pěstovány typické obiloviny tohoto období – pšenice jednozrnka, pšenice dvouzrnka a ječmen.

Tereza Krasnokutská, Národní památkový ústav,
územní odborné pracoviště v Ostravě

Poznámky

- 1) T. Krasnokutská, *Bravantice, okr. Nový Jičín. D47, stavba 4706, lokalita 11. Nálezová zpráva I.–III.* Uložena v archivu Odboru archeologie, NPÚ, ú.o.p. v Ostravě.
- 2) L. Jisl, *Sídliště volutové kultury na Ostravsku*. „Časopis Slezského zemského muzea“ B XVIII/1, 1969, s. 3–8; tentýž, *Kamenné nástroje a zbraně z území bývalého okresu Bílovec*. „Časopis Slezského zemského muzea“ B XVIII/2, 1969, s. 97–106.
- 3) Analýzy získaných archeobotanických vzorků realizovali odborní pracovníci Laboratoře archeobotaniky a paleoekologie (Katedra botaniky, Biologická fakulta) na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích J. Novák (antrakologická analýza) a A. Bernardová (makrozbytková analýza), které jsou uvedeny v nálezové zprávě: T. Krasnokutská, *Bravantice, okr. Nový Jičín. D47, stavba 4706...*
- 4) výsledky makrozbytkové analýzy
- 5) členění dle R. Tichého (R. Tichý, *Osídlení s volutovou keramikou na Moravě*. „Památky archeologické“ LIII/2, 1962, s. 245–305)
- 6) V. Podborský a kol., *Pravěké dějiny Moravy*, 1993, s. 71–95.



Obr. 2 Výběr keramických nálezů a nálezů kamenné štípané a broušené industrie z různých sídlištních objektů (Kresba H. Pravdová, I. Tichá).



Zajímavý přírůstek do Kabinetu přírodnin na zámku v Kuníně

V POODŘÍ č. 1/2008 byl publikován příspěvek o historii Kabinetu přírodnin, jenž je součástí prohlídky kunínského zámku. Jak bylo napsáno, sbírka zde umístěná se stále rozrůstá a to buď vlastními sběry nebo dary. To je případ i mamutí stoličky, kterou mi daroval pan Karel Pechar z Hořína u Mělníka v roce 2008.

Cesta do sbírek kunínského zámku nebyla jednoduchá, ale za přispění dalších, se tato zkamenělina dostala 25. 10. 2008 na Moravu. Zde byla vypreparována a nakonzervována.

Mamut, zvíře, které je pojmem – takřka každý byl coby dítě ponořen do četby knih s tematikou lovců mamutů nebo později se zájmem sledoval filmy, ve kterých pobíhala pravěká zvířata, včetně mamutů.

Nejnámější zástupci slonovitých, kteří již vymřeli, jsou mamuti. V Evropě byl známý mamut severní (*Mammuthus primigenius*), jenž dosahoval délky 520 cm, hmotnosti 4 000 kg, ale nepřesahoval výšku dnešních slonů. Kly měl dlouhé až 5 metrů, živil se travou, mladými větvíčkami listnáčů a jehličnanů, v zimě vyhrabával lišejníky a suchou trávu. Mamutů bylo ovšem v minulosti více druhů – geologicky nejstarší byl *Mammuthus trogontherii*, ale největší byl *Mammuthus imperator* (mamut obrovský), který dosahoval výšky ve hřbetě až 4,5 metru a kly měl dlouhé až 425 cm. Nejnámější je mamut srstnatý (*Mammuthus primigenius*, také se mu říká mamut severní). Žil v Evropě a v severních částech Asie a Ameriky od poloviny středního pleistocénu do konce pleistocénu (pleistocén začal před 2 000 000 lety a skončil cca 10 000 let před naším letopočtem). Poslední mamuti vymřeli asi před 10 000 až 8 000 lety.

Návštěvníci se tedy budou moci těšit na tento zajímavý přírůstek, který ale nebude jediný. V Kabinetu přírodnin bude letos představena zajímavá sbírka minerálů, které se také říká Teltschikova a je nyní uložena v suchdolském muzeu.

Je krásné, že tento svět sestává také z lidí, kteří nejsou opanováni jen touhou po mamonu a dokáží se podělit s druhými o svoji radost. Je krásné, že kunínský Kabinet

přírodnin se stal nedílnou součástí zámku, a tak pomáhá vznosu této významné barokní památky.

Lokalitní etiketa vzorku:

Nálezce: Karel Pechar z Hořína u Mělníka

Název: stolička mamuta severního (*Mammuthus primigenius*)

Lokalita: Račice u Roudnice nad Labem – pís-kovna

Stáří: pleistocén (labská terasa)

Rok nálezu: 2008, v témže roce darováno do sbírky v kunínském zámku

Bronislav Novosad, Kunín



Pan Karel Pechar se svým nálezem.



Heraldika majitelů zámku v Jeseníku nad Odrou

Pro zámek v Jeseníku nad Odrou doposud nebyla zpracována ucelená galerie erbů majitelů tohoto panského sídla. Soupis majitelů sídla v Jeseníku nad Odrou byl zveřejněn v knize pánů Tichánka a Šerého, Šlechtická sídla na Novojičínsku, vydané v roce 2003. V této knize jsou i znakové tabule, kde lze nalézt větší část relevantních erbů rodů.

V heraldických knihách s velkými soubory rodových erbů se ale v minulosti a i v dnešní době téměř nepodařilo vyhnout chybám.

Pro tento článek byly dohledány erby k několika dalším držitelům.

V polovině 17. století došlo k převodu jeseníckého statku na Jana Bernarda ze Zvole a při této příležitosti byl pořízen v roce 1650 urbář panství ze kterého vyplývá, že za Ludvíka z Tharoulle bylo v Jeseníku rytířské sídlo. Podle stavebně historického průzkumu Mgr. Augustinkové stála v Jeseníku renesanční tvrz už v 2. polovině 16. století. Její výstavba nebo přestavba je spojována s Janem Bohušem ze Zvole, z Goldšteina a na Odrách, který držel Německý Jeseník v roce 1599.

V té době už páni ze Zvole používali čtvrcený štít. V prvním a čtvrtém poli byl jejich původní erb, ve zlatém poli černé břevno. Nad břevnem byla černá lilie a v břevnu lilie zlatá. Druhé a třetí pole bylo sedmkrát stříbrno-červeně šikmo dělené. V klenotu byly postaveny dva převrácené stříbrné srpy se zlatými rukojetmi. Přikrývadla na přilbě byla vpravo černo-zlatá a vlevo červeno-stříbrná.

Starší původ tvrže nelze vyloučit, přestože není doložen písemnými prameny.

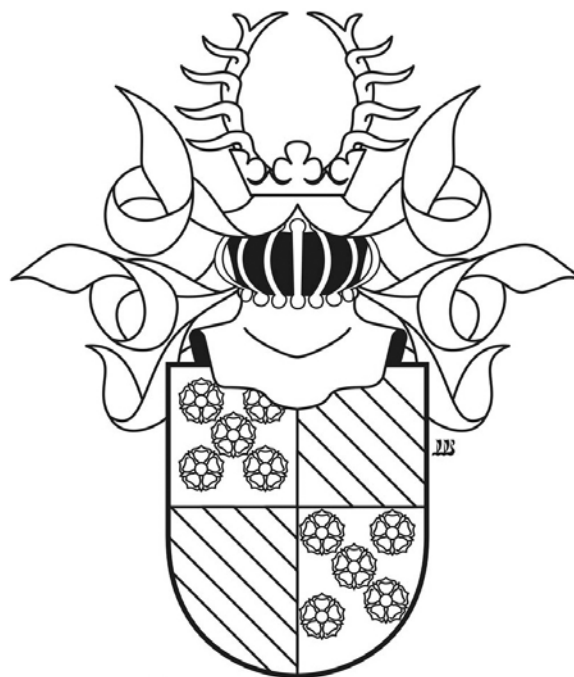
Ondřej Tvorkovský se v roce 1437 psal „na Jeseníku“ a na počátku 90. let 15. století Kryštof Tvorkovský má přídomek z Jesenice. Ale nemáme jistotu, že jde o dnešní Jeseník nad Odrou, který se v letech 1383 až 1498 uvádí jako součást starojičínského panství a ještě v roce 1541 náležel k fulneckému panství. Dokud byl Jeseník, dříve nazývaný Německý Jeseník (něm. Deutsch Jasnik) součástí starojičínského nebo následně fulneckého panství, je jen malá pravděpodobnost, že ve vsi stálo panské sídlo. To mohlo být vystavěno nejdříve kolem poloviny 16. století, což by neodporovalo stavebně historickému průzkumu nejstarší části budovy dnešního zámku. Pak nejstaršími známými by byli páni ze Zvole, o čemž se píše už ve výše zmíněném roce 1599.

V roce 1619 držel Jeseník Adam Šťastný Žampach z Potštejna, který zemřel v roce 1621 a zanechal nedospělé syny. Adam Šťastný Žampach byl evangelík, který se horlivě zúčastnil stavovského povstání. Po potlačení povstání se musela jeho rodina Jeseníku vzdát.

Žampachové z Potštejna měli štít čtvrcený. V prvním a čtvrtém modrém poli bylo pět zlatých růží v rozestavení 2, 1, 2. Druhé a třetí pole bylo červené se třemi stříbrnými kosmými pruhy. Přilba nesla klenot červených jeleních parohů a červeno-stříbrná přikrývadla.



ze Zvole



Žampach z Potštejna



Ludvík z Tharoulle získal Jeseník kolem roku 1636 asi jako zástavu.

Znakem rodu z Tharoulle je stříbrný štít se dvěma černými vodorovnými pruhy a zlatou šesticípou hvězdou v levém horním rohu štítu. V klenotu měli černou orlici z profilu s roztaženými křídly a zlatou zbrojí, která v pravém pařátu drží za horní cíp zlatou šesticípou hvězdu. Přikrývadla byla černo-stříbrná.



z Tharoulle

V polovině 17. století se jesenícký statek vrátil do držení pánů ze Zvole, kteří se zde vystřídali dva. Jan Bernard ze Zvole panství získal a držel ho přibližně do roku 1675 a po něm panství vlastnil Karel Jindřich ze Zvole.

Erb rodu se od času Jana Bohuše ze Zvole, který držel Jeseník v roce 1599, nezměnil.

Karel Jindřich ze Zvole prodává roku 1676 Jeseník Jiřímu Kryštofu z Pruskova, majiteli panství Hradec nad Moravicí.

Jiří Kryštof z Pruskova, nebo také Proskova, používal čtvrcený štít s prvním a čtvrtým polem zlato-černě děleným, na kterém je jelen ve skoku přirozené barvy, většinou malovaný jako hnědý. Druhé a třetí pole znaku bylo červeno-stříbrně polcené. V obou polovinách byly podkovy obrácených barev, které se dotýkají svými předními stranami. V klenotu byl rostoucí, poloviční jelen z prvního a čtvrtého pole štítu. Přikrývadla vpravo byla červeno-stříbrná a vlevo černo-zlatá.

Dne 15. 2. 1678 byl Jiřímu Kryštofovi z Pruskova císařem udělen hraběcího titul a v literatuře je uváděn pozměněný hraběcí erb. První a čtvrté pole štítu bylo změněné na celé černé, ve kterém byl zlatý jelen ve skoku. Druhé a třetí pole



z Pruskova

zůstalo stejné. V klenotu se také změnila barva rostoucího jelena na zlatou, ale přikrývadla zůstala nezměněná.



z Pruskova

V roce 1683 panství od Jiřího Kryštofa z Pruskova kupuje Anna Kateřina z Kochtic, vdova po císařském důstojníkovi Jindřichovi Rudolfovi z Wittenu.

Rod z Kochtic, také Kochtičtí z Kochtic, měl v modrém štítu stříbrnou volavku s roztaženými křídly a zlatou zbrojí, která drží v zobáku stříbrnou rybu. V klenotu byla volavka s rybou ze štítu. Přilba nesla modro-stříbrná přikrývadla.

*Kochtický z Kochtic*

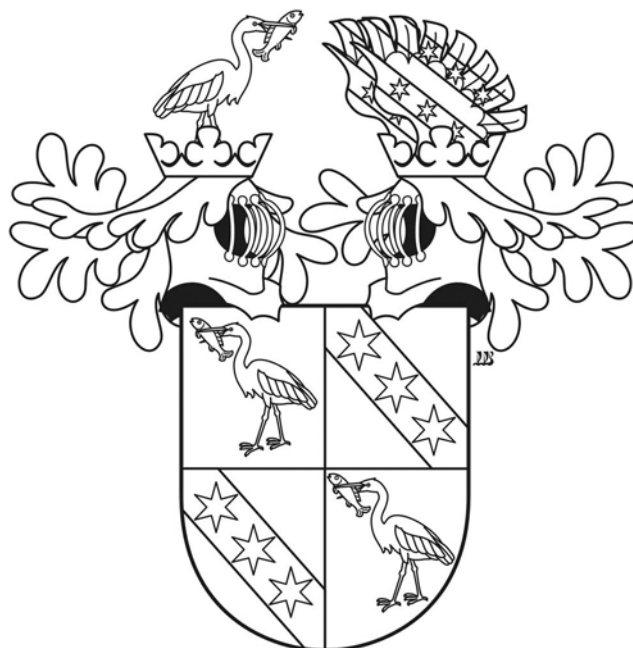
Anna Kateřina z Kochtic předává statky Jeseník, Chudobín a Vilémov v roce 1691 svému synovi Rudolfu Kryštofovi, svobodnému pánu z Witten. Wittenové pocházeli z Bavorska a v roce 1678 získali moravský inkolát. Za vojenské zásluhy Jindřicha Rudolfa z Witten císař povýšil jeho vdovu Annu Kateřinu z Kochtic, společně se dvěma pozůstalými dětmi v roce 1688 do stavu svobodných pánů.

Původní znak Wittenů měl v modrém štítu červené kosmé břevno se třemi šesticípými zlatými hvězdami. V klenotu byla modrá zavřená křídla se dvěma červenými koskými pruhy, každý se třemi šesticípými zlatými hvězdami. Přikrývadla byla modro-červená.

*Witten*

Po povýšení Wittenů do stavu svobodných pánů byl znak polepšen.

Štít svobodných pánů Wittenů byl rozčtvrcen s prvním a čtvrtým modrým polem, které neslo stříbrnou volavku, se zlatou zbrojí a se stříbrnou rybou v zobáku, která byla převzata ze znaku rodu z Kochtic. V knize *Der Mährische Adel* je volavka nakreslena stojící na zlaté ostrůvku. Ve druhém a třetím modrém poli zůstal původní znak Wittenů. Na štít byly postaveny dvě přílby s klenoty. Heraldicky pravá přílba nesla volavku s rybou z prvního a čtvrtého pole štítu a modro-stříbrná přikrývadla. Levá přílba nesla klenot a přikrývadla z původního znaku Wittenů.

*Witten*

Rudolf Kryštof, svobodný pán z Witten byl v roce 1708 císařem povýšen do hraběcího stavu, což opět znamenalo polepšení znaku.

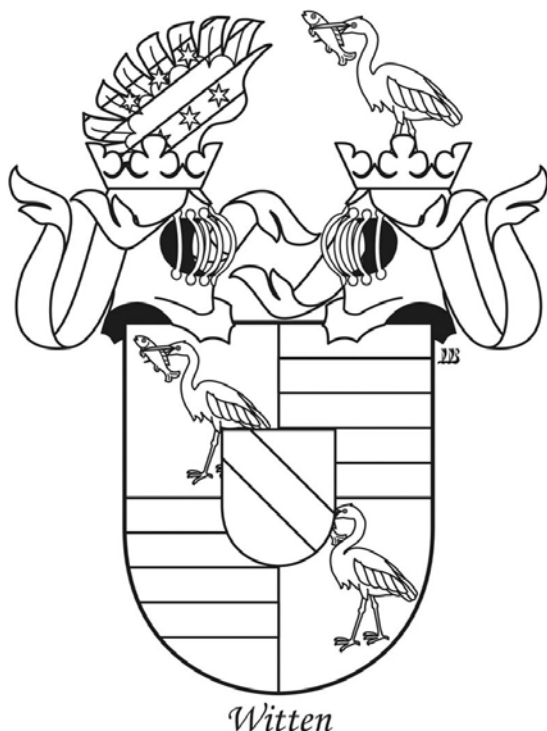
Hraběcí znak měl čtvrcený štít se stříbrným srdečním štítkem s červeným kosmým břevnem. V prvním a čtvrtém modrém poli zůstala stříbrná volavka s rybou v zobáku. Druhé a třetí pole bylo úplně změněno na stříbrné se dvěma červenými vodorovnými pruhy. Do pravého klenotu bylo dáno stříbrné křídlo se dvěma červenými šikmými pruhy, každý se třemi šesticípými zlatými hvězdami, a do levého volavka s rybou. Přikrývadla na pravé přílbě byla červeno-zlatá a na levé modro-stříbrná.

Rudolf Kryštof Witten se poprvé oženil s hraběnkou Marií Eleonorou Krystinou Berchtoldovou, která ale již roku 1693 zemřela. Dcery z tohoto manželství byly odeslány do kláštera. Druhou manželkou Rudolfa Kryštofa se stala Marie Filipa Arnoštka, ovdovělá paní z Andlern.



Rudolf Kryštof, svobodný pán z Witten, se v roce 1712 stal krajským hejtnem v Olomouci. Právě Rudolf Kryštof dokončil v roce 1728 jednu fázi barokní přestavby zámku.

Z manželství Rudolfa Kryštofa Witten a Marie Filipy Arnoštky se nenarodil žádný potomek. A tak když Rudolf Kryštof v roce 1733 umírá, jako poslední svého rodu, učinil dědicem svých panství syna Marie Filipy Arnoštky z předchozího manželství Františka Reinholda z Andlern, kterého adoptoval.



František Reinhold z Andlern byl v roce 1737 císařem povýšen do říšského hraběcího stavu a získal právo připojit ke svému erbů a jménu znak a jméno Wittenů. Za Františka Reinholda byla dokončena barokní přestavba zámku a dostavěn kostel v obci.

Znak pánů z Andlern má dělený štít, jehož horní polovina je černo-zlatě polcená. Vpravo je polovina stříbrného berana, obráceného ke středu štítu. Vlevo jsou dvě černá křídla a nahoře mezi nimi je zlatá koruna. Dolní pole je pětkrát zlato-černě kosmo dělené. Na štítu jsou dvě přilby. Na pravé jsou v klenotu křídla s korunou z horního levého pole. Na levé přilbě je rašící beran z horního pravého pole. Příkrývadla na obou přilbách jsou černo-zlatá.

Spojením znaku Andlernů a Wittenů v roce 1737 vznikl čtvrcený štít s korunovaným srdečním štítkem. Srdeční štítek je dělený a jeho horní polovina



je černo-zlatě polcená. Vpravo je polovina stříbrného berana, obráceného ke středu štítu, a vlevo jsou dvě černá křídla. Dolní pole je zlaté se třemi černými kosmými pruhy. První a čtvrté pole štítu je modré se stříbrnou volavkou, držící v zobáku stříbrnou rybu, která je obrácena ke středu štítu. Druhé a třetí pole je stříbrné s červeným kosmým břevnem, ve kterém jsou tři zlaté šesticípé hvězdy.

Takto je vytesán štít znaku Františka Reinholda Andlern-Witten nad hlavním vstupem do kostela Nanebevzetí P. Marie v Jeseníku nad Odrou (viz foto str. 22). V Der Mährische Adel je znak uveden se srdečním štítkem bez korunky a s volavkou postavenou na zeleném vrchu.

Na štítu jsou tři přilby. Prostřední přilba nese klenot černých otevřených křídel, mezi kterými je doprava obrácený stříbrný rostoucí beran. Příkrývadla jsou černo-zlatá. V pravém klenotu je volavka s rybou z prvního a čtvrtého pole štítu. Příkrývadla jsou modro-stříbrná. A v levém klenotu jsou stříbrná zavřená křídla se červeným kosmým břevnem se třemi šesticípy zlatými hvězdami. Příkrývadla jsou červeno-stříbrná.

Po Františku Reinholdovi, který zemřel v roce 1766, zůstali dva synové a dcera. Jeseník zdědil starší bratr Rudolf z Andlern-Witten. Rudolf ale ještě téhož roku panství postoupil mladšímu bratru Františku Filipovi. Smrtí Františka Filipa Andlern-Wittena vymírá v roce 1789 rod v mužské linii a dědictví přechází na neteř Marii Annu, dceru Johanna Aloise hraběte Spindler a Teresy Filipy Andlern-Witten.

*Andlern - Witten*

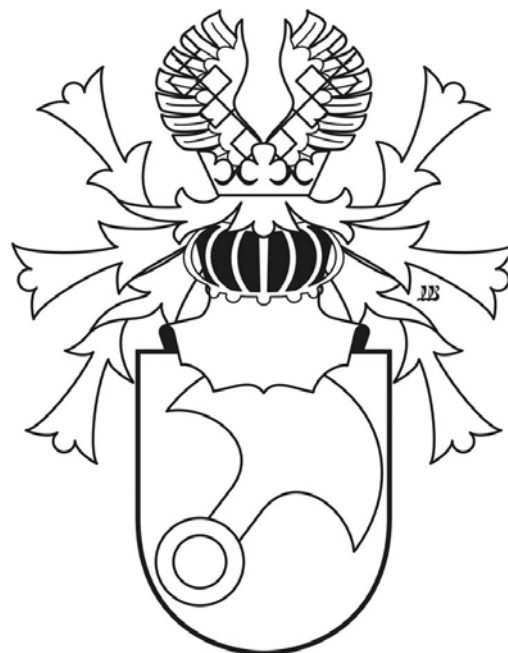
Erb rodu hrabat Spindlerů nelze nalézt v heraldické literatuře věnované zemím Koruny české, protože jejich hlavní statky ležely v Horních Rakousích.



Alianční znak Františka Reinholda Andlern-Witten a jeho manželky, svobodné paní z Clam, nad hlavním vstupem do kostela Nanebevzetí P. Marie v Jeseníku nad Odrou (Foto L. Augustinková).

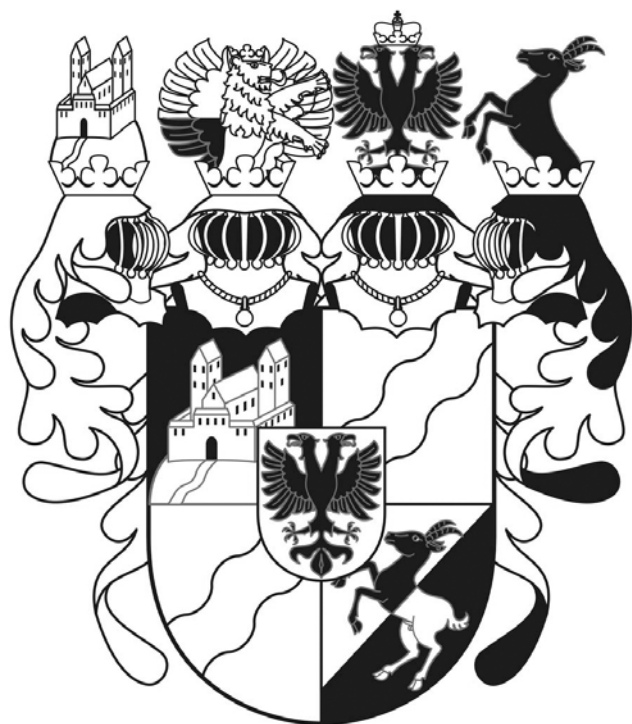
Marie Anna, hraběnka Spindlerová, v době, kdy zdělila jesenícké panství, už byla vdovou po Christianu Felixovi Gilleis. Patrně z těchto důvodů je pro ní v Šlechtických sídlech na Novojičínsku uveden erb rodu Gilleis, který má modrý štít se zlatým krojídlem, jehož ostří je obrácené

šikmo nahoru. Klenotem jsou modrá otevřená křídla. Na pravém křídle je kosmé a levém šikmé břevno, složené ze dvou řad zlatých čtverců šachovitě rozmístěných. Příkrývadla na přilbě jsou modro-zlatá.

*Gilleis*

Erb hrabat Spindlerů je čtvrcený se zlatým srdečním štítkem, na kterém je černý orel. V prvním černém poli je stříbrná pevnost. Na přední straně brána vyšší než hradby. Uvnitř hradeb po stranách jsou čtvercové věže a mezi nimi je palác. Budovy a hradby mají červené střechy. Pevnost stojí na zelené vrchu, po kterém jde k bráně zlatá křivolaká cesta. Druhé a třetí pole je červené se šikmým stříbrným vlnitým břevnem. Čtvrtá čtvrtina štítu je šikmo zlato-černě dělená a na ní je šikmo dělený kozel obrácených barev. Na štítu jsou čtyři přilby. Prostřední pravá přilba nese klenot otevřených křídel. Pravé je zlato-černě dělené (na www.euraldic.com popis erbu uvádějící kosmé dělení místo vodorovného). Levé je červené se šikmým stříbrným vlnitým břevnem. Mezi křídly je zlatý rašící korunovaný lev. Příkrývadla na přilbě jsou červeno-stříbrná. Na prostřední levé přilbě je černý orel a nad ním je koruna. Přilba nese černo-zlatá příkrývadla. Na pravé přilbě je v klenotu pevnost na vrchu z prvního pole čtvrceného štítu. Příkrývadla jsou červeno-zlatá. Levá přilba nese rostoucího černého kozla a černo-zlatá příkrývadla.

Hraběnka Marie Anna Spindlerová prodává v roce 1800 zámek Jeseník s panstvím Marii Walburze, hraběnce z Truchsess-Zeilu, která vlastnila nedaleký zámek Kunín.



Spindler

Složité znamení rodu z Truchsess-Waldburg-Zeilu má štít polcený a dvakrát dělený, s červenou hlavou štítu, ve které je zlaté říšské jablko. V prvním a čtvrtém zlatém poli jsou tři černí kráčeří dvojocasí lvi nad sebou. Ve druhém modrém poli jsou tři zlaté jedlové šišky v rozmístění 2, 1. Ve čtvrtém modrém poli je nad černým trojvrším zlaté slunce. Páté pole je červeno-stříbrně polcené a na něm je polcený orel obrácených barev. V šestém červeném poli jsou dva stříbrné vodorovné pruhy. Pravá prostřední přilba je bez korunky a nese červený polštář se zlatými střapci, na němž je položené zlaté říšské jablko. Přikrývadla na přilbě jsou černo-zlatá. Levá prostřední přilba, rovněž bez korunky, nese červený polštář se zlatými střapci, ze kterého vyrůstá paví kýta a s přikrývadly taktéž černo-zlatými. Pravým klenotem je jedle přirozené barvy (zelená) se zlatými šiškami. Přikrývadla jsou modro-zlatá. V posledním klenotu jsou modrá otevřená křídla. Na každém křídle je zlaté slunce. Přikrývadla jsou modro-zlatá.

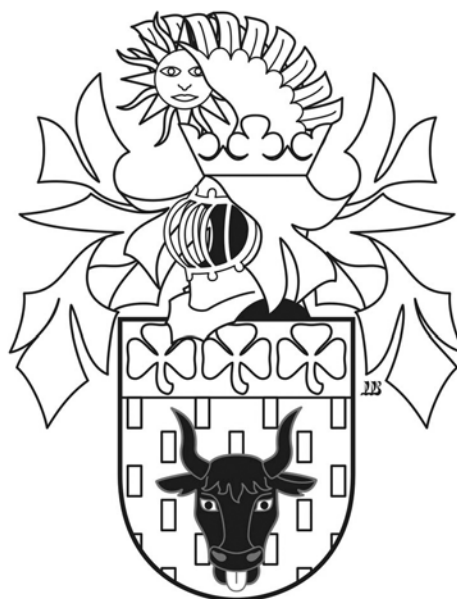
Hraběnka Marie Walburga z Truchsess-Zeilu roku 1809 statek pronajala svému spolupracovníkovi Georgu Schindlerovi. Jeho syna Gustava si hraběnka vybrala za svého dědice. Po jeho smrti pak určila svým dědicem jeho bratra Friedricha Emila Schindlera, narozeného v roce 1809. Chlapec se však Jeseníku nemohl nikdy ujmout, neboť statek musel být pro dluhy odprodán kolem roku 1821.

Friedrich Emil Schindler později v roce 1859 získal erb s predikátem z Kunewaldu. Štít jeho znaku byl stříbrný, posetý červenými šindely



z Truchsess-Waldburg-Zeilu

a s modrou hlavou štítu. Ve štítu byla černá býčí hlava s červeným jazykem. Do hlavy štítu byly dány tři zlaté trojlístky. Klenot tvořily zavřená modrá křídla a mezi nimi zlaté slunce. Přikrývadla byla vpravo modro-zlatá a vlevo červeno-stříbrná. Jesenícký zámek od hraběnky Marie Walburgy z Truchsess-Zeilu odkoupil Valentin Laminet, původem z Bavorska, lékař a krajský fyzikus (lékař) v Opavě, který nechal zámek přestavět do klasické podoby.



Schindler z Kunewaldu

Valentin Laminet v roce 1822 získal povýšení do šlechtického stavu s přídomek z Arztheimu



a do modrého štítu mu bylo dáno zlaté znamení lékařů, Aesculapovu hůl, která je nahoře zakončená koulí, a kolem které je třikrát obtočený had. V klenotu měl modrá otevřená křídla a mezi nimi hůl s hadem ze štítu. Příkrývadla na přilbě byla modro-zlatá.

Znak Laminetů byl polepšen s povýšením do rytířského stavu v roce 1836, kdy přibyla druhá přilba se stejným klenotem, a pak ještě v roce 1871 s udělením titulu svobodných pánů, kdy se vrátili k jedné přilbě a do štítu přibyl zlatý lem.



Laminet z Arztheimu

Stejně jako hraběnka z Truchsess-Zeilu i Valentin Laminet jesenický statek pronajal a to svému zeti Ludvíkovi Klettemu z Klettenhofu. Rodina Klette získala šlechtictví a erb roku 1792.

Štít měl zlato-modře dělený. V horní polovině byla černá orlice a v dolní polovině zelený vrch, ze kterého roste lopuch přirozené barvy se čtyřmi listy a nahoře s jedním květem. Tento znak je mluvící, prozrazuje jméno rodiny, lopuch se německy řekne Klette.

V klenotu byla černá otevřená křídla, mezi kterými roste lopuch z dolního pole štítu. Příkrývadla byla vpravo černo-zlatá a vlevo modro-stříbrná.

V roce 1831 získává zámek syn podplukovníka císařské armády a majitele zámku Všechovice Franz Hubert Stücker, rytíř z Weyershof.

Stückerové z Weyershof měli čtvrcený štít. První a čtvrté pole bylo zlaté s černou orlicí s červenou zbrojí. Druhé a třetí pole bylo modré se stříbrnou obrněnou paží, která vyrůstala z levého okraje



Klette z Klettenhofu

pole a držela zlatý prak. Na štítu byly dvě přilby. Na pravé byla v klenotu černá orlice se zlatou zbrojí a příkrývadla byla černo-zlatá. Na levé přilbě byla tři pštrosí péra, modré, stříbrné a modré a příkrývadla modro-stříbrná.



Stücker z Weyershof

Franz Hubert Stücker už v roce 1835 zámek prodává francouzskému šlechtici Emanuelovi Juliu Rogerovi z Rességuier, markýzi z Miremont.



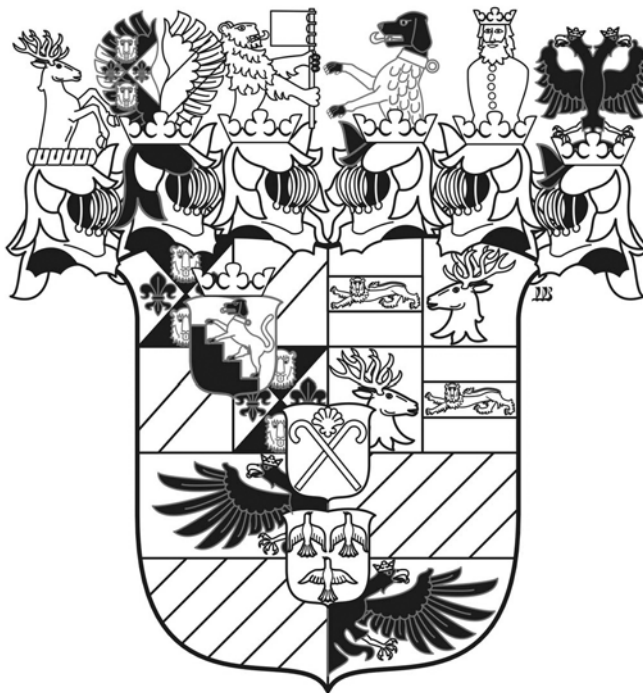
Ressaygues z Miremontu

V literatuře je popis jen štítu erbu, který byl zlatý, se zelenou jedlí rostoucí z trávníku. V červené hlavě štítu byly tři stříbrné pětilisté růže. Heraldické internetové stránky <http://www.new-gaso.fr> uvádějí hlavu štítu modrou, se stříbrnými pětilistými květy. Na štítu byla pouze hraběcí koruna s devíti viditelnými výběžky, zakončenými perlami.

Rod z Ressaygues vlastnil zámek v Jeseníku do roku 1848, kdy jej odprodává Maxmiliánu Viktorovi, hraběti de La Fontaine a d'Harnoncourt-Unverzagt, který statek držel jen do roku 1851.

Maxmilián Viktor, hrabě z La Fontaine a d'Harnoncourt-Unverzagt, měl z vlastníků jeseňnického zámku nejsložitější erb. Ve štítu je zlatý srdeční štítek, na kterém jsou dvě modré zkřížené poutnické hole a nad nimi je červená mušle. Hlavní štít je dělený a jeho horní polovina je polcená. Pravé horní pole je čtvrcené a uprostřed čtvrcení je zlatý korunovaný štítek, na kterém je stříbrný lovecký pes s černou hlavou, černými tlapami a zlatým obojkem. Pes stoupá po čtyřech černých stupních. První a čtvrtá čtvrtina pole je napokos černo-zlatě čtvrcená. Nahoře a dole je zlatá levhartí hlava, vpravo a vlevo černá lilie. Ve druhé a třetí červené čtvrtině je stříbrné šikmé břevno. Levé horní pole je červeno-modře čtvrcené. V první a čtvrté čtvrtině je stříbrné břevno, na kterém je zlatý krácející levhart. Ve druhé a třetí čtvrtině je stříbrná jelení hlava na šiji s celkem deseti výsadami na paroží. Jelení hlava je obrácena ke středu levého horního pole. Dolní polovina štítu je rovněž čtvrcená s modrým pupečním štítkem, na kterém jsou tři letící zlatí skřivani, v rozestavení 2, 1. V prvním a čtvrtém zlatém poli je polovina černé korunované orlice, rostoucí z polcení dolní půle. Druhá a třetí čtvrtina je stříbrná se třemi červenými šikmými pruhy. Na štítu je šest přileb s klenoty. Na pravé prostřední přilbě je v klenotu rostoucí červený lev, který drží v předních tlapách

zlatou čtvercovou korouhev. Přikrývadla na přilbě jsou červeno-zlatá. Prostředním levým klenotem je rašící stříbrný lovecký pes s černou hlavou, černými tlapami a zlatým obojkem, který má tělo pokryté šupinami. Přikrývadla jsou vpravo černo-zlatá a vlevo červeno-stříbrná. V druhém klenotu zprava jsou otevřená křídla. Pravé křídlo je napokos černo-zlatě čtvrcené. Nahoře a dole je zlatá levhartí hlava, vpravo a vlevo černá lilie. Levé křídlo je červené se stříbrným šikmým břevnem. Přikrývadla jsou vpravo černo-zlatá a vlevo červeno-stříbrná. Pátým klenotem zprava je rostoucí bezruká korunovaná postava muže se stříbrnými vlasy a vousy, který je červeně oděný a na oděvu jsou zlaté knoflíky. Přikrývadla jsou červeno-stříbrná. Na pravé přilbě je místo korunky modro-zlatá točenice. Klenotem je stříbrný rostoucí jelen. Přikrývadla jsou modro-zlatá. Levým klenotem je černý korunovaný orel. Přikrývadla jsou vpravo černo-zlatá a vlevo červeno-stříbrná.

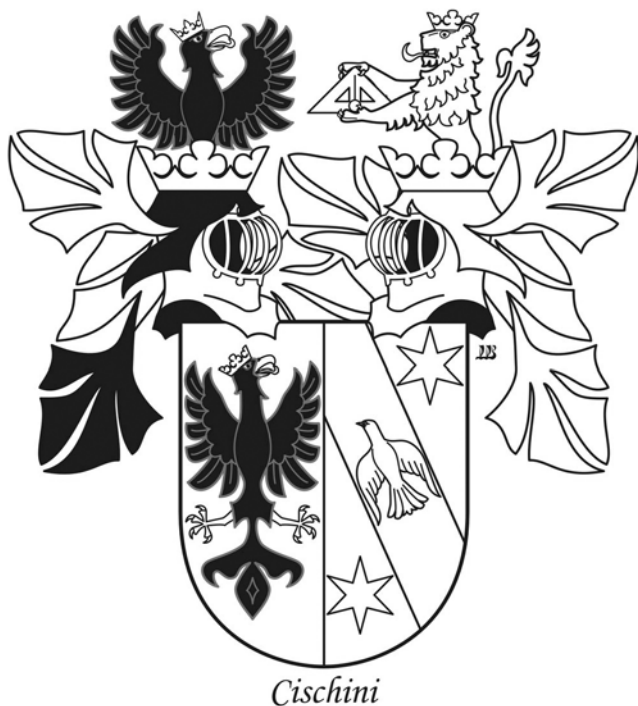


z La Fontaine a d'Harnoncourt - Unverzagt

V roce 1851 zámek v Jeseníku kupuje Ferdinand Zinner. Po jeho smrti v roce 1862 držela zámek jeho manželka Paulina Zinnerová, rozená Wegererová. Ta po své smrti v roce 1892 zámek Jeseník odkázala své neteři Saroltě Wegererové, provdané za Heinricha, rytíře von Cischini.

Rod Cischini měl zlato-červeně polcený štít. Vpravo byla černá korunovaná orlice s červenou zbrojí, obrácena ke středu štítu. Vlevo bylo stříbrné kosmé břevno, z každé strany doprovázené zlatou šesticí hvězdou. Na břevně byl letící skřivan přirozené barvy (hnědý).

Na štít byly postaveny dvě přílby s klenoty. V pravém klenotu byla rostoucí černá korunovaná orlice a příkrývadla černo-zlatá. V levém klenotu byl rostoucí lev, držící v předních tlapách zlatý pravouhlý rovnoarmenný trojúhelník, na kterém je pod pravouhlým vrcholem zavěšena zlatá olovnice. Příkrývadla byla červeno-stříbrná.



Sarolta Cischini zemřela v Jeseníku v roce 1940 a zámek odkázala vnukovi Heinrichovi, šlechtici von Stecher, který byl synem Richarda von Stecher a Pauly Cischini. Heinrich von Stecher padl za 2. světové války na ruské frontě a zanechal po sobě vdovu Hildegardu, dceru novojičinského textilního továrníka Preisenhammera, a tři děti.

Erb rodu von Stecher se zatím dohledat nepodařilo. Heraldická literatura, Der Böhmische Adel, Herbarz polski, a internetové erbovníky, www.euraldic.com, www.houseofnames.com, nabízejí 8 erbů rodin Stecherů, Štecherů, případně i Steckerů od Čech, Polska, Německa, Belgie až po Spojené státy americké. Žádný z mě známých zdrojů však nenabízí genealogický vývod k Heinrichovi von Stecher, členu posledního šlechtického rodu, kterému zámek náležel.

Předložený soubor erbů majitelů tvrze a zámku v Jeseníku nad Odrou představuje zatím nejúplnější heraldickou galerii. Přesto nejde o zcela vyčerpávající zpracování a poslední bílé místo může být v budoucnosti ještě vyplněno.

Poznámky k popisu znaků

Znak se skládá ze štítu, na který je postavená přílba nebo hodnostní koruna. Klenot je figura postavená přímo na přílbu, ale častěji spojení klenotu s přílbou zakrývá točenice, kroužek ze ztočených pruhů látky dvou barev, nebo helmovní korunka. Příkrývadla, pokrývadla nebo fafrnoch je látka, která má líc a rub rozdílných barev, splývající z přílby. Příkrývadla mohou být různé řasená nebo vykrojována a rozvinutá do různých ornamentálních vzorů.

Obrácené barvy – dělené pole štítu nese stejně dělenou figuru položenou přes obě části pole nebo tutéž figuru v každé části pole, přičemž figura nebo její část má barvu druhé části pole, takže jde jen o dvoubarevnou kombinaci daného znaku nebo jeho části.

Pravidlo pravé a levé strany říká, že „znaky se kreslí a popisují z pohledu štítonoše, to je z pohledu člověka, který by štít nesl, a to včetně stran“.

Polepšení znaku je jeho změna nebo úprava, obvykle spojená s povýšením do vyšší šlechtické hodnosti.

Přirozená barva – figury mají svou skutečnou barvu. Jelen na erbu pánů z Pruskova je hnědý, bodlák rodu Klette je zelený s vrcholkem květu fialovým. U některých figur je pro potřeby heraldiky vybarvení figury zjednodušeno na převládající barvu. Skřivan v erbu rodu Cischini je hnědý.

Libor Kovář (text a ilustrace)
<http://heraldikus.wz.cz>

Literatura

- Augustínková, L.: Zámek Jeseník nad Odrou. POODŘÍ 3/2008, s. 54–63.
Blažek, C.: Der Adel von Oesterreichisch Schlesien. Nürnberg 1884. J. Siebmacher's grosses und Allgemeines Wappenbuch.
Gajl, T.: Herbarz polski. L&L, Gdaňsk 2007.
Hosák, L.: Historický místopis země Moravsko – Slezské. Academia, Praha 2004.
Kadisch, H. von, Blažek, C.: Der Mährische Adel. Nürnberg 1899. J. Siebmacher's grosses und Allgemeines Wappenbuch.
Köhlers, J. D.: Wappenbüchs erstes Supplement. Nürnberg 1753.
Mašek, P.: Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, díl I. Argo, Praha 2008.
Meraviglia-Crivelli, R. J. Gf.: Der Böhmische Adel. Nürnberg 1886. J. Siebmacher's grosses und Allgemeines Wappenbuch.
Paprocký z Glogol a Paprocké Woly, B.: Zrcadlo slavného markrabství Moravského. Olomouc 1593.
Tichánek, J., Šerý, J.: Šlechtická sídla na Novojičinsku. Opava 2003, s. 93–98.
Zezulčík, J.: Památky v obci. POODŘÍ 1/2000, s. 14–18 (číslo věnované obci Jeseník nad Odrou).



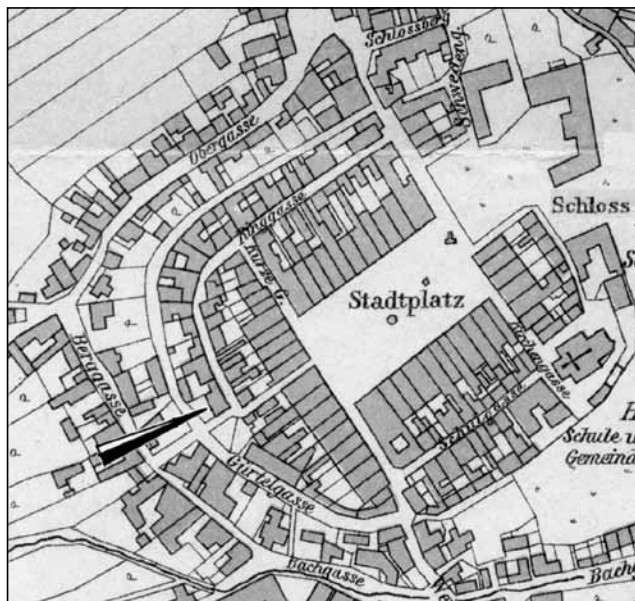
Takzvaná Katovna (čp. 83) v Odrách

Mnoho dnešních obyvatel Oder odpoví na otázku po objektu s poněkud strach vzbuzujícím označením „Katovna“ jenom pokrčením ramen. Vlastně podle jména se lze těžko zorientovat, s názvem domu to totiž není tak jednoduché. V průběhu doby se mu dostalo různých pojmenování podle aktuálního využití nebo funkční varianty. Rolleder uvádí *Schergstube* (šerhovna, drábova jizba) či *Frohnfeste* (vězení), v novějších pramenech se objevuje i *Kustodiebau* (strážnice) a *Stock Haus* (obecní věznice). V poslední době je často nazýván snad ještě v duchu jakési romantické tradice jako „katovna“, což ovšem odráží pouze jednu z funkcí objektu. Celou řadu využití vhodně vystihuje pojmenování **věznice**.

Zkoumaný dům (čp. 83, parc. č. 103, k. ú. Odry) stojí ve druhé linii zástavby za jihozápadním blokem budov na náměstí v poloze vedle městských hradeb, ale stále *intra muros*. Jako hlavní je dnes chápáno východní průčelí obrácené do ulice Okružní (dříve *Ringgasse*), i když všechny vstupy odsud byly zazděny a do domu se nyní chodí ze dvora.

Při pohledu na trojdílná okna z 2. poloviny 20. století, betonové tašky a térovou lepenku na střeše povrchní pozorovatelé možná ani nepomyslí na starý původ domu a už vůbec ne, jak hluboko do minulosti může sahát.

Ovšem stanovit přesněji stáří dnešní věznice není zcela jednoduché. I když muselo být hrdelní



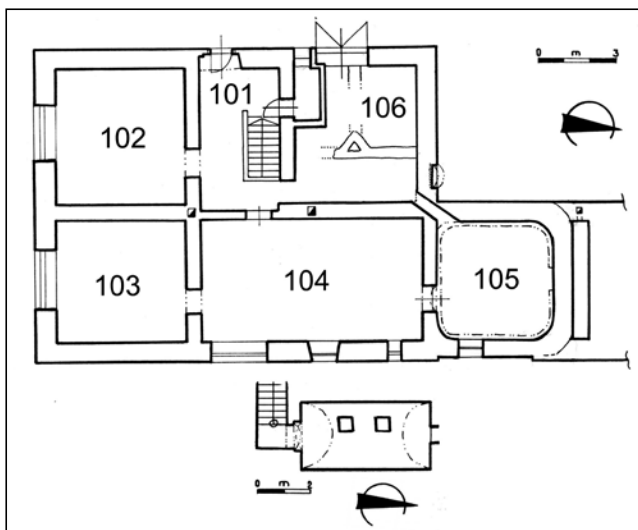
Detail plánu Oder od V. Thomase z Rollederovy publikace se zákresem polohy věznice, upraveno 2009.

právo v Odrách ve středověku někde vykonáváno, víme pouze o instituci hrdelního práva jako takové (Rolleder, A., 1903) a nikoli o konkrétním místě jeho realizace.

Písemné prameny nenabízejí přesné vrocení, poskytují spíš jen jakousi oporu pro datování původu domu. Nejstarší zmínkou, vztahující se pravděpodobně k dnešní věznici je, vyčíslení



Pohled na věznici od jihu, foto, 2008.



A. Knápek, půdorys přízemí a suterénu domu, 2008.

položky za plat biřice a také za dřevo na vytápění drábovy jizby (*Schergstube*) z roku **1556**. Pokud se skutečně jednalo o samostatně stojící budovu vězení, pak lze předpokládat, že počátky existence současné věznice na tomto místě (samozřejmě ve zděné podobě) nebudou časově příliš vzdálené první archivní zmínce. Mimo jiné i z důvodu, že zřejmější vazba se stojící budovou byla u již dříve rozkryté archeologické nálezové situace, jejíž dílčí vyhodnocení provedli v roce 2004 PhDr. E. Grepl a Mgr. V. Dudková, prokázána spíše až od 15. či 16. století. Parcela novověké věznice, ležící až u městských hradeb, totiž nemusela být ve středověku zastavěna. Kulturní vrstva ze 14. století může být jen vrstvou suti, na níž se dále stavělo. Rovněž kamenná zástavba města Oder začala být ve větším měřítku budována v 16. století a potom také po třicetileté válce (Boudová, J., 1993). K roku **1590** existují záznamy o placení stavebních výdajů, jako je zámek, desky a výdaje za *velký dub na sloupky k plotu u věznice*, které jsou už konkrétnějším důkazem existence věznice jako samostatné budovy.

Bohužel rokem 1590 prameny k věznici načas končí a souvislá řada písemností k dějinám vězni-



Jihovýchodní stěna v místnosti 103 s dvojicí zazděných oken, foto, 2008.

ce pokračuje dále až od roku 1798. K zásadním proměnám objektu přitom docházelo právě mezi tím.

Informace o svém vývoji tady podává stavba sama. Objekt byl postaven z kamenného zdiva s výskytem cihel a nebo jejich úlomků. Materiál se bral z bouraných staveb, proto se ve zdivu vyskytují druhotně použité kamenné články – jako okosený kamenný prvek se zakřivením – asi **fragment gotického portálu**, vložený do upravované situace nad záklenek topeniště v místnosti 104. K původní renesanční podobě objektu se toho mnoho neví. Nález zdi ve 104 a vložená příčka mezi 102 a 103 napovídají, že mohlo jít o příčný trojtrakt, jak je ostatně viditelné ještě na mladším půdorysu L. Wankeho z roku 1873. Pod úrovní podlahy se totiž dochovaly i základy zdi procházející místností 104.



Severovýchodní stěna místnosti 107 s dvojicí zazděných vstupů, foto, 2008.

K zásadním stavebním proměnám domu došlo v průběhu baroka, místnosti byly **zaklenuty** a věznice dostala **nový krov**. Plán z roku 1865 sice zachycuje nízké klenby segmentové, ale možná šlo o schematizaci, výběhy kleneb složené z šikmo položených cihel zachycené v místnostech 103 i 106 leží nízko, kolidují s okny a jsou rozloženy na úseky (ne v jedné souvislé linii). Velmi pravděpodobně byly k zaklenutí velkých místností věznice použity **české klenby navzájem oddělené pasy**. V baroku dostala věznice zřejmě i **valeně klenutý suterén** pod místností 106.

Nejspíše současně se zaklenutím byl postaven nový krov, konstruovaný původně jako hambalkový pro střechu s dost vysokým sklonem. Zřejmě se počítalo i s využitím podkroví, střední dva svislé prvky byly zkráceny na věšáky s odsazeným, ozdobně vyřezávaným zhlavím. Na severním, nezkráceném sloupku lze spatřit již silně setřený nápis křídou, v němž lze odlišit číslice86.... Pokud jsou cifry skutečně členy letopočtu, pak interpretace obtížně čitelného nápisu může směřovat spíše k variantě 1786, kdy bývaly hambalkové krovy se zkrácenými věšáky dost rozšíře-



né. Dendrochronologicky bohužel nebylo možno dataci ověřit, nepodařilo se totiž odebrat vzorky s dostatečným množstvím letokruhů pro datování. Dataci oprav do jisté míry potvrzuje i použití cihel s kolkem HO (*Herrschaft Odrau*), jak se často na značily výrobky panských cihelen na přelomu 18. a 19. století. Použití výrobků z produkce panské cihelny navozuje možnost, že se vrchnost nějakým způsobem podílela na přestavbě věznice právě v době, kdy na sebe v roce 1786 převzala od města výkon hrdelního práva (Rolleder, A., 1903, s. 312).

Pravděpodobně ve stejné době byla k věznici přistavěna na severovýchodní straně **kaple** jako jednoprostorová přístavba se zaoblenými rohy. Tehdy ovšem nebyla kaple součástí jednotné linie zástavby, ale od další budovy ji na severozápadní straně dělila úzká ulička (možná i celá proluka). Vnitřní prostor kaple byl zaklenut cihlovou **klenbou**, kterou lze považovat za variantu kupole stlačeného profilu, nasazenou na půdorys obdélníku se zaoblenými rohy. Tak odvážně konstruovaná kupole jistě potřebovala ztužení po obvodu, které tu bylo realizováno jako čtverec z trámů ve zdi, výškově asi v úrovni interiérové štukové římsy. Východní a západní strana věnce byla spojena krátkaty s krokviemi, částečně zapuštěnými do sféry klenby. Tři páry krokví, opřené o ležatou stolicí, se dnes dochovaly v úpravě vedle krokví nových. Prostřední pár krokví byl seříznut, což může naznačovat situaci, že prostřední pár krokví se mohl křížit jako ondřejský kříž a pokračovat výše v konstrukci **věžičky**, jaká je doložena kromě písemností i Kledenského vedutou z 19. století (obr. str. 32). Pozednice krovu věznice byly zapuštěny do štítu kaple, to znamená, že dnešní krov věznice je téhož stáří jako kaple.



Východní strana bývalé kaple, foto, 2008.

Písemné prameny registrují kapli, zbudovanou u věznice k poskytování duchovní útěchy vězňům, až v roce **1827** při jejím zrušení. Měla šindelovou střechu a dřevěnou věžičku krytou olověným plechem se zvonkem, bání a křížem. Kaple měla být



Východní zaoblený roh v kapli 105 s oknem zazděným tvárniciemi, foto, 2008.

toho roku upravena a pronajata a již tehdy bylo rozhodnuto o odstranění věžičky, odkud se dříve zvonilo umíráčkem odsouzenci při poslední cestě na popraviště za městem (Thomas, V., 1895).

Ve věznici **bydleli** nejenom její obyvatelé nedobrovolní, vězni, ale trvale i personál věznice. V roce 1823 je zmiňován **soudní sluha** (*Gerichtsdienner*). V roce 1818 se píše o služebním bytě, v roce 1823 o pokoji **strážného** (*Wachtzimmer*). Dalším dokladem trvalého využívání věznice je zmínka o peci na chléb (*Backofen*) z roku 1828.



Severovýchodní stěna místnosti 106 se zazdívkami dvou oken, foto, 2008.



Základ zdi chodby se společným topeništěm pro dvě cely v místnosti 106, foto, 2008.

V roce **1840** měla být v zahradě za věznicí postavena **konírna** pro vojenské koně (Tomas, V., 1895) z materiálu a kamene získaného z hradeb a Bílé věže. Přitom se ve vnitřních prostorách Bílé věže našly nástroje a řetězy, což evokuje představu vězení, umístěného ve věži před výstavbou dnešní věznice. V roce 1871 konírna vyhořela, byla rozebrána a zdivo bylo použito potřetí, tentokrát k výstavbě uliční zdi a ohrazení dvora věznice (Tomas, V., 1895).



Sestup do suterénu s otiskem zborcené segmentové klenby, foto, 2008.

Snad koncem 40. let 19. století (Tomas, V., 1895) byla do věznice **vložena podélná chodba** s topeništi pro cely. Tomas dokonce uvádí, že zadní cely u zahrady nebyly dříve vytápěny. Zdivo západní strany chodby procházelo nad jednoprostorovým suterénem, jehož valená klenba musela být podepřena dvojicí pilířů. Prvek podélné chodby jako komunikace v bytě drába, nebo na počátku 19. století už spíše soudního zřízence, a obslužné chodby k věžeňským celám, odpovídá pojetí věznic pokročilého novověku, jak byly popsány v učebnici stavitelství (Joendl, H. P., 1842, s. 435–438) s uvedením celé řady zajímavých detailů, dokreslujících podobu věznic v minulosti: **„byty soudních sluhů a věznic – paragraf 856**



Suterénní místnost s klenbou podepřenou pilíři jako statickým řešením při vestavbě střední chodby koncem 40. let 19. století, foto, 2008.

V úřednických domech mají bydlet také úřední a právní zřízenci (Amts-, Gerichtsdiener), aby byli vždy při ruce a aby u jejich bytů ležela také vězení. Ne vždy je to ale možné a často musí být k tomuto účelu postavena samostatná stavba. Má se nacházet tak blízko úřednického domu (Amtshaus) jak je to jenom možné. Byt úředního sluhy má být velmi dobře vymezen. Stačí, když se vyměří velká obytná světnice, komora a malá kuchyně s malým sklepem a půdou.



Věznice, vždy dvojí, jsou zřizovány jedny pro mužské a jiné pro ženské zadržené zločince, mohou ležet vzadu, aby vězni neměli žádnou možnost domlouvat se v noci s někým na ulici. Chodba k nim má vést přes byt soudního sluhu či biřice (Amtsdiener), aby on i členové jeho domácnosti mohli být varováni hlukem v případě pokusu o útěk, čehož lze docílit pevným uzamčením vícero dveří. Zdi věznice musí být silné, aby budova něco vydržela, z dobrého materiálu (nejlépe z dobře vypálených cihel) na vápennou maltu a hluboko založené. Vězení samotné musí být kvůli zne-možnění útěku proto ještě klenuté, aby nešlo prorazit nebo podhrabat zdi či prolomit strop. Podlahy je nej-jistější dobře uložit tak, že překlad se převrství cihlami nebo ještě lépe 12 palců silnými dřevěnými deskami.



Krov kaple se seříznutými krokviemi jako stopa po věži, foto, 2008.

Okna mají ležet tak vysoko, jak to jen jde, a být co nejmenší. Ku nutnému zásobování světlem a vzduchem je lepší budovat dvě malá okénka než jedno větší. Okna nesmí být ve zdi se špaletami a prohlubována parapety. Skleněná okna přicházejí v úvahu zvenčí, když nehrozí nebezpečí úniku zdi; uprostřed tloušťky zdi je silná mříž vykováná z dobrého železa zabudovaná dostatečně hluboko ve zdi s dostatečnými pruty a hustým drátěným pletivem mezi železnou mříží a skleněnou výplní, aby vězeň nemohl sklo rozbít a smrtelně se poranit střepem skla. Osazení dveří do zdi má být realizováno bez špalet, jen kolmo k tloušťce zdi ve dvou kamenných ostěních, jednom zevnitř a druhém zevně tak, aby mezi ně mohly být vloženy kovové pruty.

Do toho jsou osazeny dvojí silné dveře z dubového dřeva, které pokrývá po vnitřní straně ve vězení silný železný hřebý přitlučený plech. Celé dveře jsou osazeny do drážky vysekané do kamenného ostění, aby je nebylo možno vylomit ze zavěšení. Trny pro závěsy musí být zapuštěny hluboko do kamene a zality olovem. Vnitřní dveře obsahují dva dobře přišroubované rovné pásové závěsy, dva silné přidané řetězy s visacími zámky a na straně upevnění dva úhlové závěsy, jimiž se v zavřené poloze zachytily v otvorech k tomu vyhloubených v kamenné zárubni. V těchto dveřích má být na 4 palce velké čtvercové okénko uzavíra-



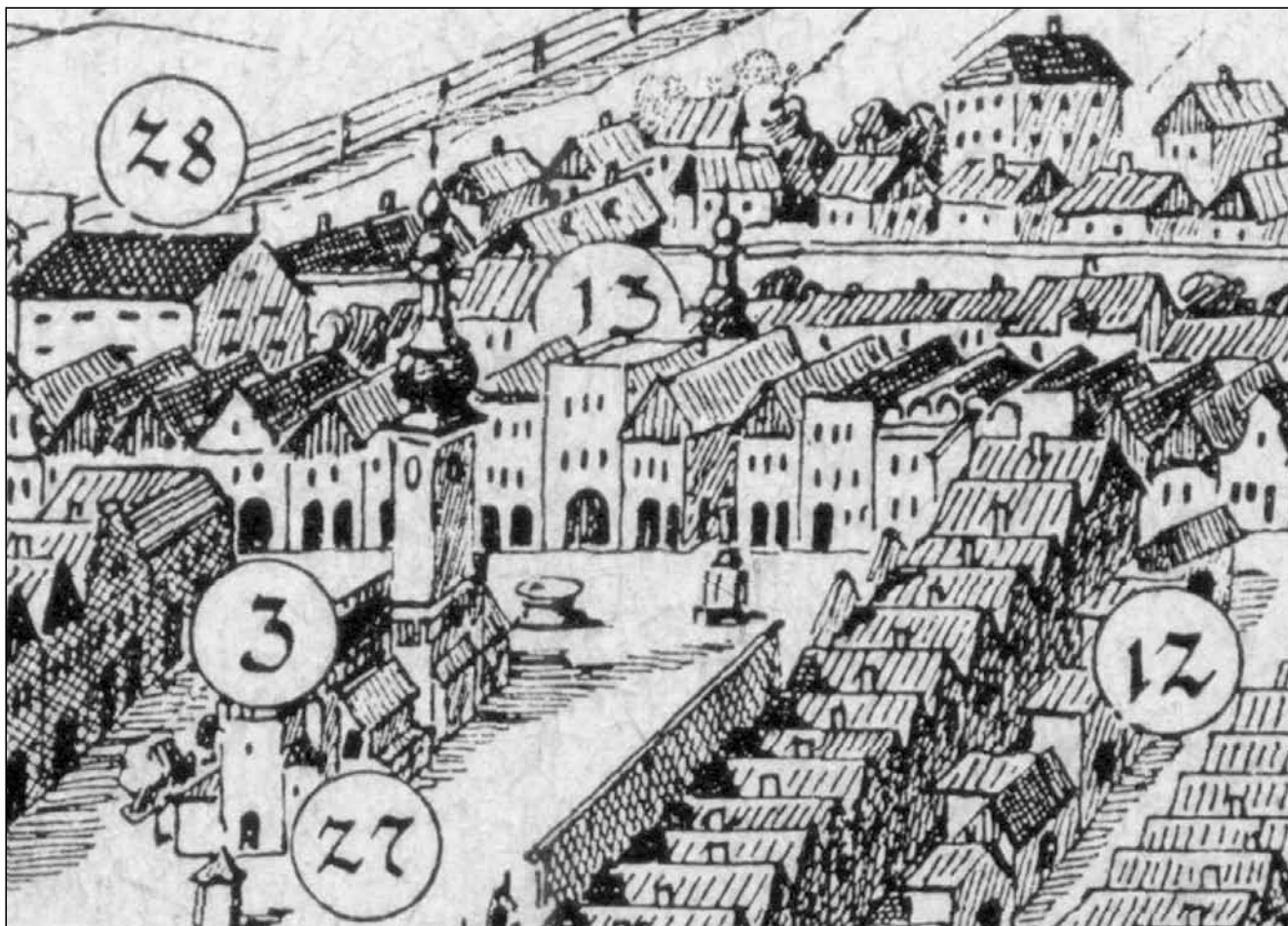
Krov věznice, foto, 2008.

telné na vnější straně šoupátkem. Okénkem se pak dozorce může čas od času podívat, co vězni dělají.

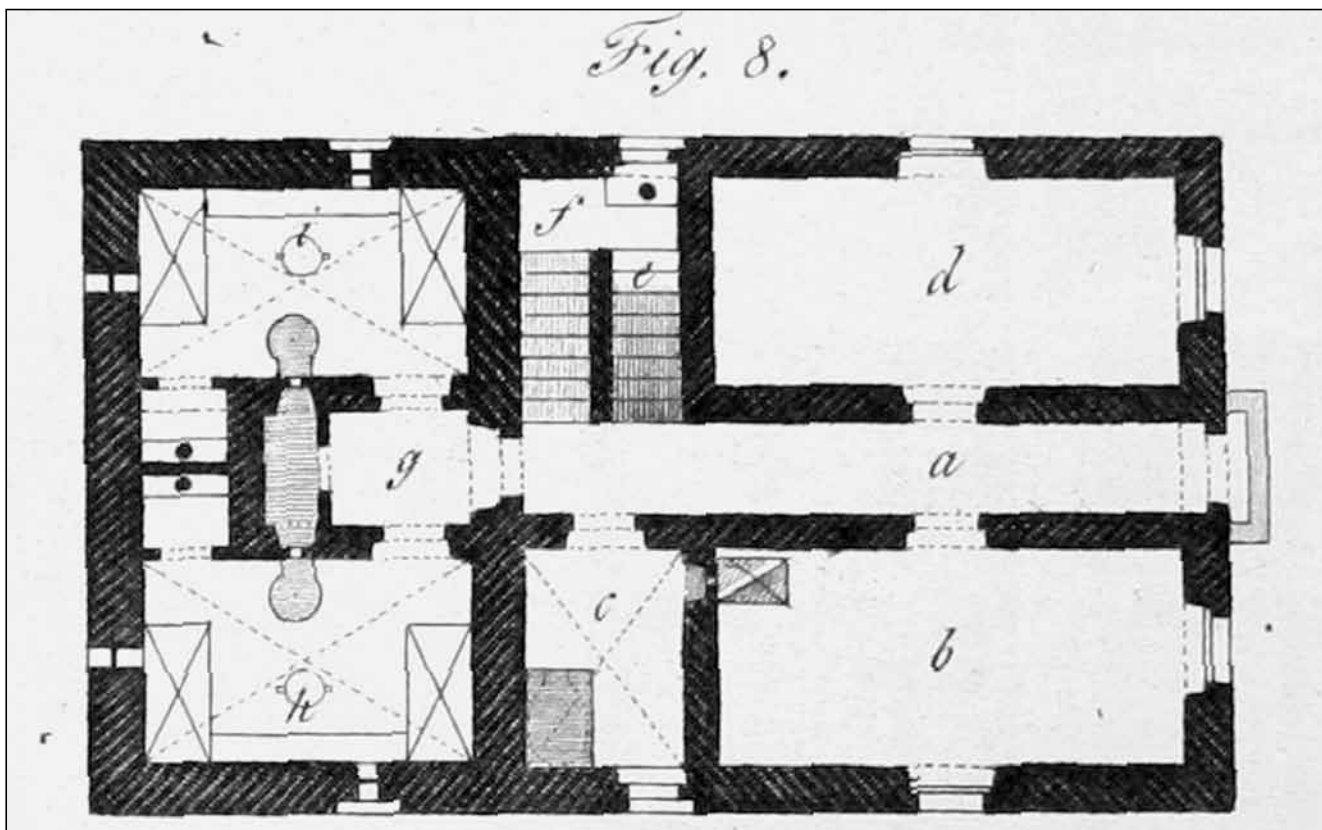
Nemusí být dovoleno, aby vězni konali potřebu mimo cely, zvláště v noci, sami, pod příkrovem tmy, kdy se jim nabízí nejlepší příležitost k útěku. V takovém případě musí být cely vybaveny záchodkem (Retirade), jejichž sedátko je zhotoveno z jednoho kusu kamene, odkud vede trubice, ale tak malého průměru, aby se jí člověk nemohl protáhnout, a musí být oboustranně zapuštěna do hloubky zdi nejméně 1 stopu.



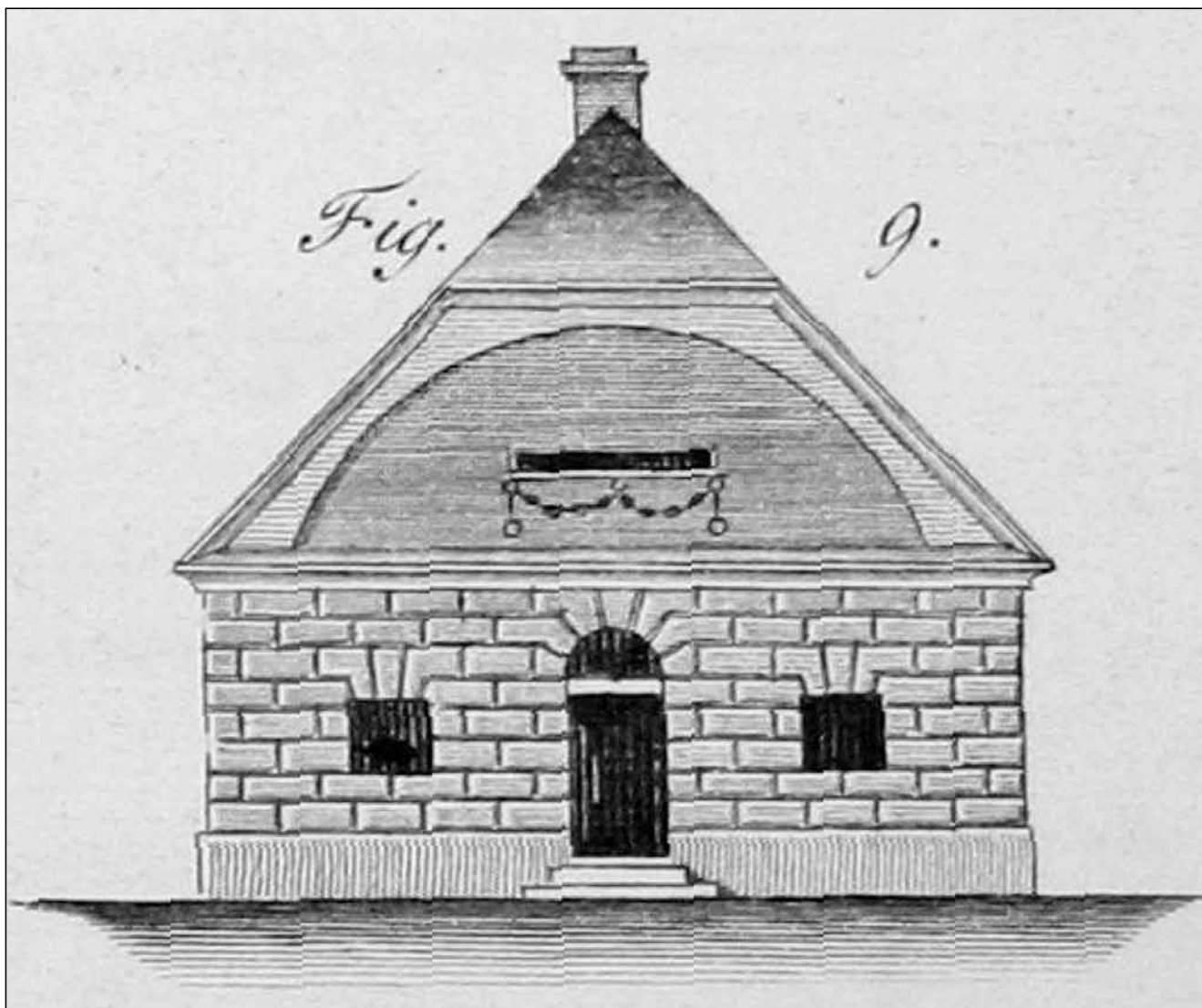
Detail vazby krovu s ozdobně vyřezávaným věšákem, druhotně provizorně podepřený sloupkem, foto, 2008.



F. Kledensky, detail z veduty Oder, 1817. Z věznice je vidět věžička kaple (vedle č. 13).



H. P. Joendl, půdorys věznice z učebnice stavitelství vydané roku 1842. A) chodba, b) světnice, c) kuchyně, d) komora, e) schodiště, f) záchod, g) obslužná chodba vězení, h, i) cely pro mužské a ženské provinilce.



H. P. Joendl, pohled na průčelí věznice z učebnice stavitelství vydané roku 1842.

K vytápění se postaví do každé cely malá tzv. dělová kamna (Kanonenofen) z litiny a k odvodu kouře se zbuduje, vysoko nahoře zaústěný komín opatřený kovovou mříží. Ještě jistější se jeví, když se cela vytápí horkým vzduchem, tj. kamna se umístí do úzkého uzavřeného prostoru vedle cely a teplo může proudit do cely otvorem tak, jak je to podrobněji popsáno ve stati o teplovzdušném vytápění.

Cely jsou vybaveny dřevěnými postelemi, dále jsou tu dřevěné špalky na sezení a zapuštěné kusy dubového dřeva, kde jsou upevněny železné kruhy k zavěšení řetězů pro těžké zločince před transportem k hrdelnímu soudu.

Stejně tak vnějšek vězení musí odpovídat svému účelu. Člověk, zvláště nevzdělaný nižší třídy zůstává přístupným smyslovým vjemům. Temný, pevnostní a děsivý vzhled vězení vzbuzuje strach. Viditelně umístěné silné řetězy jako atribut vězení působí odstrašujícím dojmem.“

K oderské věznici máme k dispozici tři **plány** – **tužkou** kreslený z roku **1865**, barevně vyznačený **plán spojení ulic** s historickými názvy *Dienergasse*

a *Obergasse* z roku **1873** od L. Wankeho a **akvarelový plán** jako součást Tomasovy odpovědi na Rollederův dotaz po věznici z roku **1895**. Nejmladší plán doprovází i náčrt **věznice v pohledu** od jihovýchodu, ovšem už v podobě bez věže.

Na počátku 60. let 19. století byl zazděn přímý vstup do kaple z ulice, vlastně proměněn na malé zamřížované okénko. Nové dveře do bývalé kaple byly zřízeny z přilehlé místnosti. Zvonek byl darován nově zřízenému fürstenberskému nadačnímu špitálu. Technický stav věže už nebyl únosný a po nehodě, kdy přes půl metru vysoký kříž z věže spadl těsně před jednu kolemjdoucí, byla **věž** bývalé kaple 19. 5. **1888 sнесena**.

Z 20. století nemáme o věznici mnoho zpráv. O využití věznice ve 40. letech 20. století svědčí historická fotografie s výmluvným symbolem. Z roku 1963 se zachoval plán na úpravu okenních otvorů a stropů, nečitelně podepsaný (Kudrik?). Přestavbu domu, při níž byly odstraněny klenby a přebudována okna, lze z dochovaného plánu datovat



do doby po roce 1963. Později byla budova ponechána bez využití.

V současnosti jsou zpracovávány projekty na **nové využití** věznice, kde by mělo být umístěno lokální muzeum městského práva, a to ve velmi širokém smyslu pojmu. Městské právo má být představeno nejenom po stránce výkonu práva (obvyklá figurína vyslychaného útrpným právem, jaká dnes bývá lacinou součástí hradních expozic), ale jako soubor regulativů (od psaných po zvykové), které vymezovaly život raně novověkého obyvatele města. Součástí expozic má být i výběr z bohatých písemných a ikonografických pramenů a dalších materiálů.

Lucie Augustinková

Literatura

- AUGUSTINKOVÁ, L.: Stavebně historický průzkum věznice (domu čp. 83) v Odrách. Ostrava 2008. Nepublikovaný materiál uložený v archivu vlastníka objektu Zdenka Mateiciuca, Odry.
- BOUDOVOVÁ, J.: Nástin stavebního vývoje města Oder od doby gotické do počátku první světové války. Odry 1993. Seminární práce. Strojepis uložený na Městském úřadě v Odrách.
- Dějiny hmotné kultury II/2. Praha 1997, s. 481–592.
- GEBAUER, J.: Soupis map a plánů, vedut a vyobrazení měst, míst a budov do roku 1850, uložených v archívech Severomoravského kraje.
- GREPL, E. – DUDKOVÁ, V.: Dílčí vyhodnocení rozkryté archeologické nálezové situace v domě čp. 84 v Odrách. Nový Jičín 2004. Nepublikovaný materiál uložený v archivu E. Grepla.
- INDRA, B.: Neznámé veduty slezských měst na tovaryšských listech. Vlastivědné listy, 1983, č. 2, roč. 9, s. 12–16.
- JOENDL, H. P.: Die Landwirtschaftliche Bakunst. Wien 1842, s. 434–438.
- KYNCL, T.: Dendrochronologické datování krovu domu čp. 83 (katovna) Odrách. Výzkumná zpráva č. aaa-08. Brno 2008. Nepublikovaný materiál uložený v archivu vlastníka objektu Z. Mateiciuca, Odry.
- MALÝ, V. (ed.): Městské právo v 16.–18. století v Evropě. Sborník příspěvků z mezinárodní konference uspořádané Právnickou fakultou UK ve dnech 25.–27. září 1979 v Praze. Praha 1982.
- PÁNEK, J. (ed.): Česká města v 16.–18. století. Sborník příspěvků z konference v Pardubicích 14. a 15. 11. 1990.
- ROLLEDER, A.: Dějiny města a soudního okresu Odry. Původní vydání Steyr 1903. Odry 2002. Přeložili Běhálková, A., Brtníčková, J. a Moucha, V.
- ŠUSTEK, F.: Poslední bašta z bývalých městských hradeb v Odrách. Oderské vrchy, roč. 2 (1969), č. 1–4, s. 48–50.
- WINTER, Z.: Zlatá doba měst českých. Praha 1991, s. 103–128.

Prameny

- Registr příjmů a vydání obecních peněz (1566). Státní okresní archiv Nový Jičín, Archiv města Odry, inv. č. 1796, sign. 15.
- Registr příjmů a vydání obecních peněz (1590), Státní okresní archiv Nový Jičín, Archiv města Odry, inv. č. 1797, sign. 16.
- Kniha obecních příjmů a vydání (1813–1822). Státní okresní archiv Nový Jičín, Archiv města Odry, inv. č. 1798, sign. 25.
- Kniha obecních příjmů a vydání (1823–1831). Státní okresní archiv Nový Jičín, Archiv města Odry, inv. č. 1799, sign. 290 G1.
- Kniha obecních příjmů a vydání (1832–1833). Státní okresní archiv Nový Jičín, Archiv města Odry, inv. č. 1801, sign. 292 G3.
- Deputations Schluße und Bey Versamelter Gemeinde (1760–1840). Státní okresní archiv Nový Jičín, inv. č. 60, sign. 22.
- Urbář panství oderského (1683). Zemský archiv Opava, fond Velkostatek Odry, inv. č. 9.
- Stavební záležitosti. Zemský archiv Opava, fond Velkostatek Odry, inv. č. 604, karton č. 3.
- Urbář města Oder (1773). Státní okresní archiv Nový Jičín, archiv města Odry, inv. č. 50.
- Josefský katastr, Odry – město (1786). Státní okresní archiv Nový Jičín, archiv města Odry, inv. č. 52.
- Protokol stavebních parcel města Oder (1836). Státní okresní archiv Nový Jičín, archiv města Odry, inv. č. 54.

- Kniha zápisů ze schůzí rady, zastupitelstva a komisí. Kniha protokolů ze zasedání městské rady (1753–1848). Státní okresní archiv Nový Jičín, archiv města Odry, inv. č. 57, sign. 20.
- Kniha zápisů ze schůzí rady, zastupitelstva a komisí. Kniha usnesení deputovaných a ze shromáždění městské obce (1760–1840). Státní okresní archiv Nový Jičín, archiv města Odry, inv. č. 60, sign. 22.
- Akta k městské strážnici a věznicí (1815). Státní okresní archiv Nový Jičín, archiv města Odry, inv. č. 193, karton č. 2.
- Péče o komíny, smlouvy o dílo s kominickými mistry kvůli údržbě a čištění komínů (1803–1836). Státní okresní archiv Nový Jičín, archiv města Odry, inv. č. 198, karton č. 2.
- Stavební povolení, kolaudační řízení a protokoly z jednání stavebních komisí (1851–1899). Státní okresní archiv Nový Jičín, archiv města Odry, inv. č. 376, sign. 301.
- Kniha obecních příjmů a vydání (1831–1832). Státní okresní archiv Nový Jičín, archiv města Odry, inv. č. 1800.
- Rozpočet nákladů demolice koňské stáje a zajištění propojení Služební uličky a ulice Dělnická (kolorovaný stavební plán Ludwig Wanke). Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.
- Tomas, V.: odpověď na dotaz A. Rolledera k městské strážnici, 6. 5. 1895. Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.
- Soubor písemností k dějinám věznice. Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.

- Historická katastrální mapa Oder, 1833. Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.
- Cisařský otisk stabilního katastru Oder, 1836. Ústřední archiv zeměměřičství a katastru v Praze.
- Katastrální mapa Oder, 1898. Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.
- Katastrální mapa Oder 1900–1920. Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.
- Katastrální mapa Oder, 1950. Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.
- Vinzenz Tomas, Plan der Stadt Odrau. Převzato z publikace Rolleder, A.: Geschichte der Stadt Odrau und Stadtbezirkes Odrau.
- Pūdorys věznice, kresba tužkou, 1865. Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.
- Leopold Wanke, pūdorys věznice, akvarel, 1873. Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.
- Kudrik?, plán adaptace domu na Okružní třídě č. 23. Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.
- F. B. Werner, Odry, grafický list, 2. třetina 18. století. Převzato z článku A. Wiceka.
- Jan Reychnon, Veduta města Oder jako součást tovaryšského listu, mědirytina, 1826.
- F. Kledensky, Prospekt u. Grundlage der Stad Odera in Keserlich Schlesien von Morgen gegen Abend anzusehen. 1817.
- Fotografie z 20. a 40. let 20. století. Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.



Jihozápadní stěna místnosti 102 se zadržkou historického okna, foto, 2008.



Čermná (též Čermná na Moravě, Gross Dittersdorf). Historie farního kostela sv. Máří Magdalény a drobných církevních objektů

Dle posledních údajů¹⁾ tvořily čermenskou farnost²⁾ obec Čermná, samota Ascherwinkel s fořtovnou, samota Bleiss, Dittersdorfermühle (Čermenský mlýn též nazývaný Schwarzmühle) a Bleissermühle (Plazský mlýn nazývaný též Demelmühle) a filiální obec Nová Ves nad Odrou (Neueigen) s fořtovnou a hájenkou beim Grünen Kreuz (U Zeleného kříže). Ve farnosti bylo v roce 1941 hlášeno celkem 928 katolíků a dva nekatolíci. Na poutě chodívali především ke sv. Matce Anně do Staré Vody a právě toho roku jich tam přišlo devadesát.

Dobu vzniku Čermné neznáme, podruhé snad byla založena v roce 1324 na místě již zaniklé vsi Fridrichswalde.³⁾ V minulosti patřila drobným šlechticům, olomouckému katedrálnímu kostelu i helfštýnskému paství. Nejčastěji však byla součástí panství Velká Střelná. Samostatnou obcí v soudním okrese Město Libavá byla od roku 1850, pak jako taková patřila k politickému okresu Hranice, Šternberk, Moravský Beroun a naposledy, tj. od roku 1949, byla těsně před svým zrušením připojena k olomouckému okresu. To již byla součástí Vojenského tábora Moravský Beroun se sídlem ve Městě Libavé a v zápětí nově vzniklého Vojenského újezdu Libavá.⁴⁾ Po odsunu německých starousedlíků měla v prosinci roku 1945 713 obyvatel.⁵⁾

Obec byla vzdálena téměř dvacet kilometrů jiho-východně od Domašova nad Bystřicí, kam občané chodili na vlak, druhou možností bývala vlaková zastávka ve Smilově, vzdálená více jak třináct kilometrů.⁶⁾

K západu orientovaný farní kostel sv. Máří Magdalény, původně obklopený hřbitovem, stával na místě starého kostela, tj. na vyvýšenině v západnější části obce. Patrová budova č. p. 136 v blízkosti kostela, pocházející z let 1880–1882, patřila obecné škole.⁷⁾ Výrazná budova dědičné rychty č. p. 13 připomínaná již k roku 1676, stávala blíže k prostřednímu ze tří rybníků. Do jejího areálu patřila i zděná kaplička.

Z dochovaných dokumentů není možné přesněji stavbu kostela popsat, nicméně z pohledu od presbytáře či z bočních pohledů byla ze stavebního hlediska velmi podobná kostelu v Barnově, přičemž kostelní věže se od sebe lišily jen výškou. Čermenská byla o něco vyšší a ve směru ke střeše byla navíc vybavena oknem. Kostel sv. Máří Magdalény byl dlouhý 27 m a široký 10,5 metru.⁸⁾ Šlo o zděnou stavbu s klenutou lodí a zděnou věží dosahující výšky pouhých 39 metrů.⁹⁾ Zděná byla i malá klenutá zákristie s dvěma okny chráněnými kovovou mříží. Harbich uvádí, že byla osm metrů dlouhá a 4,60 m široká. Presbytář byl dlouhý

devět metrů a široký 9,30 metru. Kostel byl opatřen celkem sedmi okny, zúžený presbytář osvětlovalo okno s půlkruhovým záklenkem. Špičatá střecha kostela a střecha zákristie byla pokryta šindelem. V roce 1900 byl šindel vyměněn za pozinkovaný plech, který byl v roce 1937 natřen. Tehdy byl také renovován kříž z vrcholu věže a cementem ošetřen portál v průčelí věže.¹⁰⁾

Oba vstupy do kostela a vchod do zákristie chránily dubové dveře opatřené francouzskými zámky, přičemž hlavní vchod do kostela byl ještě navíc zabezpečen železnou tyčí.

Podle Wolného byl čermenský kostel farním již v 16. století, tato domněnka není ale pramenně podložena. V roce 1672 byl malý kostel zařízen jedním oltářem. K tehdejšímu vybavení patřil jeden stříbrný kalich, tři kasule a dva zvony.

Od roku 1599 byla Čermná přifařena do Jestřabí,¹¹⁾ expozitura z Jestřabí byla v Čermné zřízena od roku 1780.¹²⁾ Lokální duchovní správa byla obnovena roku 1783. Tehdy byl kostel na místě původní stavby znovu od základů postaven a nahradil tak zcela sešlý starý kostel. Náklady se hradily dílem z peněz kostela a částečně z příspěvku náboženského fondu.¹³⁾ Již v roce 1844 opět kostel přestal vyhovovat provozu a proto byl v roce 1846 náboženským fondem znovu přestavěn, náklady na obnovu činily 14.500 zlatých. Část inventáře včetně zvonu, který údajně nechal v roce 1589 pořídit luterský pastor, byla převzata ze starého kostela.

V roce přestavby byl kostel benedikován,¹⁴⁾ není však známo, kým. Od náboženského fondu dostával ročně 24 kr. na udržování věčného světla.

Menza hlavního oltáře byla zděná, na ní stojící dřevěný tabernákl byl silně pozlacený. Po jeho stranách stály sochy dvou alabastrovaných andělů. Hlavní oltář pocházející z roku 1885 byl vybaven obrazem patronky kostela sv. Máří Magdalény. Po stranách obrazu stály ve výklencích sochy sv. Josefa, Pěstouna Páně a P. Marie s Ježíškem. Posledně byla vedle oltáře zleva na podstavci postavena socha Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a zprava Nejsvětějšího Srdce P. Marie (pravděpodobně mnichovské provenience). Autorem obrazu sv. Máří Magdalény byl fulnecký malíř Johann Georg Frömel.¹⁵⁾ Ve vrcholu hlavního oltáře bylo řezbářsky provedené Boží oko. Portatile v roce 1788 posvětil olomoucký světicí biskup Karel rytíř z Rosenthalu.¹⁶⁾ Ještě v roce 1805 inventář vykazuje přiloženou autentiku, která uváděla, že v portatile jsou uloženy ostatky dvou téměř neznámých světců, římských mučedníků sv. Amanda a sv. Simplicia.



Pohlednice asi ze 40. let 20. století. Vlevo nahoře okolí kostela, vpravo budova nové školy, vlevo dole obchod, vpravo stará škola (později pošta). Z archivu Jindřicha Machaly.

Kazatelna umístěná vlevo od vítězného oblouku (a na stejné straně jako zákristie) patřila k nutné výbavě kostelů. Byla zhotovena ze dřeva a silně pozlacená, její stříška byla ukončena patriarším křížem, po jehož stranách pravděpodobně byly umístěny sošky sedících andílků. Naproti ní stával pozlacený dřevěný boční oltář P. Marie Utěšitelky (Maria Trost), pocházející ze zrušeného olomouckého kostela sv. Cyrila a Metoděje,¹⁷⁾ darovaný sem snad po jeho zrušení. Součástí tohoto oltáře byl obraz stejného námětu, jeho autor bohužel není znám. Portatile tohoto oltáře posvětil roku 1637 vřatslavský světitel biskup Jan Baltazar de Horn.¹⁸⁾ Součástí oltáře byly relikvie sv. Severina a 11 000 panen mučednic.¹⁹⁾ Do posledních let byl po celém vítězném oblouku byly rozesety vymalované křížky a v jeho horní části byla nápisová páska, jejíž text bohužel není z dostupné fotografie čitelný.

Elektřina byla do kostela přivedena v roce 1936, o tři roky později nahradily tři staré boční oltáře nové oltáře pseudogotické, pravděpodobně vybavené sochami světců asi mnichovské provenience, jak tehdy bylo téměř pravidlem. Naproti kazatelně byl zřízen oltář s jeskyní P. Marie Lurdské, naproti sobě po stranách lodi stály nové oltáře patrona pastevců sv. Vendelína a ochránce manželství a zamilovaných sv. Antonína Padovského. Do všech bočních oltářů bylo umístěno konsekrované portatile. Ve výklencích po stranách lodi byly rozmístěny sochy dalších oblíbených světců, tj. sv. Floriána

a sv. Jana Nepomuckého po jedné a sv. Jáchyma a sv. Anny po druhé straně.²⁰⁾

K další nutné výbavě kostela patřilo též čtrnáct zastavení Křížové cesty, jejichž obrazy byly posledně renovovány v roce 1939. Křtitelnice je k roku 1805 popsána jako dřevěná, pozlacená, vybavená měděným kotlem a opatřená visacím zámekem. Bývala umístěna v presbytáři. Zpovědnice byly vyrobeny z tvrdého dřeva, zásuvková skříň sloužící k ukládání kostelních ornátů a prádla byla zhotovena z měkkého dřeva. Loď kostela vyplňovaly dvě řady lavic s uličkou uprostřed, přičemž vpředu byly dvě lavice delší, za nimi dvě kratší.²¹⁾ Po boku předních lavic byly vystaveny postavníky, ze stropu v lodi spuštěn křišťálový korunový lustr, další čtyři lampy osvětlovaly loď. Varhany opatřené šesti registry pocházely dle Wolného z kostela P. Marie Sněžné v Olomouci²²⁾ a tehdy byly jediným hudebním nástrojem v kostele. Svatý hrob byl „zřízen podle předepsaného způsobu“.²³⁾ Z dalších kostelních předmětů je třeba uvést baldachýn (čili nebesa), který se nesl na čtyřech tyčích o svátku Božího Těla, dále dvě další tyče s lucernami, procesní kříž a kříž určený k pohřbům. P. Rudolf Harbich ve svém popisu čermenského kostela uvádí, že vybavení kůru mimo varhan obsahovalo i harmonium a dokonce i jiné hudební nástroje.

K roku 1810 měl kostel dle Wolného stříbrný kalich a monstranci. Inventář z roku 1805 uvádí velký stříbrný kalich s paténou, na němž jsou přišroubovány zelené tyrkysy(?). Vážil jeden pfund 15 lotů



a jeho cena byla odhadnuta na 47 zlatých rýnských. Nápis: „Anno, quo Belgradum Christiani expugnaverunt“. Je velmi pravděpodobné, že právě tento kalich byl 27. června 1949 přidělen bývalému budišovskému děkanovi a libavskému faráři P. Karlu Kolsdorfovi, který odešel do penze a usídlil se v ne-dalekých Norberčanech.²⁴⁾ Kostel měl ještě jeden kalich, menší. Jeho hlava byla stříbrná a ostatní části měděné. Tento kalich měl i s paténou hmotnost 17 lotů a jeho cena byla odhadnuta na 10 zlatých rýnských. Monstrance zhotovená ze stříbra (30 lotů) a mědi, měla cenu 39 zl. r. Posledním drahocenným náčiním vykazovaným v inventuře v roce 1805 bylo měděné pozlacené ciborium. Dále kostel měl dva velké svícny, dva pacifikály, skříňku nosící se k nemocným (s paténou), uvnitř pozlacenou, kostelní pečetidlo a kaditelnici s loďkou, vše zhotovené z mosazi. Z mědi byly dva kotlíky na svěcenou vodu. Z cínu byly dva velké svícny, kostelní lampa, dva páry mešních konviček s tácy, konvice s táčem určená ke křtu, nádobka na sůl ke křtu, nádoba na umývání prstů na oltáři, nádoba na svěcený olej jedna stará a druhá novější.

Z ornátů a mešních rouch k roku 1805 kostel vykazoval: červený pluviál, devět různých rouch různých barev, staré hedvábné velum, jedno velum z bílého a jedno z červeného hedvábí a dva kvadrátky. Posledně byla bohoslužebná roucha ukládána do čtyř skříní umístěných v zákristii, stejně jako Boží hrob a jesličky zhotovené z lipového dřeva, pořízené ve třicátých letech minulého století.

Kostel měl k roku 1915 čtyři zvony, a to 227 kg zvon z roku 1827 o průměru 74 cm, z téhož roku 120 kg zvon o průměru 60 cm, 33 kg zvon o průměru 39 cm z roku 1851 a zvon z roku 1812 o průměru 33 cm a hmotnosti 20 kilogramů. Mezi těmito zvony již nebyly ty nejstarší, tj. již zmíněný 90 librový sv. Jan Křtitel z roku 1589 (s nápisem: „In dem Namen Sanct Joannes der Taufer. Meister Georg Hechberger zu Ollnitz gegossen Amen, Im Jahr 1589“) a 25 liber těžký zvon zvonaře Pavla Reimera z roku 1689 (s nápisem: „P:R:F:O Anno 1689“).²⁵⁾ Právě tyto dva nejstarší nahradily v roce 1827 dva nové zvony.²⁶⁾ Všechny zvony byly nakonec zrekvirovány.

K roku 1805 se uvádí, že „zápisy o nadacích, pamětihodnostech, náhrobních nápisích aj. nejsou dochovány“.²⁷⁾

Přízemní budova fary byla zděnou stavbou obdélného půdorysu z roku 1781.²⁸⁾ Její vysoká valbová střecha byla pravděpodobně na každé z jejích stran opatřena dvěma oválnými okénky (tzv. volskými oky). Čelní stěna fary byla dělena symetricky, tj. uprostřed vchodové dveře po stranách s jedním oknem. V objektu byl obývací pokoj pro duchovního správce, pokoj pro hosty, obývací pokoj farské hospodyně, spížirny, kuchyně a sklep. Pokoj pro hosty byl největší, měl tři okna opatřená okenicemi, které později nahradily železné mříže. Tento

a oba obývací pokoje měly dřevěné stropy. Malá dřevěná stáj umožňovala farářům chovat dvě krávy, uzavřená kůlna sloužila k uschování vozu. Dvůr byl uzavřen plotem z prken. Faru postavila obec na vlastní náklady a současně se zavázala udržovat ji v dobrém stavu.

Původní hřbitov, jak již bylo řečeno, obklopoval kostel a ještě za časů Wolného ho od okolí odděloval dřevěný plot. Později byl nový, poměrně rozsáhlý hřbitov zřízen na jihozápadním okraji obce v blízkosti jednoho z krajních rybníků. Sváté pole bylo doplněno márnici se sedlovou střechou, v jeho středu stával mezi dvěma vzrostlými lipami vysoký kamenný kříž. Celý areál obehnaný kamennou zdíkou byl v knihách zapsán jako majetek kostela.

V Čermné, čítající k 1. srpnu 1945 152 popisných čísel, žilo dle hlášení stanice Sboru národní bezpečnosti (SNB) 494 osob německé národnosti, tj. 90 mužů, 228 žen a 176 dětí ve věku do 14 let.²⁹⁾ Tito občané byli v době od 1. května do 6. října 1946 odsunuti sedmi transporty především do Hesenska, Bavorska a Vírtemberska. Jejich domy obsadili novoosídlenci,³⁰⁾ mezi nimiž bylo i šestnáct českých Rumunů. Místní správní komise vznikla nejpozději 19. června 1945. Noví obyvatelé v Čermné ale dlouho nepobyli.

Vláda totiž na svém zasedání 17. září 1946 rozhodla o zřízení vojenského výcvikového prostoru. Vojenský tábor Moravský Beroun se sídlem ve Městě Libavé byl ustaven od 15. října 1946 a byly do něj zahrnuty i vzdálenější obce, tj. i obec Čermná a k ní filiální Nová Ves nad Odrou. Poslední odevzdávka (tj. předání) fary se uskutečnilo k 1. říjnu 1946, odevzdávajícím byl poslední čermenský farář P. Rudolf Harbich. Ke konci roku 1946 římsko-katolický farní úřad v Čermné zanikl.

Olomoucká konzistoř se snažila zachránit vybavení libavských kostelů a kaplí. Proto 21. listopadu 1946 povolila farnímu úřadu v Hustopečích nad Bečvou, aby byl z kostela v Čermné na Moravě odvezen umíráček a zavěšen v kapli sv. Rodiny v obci Poruba (nyní součást Hustopečí).

V též době dostal od konzistoře plnou moc k zajištění celého movitého majetku nejen z kostela v Čermné P. Augustin Spurný,³¹⁾ farář v Novém Hrozenkově, který se jako jeden z prvních dozvěděl od novoosídlenců pocházejících z jeho farnosti o připravovaném stěhování kostelních mobiliářů a inventářů do vnitrozemí. Konkrétně z Čermné měl dostat hlavní oltář. Také dle poznámky konzistoře z května 1947 se můžeme domnívat, že P. Spurný odvezl z Čermné ještě nějaké blíže neuvedené věci.

Vzápětí, tj. 18. listopadu 1946, dostal takové povolení i farní úřad v Klenovicích na Hané, kde tehdy byl duchovním správcem P. Oldřich Beránek.³²⁾ Věci byly převezeny 21. ledna 1947, ale ještě 14. února psal P. Beránek na konzistoř, že „sice dostal už právo přestěhovat majetek z některých kostelů severomoravských, ale před započítím sněhové zimy



Střední část obce s kostelem, hasičskou zbrojnicí, rybníkem atd. Stav kolem roku 1940. Z archivu Jindřicha Machaly.

podářilo se mu jen dostat se do Milovan a odtud něco odvézt. Až sníš roztaje a bude možno na sever jeti, myslím, že při poctivosti pohraničí v oněch farnostech nic kloudného nebude.“ Seznam přesunutých věcí se bohužel nedochoval.

V lednu 1947 se ale podařilo soustředit matriky z některých zrušených far včetně Čermné a přesunout je do bezpečí, tj. na faru do Města Libavé.

Hned počátkem roku podnikl cestu do vojenského prostoru také P. František Neraď,³³⁾ farář v Polkovicích. V Milovanech chtěl totiž získat věžní hodiny, což se mu nepodařilo, tak se na zpáteční cestě zastavil v Čermné. Dle výpovědi slečny z fary v Čermné byl prý stroj těchto hodin prastarý, který už po dlouhá léta nevyhovoval, „jen opravený ciferník a ručičky dělaly navenek parádu. V Čermné tedy P. Neraď opět nepochodil“.

Konkrétně o boční oltář z kostela sv. Máří Magdalény projevil zájem 18. května 1947 Josef Kývala, předseda MNV ve Lhotce nad Bečvou, a to na doporučení P. Josefa Absolona, faráře v Lešné, který působil v Čermné a předtím i v nedalekých Milovanech a tudíž kostelní vybavení dobře znal. Lhotečtí oltář potřebovali do své kaple sv. Cyrila a Metoděje. Konzistoři jim bylo sděleno, že církevní inventář z části vysídlené oblasti musel být narychlo vystěhován a je nyní uložen v Olomouci. Konzistoř byla ochotná oltář poskytnout, ale z dokumentů již není zcela zřejmé, zda šlo o oltář z Čermné. Po měsíci úspěšně žádali ještě o vydání kalicha a kaditelnice a o oltářní prádlo.

Z dopisu konzistoře z 16. června 1947 také víme, že vyzvala farní úřady v Ohrozimi a Vícově, aby si vyzvedly korouhve, které pocházely z čermenského kostela sv. Máří Magdalény. Ještě v červnu snad získala z kůru kostela v Čermné nějaké hudební nástroje i Československá vojenská akademie v Hranicích. Ta byla ale za krátký čas, tj. v roce 1949, zrušena. Po úpravě budovy akademie na dělnické učiliště, ke které došlo v průběhu roku 1951, bylo veškeré zařízení ústavní kaple sv. Barbory,³⁴⁾ patronky dělostřelectva, odvezeno „soudruhem Bartošem z brněnské Charity do jejího sídla na Zelném trhu“.³⁵⁾ Kaple sv. Barbory, postavená v letech

1860–1863 v pseudorománském slohu s gotickými a maursko-byzantskými prvky, byla stejně odsvěcena a následně zdevastována.

Pro kapli v Ústí u Hranic usiloval získat nějaké předměty v roce 1947 také předseda MNV Klement Anders. Šlo mu zejména o harmonium, ale bylo mu sděleno, že inventář byl již odvezen a že v kostele zůstaly jen lavice a kazatelna. Kaple sv. Petra a Pavla v Ústí u Hranic byla postavena na pozemku jmenovaného, stavělo se v letech 1940–1947. Vybavení do kaple bylo převezeno z libavských kostelů, zejména ze Slavkova a Smilova. Z Čermné mohou pocházet sochy Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a Nejsvětějšího Srdce P. Marie.³⁶⁾ Další předměty byly zakoupeny ze sbírky místních obyvatel.³⁷⁾

V květnu 1949 byly rozhodnutím Ministerstva vnitra v obci Čermná zrušeny názvy Bleiss a Schwarzův mlýn.³⁸⁾ Bylo to zbytečné, stejně dnem 1. července 1950 podle § 2 odst. 1 zák. č. 169/1949 Sb. zanikly obce a jejich území bylo zcela pojato do území vojenského újezdu Libavá. Mezi tyto obce patřila i Čermná. Její zástavba včetně dvou větrných mlýnů beraního typu byla demolována snad ještě před rokem 1950, Čermná totiž ležela v centru vzniklého vojenského újezdu. Prostor brodiště Čermná posloužil v šedesátých letech k natáčení filmu *Boj o Moskvu*.³⁹⁾

Území bývalé obce Čermná nebylo a není zpřístupněno. V současné době je na jejím bývalém katastru dělostřelecká střelnice a v její dolní části vodní cvičiště. Od roku 2004 částečně do čermenského katastru zasahuje i významná lokalita Ptačí oblast Libavá.

Kapličky, kříže

1. Zděná prostorová kaplička v areálu rychty č. p. 13. Sedlová střecha pokrytá břidlicí byla pravděpodobně ukončena malou věžičkou. Vstup obdélnými dveřmi v průčelí.⁴⁰⁾

2. Zděná kaplička u statku č. p. 21 (Pfeilerovi).⁴¹⁾

3. Hřbitovní kamenný kříž pravděpodobně jetelového typu stával mezi dvěma vzrostlými lipami. Kříž s korpusem stál na dvoudílném podstavci, ukončeném výraznou přesahující římsou. Reliéfní vyobrazení a nápisy nejsou na dochované fotografii čitelné.

4. Jako památník na zaniklou obec obnovila v roce 1993 rodina Wilhelma Sellnera z Grünbergu v Hesensku kamenný nadační kříž z roku 1873 a opatřila ho dvěma nově osazenými pamětními deskami s českým a německým textem, ve kterém se uvádí též domnělé založení obce, tj. rok 1334(!). Nový památník byl posvěcen 1. května 1993 za účasti mnoha rodáků. Kříž je osazen na dvoudílném podstavci hranolového tvaru, jeho dolní část je v nárožích okosena a členěna půlkruhově klenutými nikami, ve kterých je reliéfní hlava P. Marie a nápis IHS a MARIA. Zúžená část podstavce



má nakoso postavené pilastry. Původní nápis: Gewidmet / von / Wenzel / Pater / und Gemeinde / Diettersdorf / 1873.⁴²⁾

5. Kamenný kříž u křižovatky(!) s nápisem: Gestüftet von Anton un.(!) J. Hausner.

Duchovní správci

prosinec 1780 – 1790, P. Joseph Foerster, kurát v Čermné, rodák z blízkého Vítkova, po odchodu z Čermné působil v Životicích u Nového Jičina, datum úmrtí nezjištěno.

květen 1790 – 1. únor 1797, P. Bernard Titz, kurát v Čermné, narozen v Přerově, z Čermné odešel na faru do Slavkova u Lipníka, kde zůstal do ledna 1812. Odtud nastoupil do Nákla, datum úmrtí nezjištěno. Farnost zůstala na krátký čas neobsazena.

květen 1797 – 1831, P. Hieronym Reinelt, kurát, narozen 1753 ve Vysokých Žibřidovicích, ordinován 1780. Penzionován byl v roce 1831, ve stejném roce 5. dubna v Čermné zemřel.

8. červen 1831 – leden 1853, P. Joseph Oppitz, lokální kaplan, rodák z Olomouce, narozen roku 1787, ordinován 1812, z Čermné odešel na faru do Kočova (Moravského), kde 1. dubna 1870 zemřel.

1853 – 27. června 1870, P. Václav Páter, narozen v Kuncicích u Dvorců roku 1807, ordinován 1833, zemřel 27. června 1870 v Čermné a pravděpodobně tam byl i pochován.

1870 – 1871, fara neobsazena.

1872 – 23. června 1875, P. František Hassa, kurát v Čermné, kam přišel z Dětrichovic (krnovský děkanát). Narodil se ve Starém Městě u Uherského Hradiště roku 1825, ordinován 1851, zemřel 10. května 1910 v Horním Městě.

1875 – 1876, P. Emanuel Sobalík, administrátor, narodil se roku 1841 v Koloredově (tehdejší předměstí Místku), vysvěcen na kněze byl v roce 1869, zemřel 23. července 1902 v Horní Hynčíně (děkanát Svitavy).

1877 – 1883, P. František Willmann, kurát v Čermné, narozen ve Slezsku roku 1842, ordinován 1867, k roku 1885 je již uváděn v Herolticích u Štítů. Zemřel 3. června 1901 rovněž v Horní Hynčíně.

1884, pravděpodobně farnost spravována z Barnova.

1885 – 1889(?), P. Vojtěch Růžička,⁴³⁾ narozen roku 1855 v Krásně u Valašského Meziříčí, ordinován byl v roce 1879, zemřel 15. května 1929 ve Vídni.

1890, P. Bedřich Čermák, narozen v Morkovicích roku 1865, na kněze vysvěcen roku 1887, zemřel neznámo kdy.

1890(?) – 1895 (nejméně), P. Ferdinand Spisar, narozen 1852 v Prusku, ordinován 1881, působil např. roku 1884 v Zubří, po odchodu z Čermné odešel do Rybí (děkanát Nový Jičín), datum jeho úmrtí nenalezeno.

1896 – 1904 (nejméně), P. Ignác Kunc, administrátor, narozen v Buchlovicích roku 1861, ordinován 1889, zemřel jako důchodce v Kroměříži 16. září 1924.

1905 – 1910, P. František Tomek, farář, narozen v Příboře 1869, ordinován 1897, zemřel 22. března 1938 jako farář v Horním Městě u Rýmařova.

květen 1910 – 1. listopad 1910, P. Štěpán Tesařík, farář v Čermné, narozen roku 1864 v Blatci, roku 1886 maturoval na Slovanském gymnáziu v Olomouci, vysvěcen byl v roce 1890, působil také např. v Podhoří, zemřel 1. listopadu 1910 v Čermné, kde byl pravděpodobně i pohřben.

prosinec 1910 – 30. ledna 1911, P. Jaroslav Jakšík, administrátorem v Čermné ustanoven koncem roku 1910, předtím byl polním kaplanem a působil jako výpomocný kněz ve Staré Vodě, kde byl též kooperátorem. Na konci své kariéry byl katechetou v Holešově. Dne 1. prosince 1935 se stal prvním nadačním knězem-penzistou u nově postaveného kostela sv. Josefa v Radslavicích. Narodil se roku 1882 v Rožnově, na kněze byl vysvěcen v roce 1906, zemřel 22. prosince 1957.

1912 – 1922, P. Tobiáš Tomek, farář v Čermné, jako takový byl v únoru 1919 navržen a potvrzen ve funkci korespondenta nedávno založené arcibiskupské umělecké rady. Na jaře roku 1922 přemístěn do Hluboček. Narodil se v Uherském Brodě roku 1877, v roce 1897 absolvoval Slovanské gymnázium



Náves ve 40. letech 20. století. Z archivu Jindřicha Machaly.



v Olomouci, ordinován byl v roce 1901, zemřel 18. srpna 1928.

1922, *P. Tomáš Klepek*, do Čermné přišel počátkem roku 1922 z Potštátu, kde byl kooperátorem. Narozen v Kozlovicích 1892, ordinován 1916, zemřel 30. května 1965.

1922 – 1934 (1935), *P. Fabián Kubiš (Kubis, Kubisch)*, kooperátor ve Šternberku přemístěn v létě 1922 do Čermné jako farář. Ve dvacátých letech se zúčastňoval kněžských exercicií, které pořádali benediktini ve Staré Vodě. Roku 1934 byl investován jako farář v Renotech, z Čermné však odešel až v červnu 1935. Narozen v Nahošovicích roku 1883, ordinován 1908, zemřel 12. srpna 1946 v Prosenicích u Přerova.

1934 (1935) – 1936, *P. Josef Absolon*, administrátor kuracie, předtím (tj. ještě v roce 1934) farář v ne-dalekých Milovanech. Na konci dvacátých let se zúčastňoval exercicií ve Staré Vodě. V roce 1934 byl určen pro Čermnou jako administrátor kuracie, o rok později zmíněn jako farář. Ke konci roku 1936 odešel na faru v Lešné u Valašského Meziříčí, tam byl 17. října 1941 zatčen a odvezen do vězení do Vsetína, pak do Brna a odtud do Dachau. Důvodem k zatčení a věznění byly obavy, že by „svým počínáním mohl ochromit odolnost svého národa“.⁴⁴⁾ Auditor. Narozen v Odrlicích 27. ledna 1889, vysvěcen 1912, zemřel 22. července 1963.

1934 – 1935, *P. Rudolf Pfab*, pravděpodobně byl v Čermné od konce léta 1934 jen přechodně. Je veden v Potštátu, kde byl II. kooperátorem. Narozen 13. srpna 1900 v Opavě, ordinován 1925, nejméně v roce 1936 byl katechetou v Uničově, závěr života trávil v Praze, datum úmrtí neznáme.

1936 – 1946, *P. Rudolf Harbich*, administrátor v Čermné od 1. března 1936. Navíc spravoval exkurendo kuracii Milovany. Po vysvěcení nastoupil jako II. kooperátor do Budišova nad Budišovkou. Počátkem roku 1938 měl snad být přesunut do Butovic u Bílovce, ale v květnu téhož roku byl ještě v Čermné. Pravděpodobně byl znovu instalován, a to 1. května 1938. Narozen v Šilperku (Štítý) 16. dubna 1908, ordinován 5. července 1934, byl auditorem arcibiskupské konzistoře, po odsunu a propuštění z olomoucké arcidiecéze působil v diecézi St. Pölten.⁴⁵⁾

1947, po odsunu německých obyvatel a kněží byly v dubnu 1947 správou farností na Libavsku pověřeni provisoři. Čermenskou farnost spravoval *Msgre. P. Karel Kolsdorf*, farář libavský v letech 1914–1947. Narodil se v Bojkovicích roku 1870, ordinován byl v roce 1892. V roce 1917 byl jmenován místoděkanem děkanství budišovského a roku 1921 se stal budišovským děkanem, později arciknězem arcikněžství šternberského (1933), asesorem (1935) a čestným kanovníkem kroměřížským (1943). Po penzionování (1947) se přestěhoval do sousedních Norberčan, kde 5. března 1954 zemřel. Pohřben byl v Moravském Berouně.

Poznámky

1) CuC 1941.

2) Nezaměňovat s Čermnou (Tschirm, nyní součást Vítkova), která bývala samostatnou farností. Tam je kostel zasvěcený sv. Markétě, panně a mučednici.

3) Viz Spáčil, 1985. I dále.

4) Viz Krejčová, 2007.

5) SOKAO, Š 1–7, ONV ve Šternberku, karton 8.

6) Od roku 1928 fungovala mezi Čermnou a Olomoucí autobusová linka, viz Spáčil, 1977.

7) Lokální škola byla zřízena v roce 1779.

8) Rössner – Pfeiler. Těž Harbich. – Inventář kostela a fary z roku 1805 uvádí délku 11 sáhů a šířku 4 ½ sáhu. (ZAO, pobočka Olomouc, ACO, Inventáře far, v tom Čermná na Mor., 1805, karton 8290.)

9) Pro srovnání: věž kostela sv. Bartoloměje v Jívové měří 36 metrů, stejnou výšku má Čestný sloup Nejsvětější Trojice na olomouckém Horním náměstí.

10) Harbich.

11) Malý uvádí platby poddaných jestřábskému faráři.

12) SOKAO, O 7–5, Archiv fary Čermná 1765–1945, úvod. – Expozitura je část farnosti, která má svou vlastní duchovní správu. Expozita je duchovní správce expožitury s právy a povinnostmi faráře, který je ale závislý na mateřské farnosti. Užívá se též názvu kurát. – CC pro rok 1949.

13) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, Inventáře far, v tom Čermná na Mor., 1805, karton 8290.

14) Wolný, 1863.

15) Indra. – Johann Georg Florian Sarkander Frömel (Johann Georg Frömmel), malíř řady oltářních obrazů, křížových cest, obrazů svatých apod., působil především na severovýchodní Moravě, kam patří i Libavsko. Narodil se ve Fulneku 5. května 1754, tam také roku 1814 zemřel.

16) Karel rytíř Rosenthal, narozen 1. října 1738 ve Slavonicích u Znojma, ordinován 1761, kanovník vratislavský a olomoucký, v roce 1778 jmenován světicím biskupem olomouckým. Zemřel 25. května 1800.

17) První zmínka o kapli sv. Cyrila a Metoděje (později kostele) pochází z r. 1452. Říkalo se jí také moravská, protože v ní byly kolem r. 1516 zavedeny české bohoslužby a kázání. V kapli byly čtyři oltáře: hlavní sv. Cyrila a Metoděje, oltář sv. Josefa, sv. Andělů strážných a oltář Panny Marie. Při požáru r. 1709 kaple vyhořela. V letech 1723–1727 byla nově vybudována a rozšířena, takže se do ní vešlo asi 300 lidí, ale r. 1784 byla na rozkaz císaře Josefa II. spolu s třinácti jinými olomouckými kostely zrušena. Než byla zbořena, využívala se jako vojenské skladiště.



18) Podrobnosti o něm se nepodařilo zjistit.

19) Sv. Severin, snad Severin z Norika, opat, zemřel 8. ledna 482, patron Bavorska a např. tkalců. – 11 000 panen mučednic, to jsou družky sv. Voršily, mučednice, patronky Kolína (kde asi ve 4. století zemřela) a také soukeníků. – Bohužel již v roce 1805 bylo konstatováno, že u obou oltářů se ani jedna konsekrační listina nedochovala.

20) Rekonstrukci zařízení kostela se pokoušíme provést podle zachovaných fotografií pocházejících z nejrůznějších pramenů.

21) Inventář z roku 1805 uvádí: „V kostele je tolik lavic, kolik se jich tam vešlo, každé uprázdňené místo se prodává za 24 kr. ve prospěch kostela“.

22) Varhany z roku 1780 uvádí i Meldebogen für Orgeln z 3. května 1944. (Osobní archiv Jiřího Glonka.)

23) Inventář z roku 1805.

24) SOKA Olomouc, M 1–31, JNV Olomouc, karton 176. – O P. Karlu Kolsdorfovi více viz Krejčová, 2009. Kalich s paténou již neexistují, nepodařilo se je ohlídat přesto, že obec Norberčany není součástí vojenského újezdu.

25) Mlčák, 1986. – Zvon je uváděn k roku 1771 jako 80 librový a k roku 1805 jako 90 librový. – Jiří Hechberger, zvonař činný v Olomouci v době od 1570 do 1599, kdy zemřel. Z díla uvedme např. cimbál věžních hodin velkolesínského zámku (1583), zvon do kostela sv. Jakuba v Lesnici (1590) a další. Je známý rovněž jako puškař. – Pavel Reimer, zvonař, usadil se v Olomouci kolem roku 1657, stal se olomouckým měšťanem, zemřel 30. ledna 1695 tamtéž. – Indra uvádí zvony z roku 1666 o hmotnosti 4 centnýře a 2 centnýře od Jiřího Blaschke. – Rössner a Pfeiler a po nich též Glonek uvádějí nejstarší zvon z roku 1535.

26) Wolný, 1863.

27) Inventář z roku 1805. V olomoucké pobočce ZAO jsou ve fondu Arcibiskupská konzistoř v Olomouci (ACO), (1202) 1452–1950 uloženy následující archiválie: sign. B 16 f Cath., Nadační agenda abecedně dle far, v tom Čermná, 1899–1915, karton 957; sign. B 16 f Cath., Nadační agenda abecedně dle far, v tom Čermná, pokr. 1916–1938, karton 958; sign. B 16, Opisy nadačních listin, v tom Čermná, 1894–1929, karton 1810.

28) Inventář z roku 1805.

29) Viz Krejčová, 2007. I dále. – Dle Zpráv Státního úřadu statistického Republiky československé, řada D, č. 17–22, r. XXVII (1946) bylo v Čermné v roce 1930 674 a v prosinci 1945 713 obyvatel. – Wenzel aj. uvádí 650 odsunutých osob.

30) Více o jejich představitelích ve funkcích Místní správní komise viz Krejčová, 2007.

31) P. Augustin Spurný, arcibiskupský rada. Narozen 12. července 1903 v Třebčíně u Slatinic, vysvěcen 1929, zemřel na Moravci 9. října 1993.

32) P. Oldřich Beránek, narozen 17. února 1912 v Prostějově, vysvěcen 1936, zemřel 13. června 1998 ve Šternberku.

33) P. František Nerad, arcibiskupský rada, narozen v Krásně nad Bečvou 16. srpna 1886, ordinován 1911, zemřel 17. srpna 1972 v Kojetíně.

34) Kaple vybudovaná v novorománském slohu, situovaná v budově bývalé rakousko-uherské vyšší vojenské reálky, byla považována za klenot celého areálu. V současné době je používána jako koncertní sál.

35) SOKA Přerov, karton 1869.

36) Je možné, že sochy Nejsvětějšího Srdce P. Ježíše a Nejsvětějšího Srdce P. Marie pocházejí z Čermné, ale na druhou stranu mohou pocházet i z jiného kostela, jde totiž o sochy z přelomu 19. a 20. století, které byly masově šířeny z německých a tyrolských dílen.

37) Vykopalová – Lapáček.

38) Krejčová, 2007.

39) Konečný.

40) Popis proveden jen dle pohlednice (např. VMO, č. F 30 630), další detaily proto nelze uvést.

41) Kvalita zachované pohlednice nedovoluje určit podrobnosti stavby.

42) Fundátor kříže P. Václav Páter zemřel roku 1870, viz níže.

43) Dle CuC kurát k roku 1885 neobsazen, do CuC správně vepsán k tomuto roku rukou majitele katalogu. – Pokus o rekonstrukci soupisu duchovních správců, za příp. dodatky bude autorka vděčná.

44) Hoffmann.

45) ZAO, pobočka Olomouc, karton 804: 1. říjen 1948, P. Rudolf Harbich, býv. farář v Čermné na Moravě, nyní „Scheibbs Nider Österreich prosí



Památník zaniklé obce z roku 1993. Foto Jindřich Machala.



o litteras excardinationis“. Pozn. rukou: „Budiž vyhověno a exk. (exkardinace) udělena. + Josef Karel, arcib. 1. 10. 1948“. List byl odeslán arcibiskupství ve Sv. Hipolytu. – Všechny archiválie z tzv. Domašovského nálezu, týkající se také fary a farního kostela v Čermné, nebyly odevzdány do Státního okresního archivu v Olomouci, jak bylo dohodnuto, ale bohužel se dostaly i do soukromých rukou.

Jana Krejčová, Olomouc

Prameny

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

Arcibiskupství Olomouc, 1144–1961, II. díl, nelistinná část (ZAO je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Inv. č. 2562, sign. C 2, Přijetí cizích kněží, propouštění do jiných diecézí, 1922–1950, karton 804.

Arcibiskupská konzistoř v Olomouci (ACO), (1202) 1452–1950 (ZAO je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Inventáře far, v tom Čermná na Mor., 1805, karton 8290

Sign. B 16 f Cath., Nadační agenda abecedně dle far, v tom Čermná, 1899–1915, karton 957.

Sign. B 16 f Cath., Nadační agenda abecedně dle far, v tom Čermná, pokr. 1916–1938, karton 958.

Sign. B 16, Opisy nadačních listin, v tom Čermná, 1894–1929, karton 1810.

Státní okresní archiv Olomouc

O 7–5, Archiv fary Čermná 1765–1945

Š 1–7, ONV ve Šternberku, (1921) 1945–1960

Inv. č. 265, OSK ve Šternberku, 1945–1946, karton 8.

M 1–31, JNV Olomouc

Inv. č. 132, sign. 293, Soupis církevního majetku, 1949–1951, karton 176.

Státní okresní archiv Přerov

Okresní národní výbor v Hranicích, (1896) 1945–1960

Inv. č. 1777, sign. cír / 5, Opravy církevních budov, inventáře zrušených kaplí na okr. Hranice, 1951–1960, karton 1869.

Vlastivědné muzeum Olomouc

Fotoarchiv, pohlednice č. F 30 630.

Osobní archiv Jiřího Glonka

Harbich, Rudolf: *Beschreibung der Pfarckirche in Gross Diettersdorf und der Filialkirche in Neueigen*

und deren Bauzustandes. Gross Diettersdorf 1946. Strojopis.

Meldebogen für Orgeln z 3. května 1944.

Literatura aj. prameny

Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis a Curenda consistorialis, různé ročníky.

Catalogus Cleri Archidiocesis Olomucensis Anno reparatae salutis 1941. Typis Officinae Archiep. Olomucii, Olomouc 1941.

Catalogus venerabilis Cleri Archidiocesis olomucensis, různé ročníky, zkráceně CuC.

Glonek, Jiří: *Zaniklé obce Vojenského újezdu Libavá*. Společnost přátel Poodří, Ostrava 2007.

Hoffmann, Bedřich: *A kdo vás zabije ... Život a utrpení kněžstva v koncentračních táborech*. Společenské podniky, Přerov 1946.

Indra, Bohumil: *Příspěvky k biografickému slovníku výtvarných umělců na Moravě a ve Slezsku v 16. až 19. století*. In: *Časopis Slezského zemského muzea, série B*, 1993, č. 43.

Konečný, Martin: *Vývoj vojenských výcvikových prostorů v příhraničních oblastech s důrazem na VVP Libavá*. Bakalářská práce. Vojenská akademie Brno, Fakulta velitelská a štábní, Brno b.r.

Krejčová, Jana: *Libavsko v letech 1945–1960 s přihlédnutím k osudu církevního majetku*. POODŘÍ. *Časopis obyvatel horní Odry*, r. 10, 2007, č. 3.

Krejčová, Jana: *Norberčany, Trhávce a samota Skřivánkov. Historie církevních objektů*. Rukopis, 2009.

Machala, Jindřich: *Kronika Libavska*. Danal, Olomouc b. r.

Mlčák, Leoš: *Zvony olomouckého okresu. Katalog. Umělecké památky olomoucké oblasti*. Svazek 1. Okresní středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Olomouci, Olomouc 1986.

Rössner, F. – Pfeiler, L.: *Gross Diettersdorf. Ein Dorfbuch aus dem Landkreis Bärn/Sudetenland*. Langgöns 1976.

Spáčil, Vladimír a kol.: *Pečetí a znaky měst, městeček a obcí olomouckého okresu*. Olomouc, Ediční rada MěstNV v Olomouci 1985.

Spáčil, Vladimír: *Dějiny obce do roku 1945*. In: *Velká Bystřice. Minulost a současnost*. Profil, Ostrava 1977.

Vykopalová, Hana – Lapáček, Jiří: *Přehled dějin obce v letech 1945–2006*. In: *Ústí. Historie a současnost 1389–2006*. Ústí, Obec Ústí 2006.

Wenzel, Karl a kol.: *Heimatbuch Kreis Bärn*. Marburg 1987.

Wolný, Gregor: *Kirchliche Topographie von Mähren, meist nach Urkunden und Handschriften*. I. Abteilung. Olmützer Erzdiocese. V. Band. Selbstverlag, Brünn 1863.



Legionáři z Poodří

Když jsem si v časopise POODŘÍ č. 4/2008 přečetl článek „1. světová válka a Poodří“, uvědomil jsem si, že pomníky padlých obsahují jména obyvatel obcí padlých ve válce „za císaře pána“ a takřka není zde ani zmínka o těch, kteří bojovali v Československých legiích za naši samostatnost. Protože se zabývám legionáři z regionu Novojicka a Bílovecka a chtěl bych na jejich památku vydat o nich knihu, rozhodl jsem se uveřejnit jména bojovníků za naši svobodu z obcí v Poodří. Nejde jen o rodáky z těchto uvedených obcí, ale i o občany, kteří v uvedených obcích bydleli třeba až po 1. světové válce. Údaje zde uvedené jsou vybrány z databáze Vojenského ústředního archivu v Praze, ale mnohdy nejsou úplně a ne zcela přesné.

Prosím proto vážené čtenáře, pokud mají k dispozici dokumenty a fotografie k některým legionářům, aby se přihlásili do redakce POODŘÍ a pomohli tak zdokumentovat co nejvíce životy našich spoluobčanů, kteří nasazovali své životy v boji za naši samostatnost a bohužel se na ně zapomíná.

Albrechtický

HUB Bohuslav

Narozen 16. 4. 1891 v Albrechtickách, okres Nový Jičín. Domovská obec Ruda nad Moravou, okres Šumperk. V rakousko-uherské armádě sloužil jako praporčík u 20. praporu polních myslivců na ruské frontě. Do zajetí padl 31. 5. 1915 u osady Zalesčiky. Do československé legie v Rusku se přihlásil v červenci 1916 v Bolchovu Orlovském a byl 8. 9. 1917 zařazen jako voják do 5. střeleckého pluku, později přeřazen ke štábu vojsk Dálného východu, něhož byl po návratu do vlasti dnem 20. 6. 1920 v hodnosti kapitána z legie propuštěn.

HUVAR Robert

Narozen 27. 3. 1880 v Albrechtickách, okres Nový Jičín. Domovská obec Slezská Ostrava, okres Frýdek. Do československé legie byl zařazen dnem 15. 5. 1918 jako voják do kanceláře Národní rady v Londýně. Bližší údaje o něm nejsou uvedeny.

TOMÁNEK Bedřich

Narozen 15. 9. 1890 v Albrechtickách, okres Nový Jičín. Domovská obec Albrechtický, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil od roku 1911 jako voják u 100. pěšího pluku, ve válce na italské frontě. Do zajetí padl 19. 8. 1917 u Sela. Do československé legie v Itálii se přihlásil v 20. 7. 1917 v zajateckém táboře Padula a 24. 4. 1918 byl zařazen jako voják do 32. pěšího pluku, u něhož byl po návratu do vlasti dnem 14. 10. 1919 v hodnosti desátníka demobilizován.

Bartošovice

ŠARŠA Vilém

Narozen 28. 2. 1885 (28. 11. 1885) v Bartošovicích, okres Nový Jičín. Domovská obec Nový Jičín. U kterého útvaru v rakousko-uherské armádě sloužil, není známo. Zaját byl 8. 9. 1917. Dne 11. 7. 1919 se v přihlásil do československé legie ve Francii a už 12. 7. 1919 byl zařazen jako voják do 23. střeleckého pluku, od něhož byl po návratu do vlasti dne 23. 7. 1919 z legie propuštěn.

VLACH Josef

Narozen 31. 12. 1877 v Přerově. Domovská obec Přerov. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 54. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 28. 5. 1916 u osady Okna. Přihlásil se do československé legie v Rusku a 2. 3. 1918 byl zařazen jako voják do 5. střeleckého pluku, něhož byl po návratu do vlasti dnem 20. 4. 1920 demobilizován.

Bernartice nad Odrou

BAJER František

Narozen 2. 8. 1896 v Bernarticích, okres Nový Jičín. Domovská obec Bernartice, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 100. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 10. 8. 1916 u osady Monastaříčko v Haliči. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Omsku a 28. 4. 1919 byl zařazen jako pracovník do invalidní roty, níž byl po návratu do vlasti v roce 1920 z legie propuštěn.

BAYER Eduard

Narozen 15. 3. 1885 (1884) v Bernarticích, okres Nový Jičín. Domovská obec Bernartice, okres Nový Jičín. Žil v Rusku a dne 1. 9. 1914 se přihlásil do české družiny a dnem 21. 9. 1914 byl do ní jako voják zařazen. V legii sloužil do 28. 10. 1918, kdy byl jako neschopen služby z legie propuštěn. Bylo mu vystaveno legionářské potvrzení č. 57438.

BAYER Eduard

Narozen 27. 8. 1888 v Bernarticích, okres Nový Jičín. Domovská obec Bernartice, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 100. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 7. 6. 1916 u osady Jaglovce v Haliči. Do československé legie v Rusku se přihlásil 5. 3. 1918 v Charkově a 10. 3. 1918 byl zařazen jako voják do 5. střeleckého pluku, později byl přeřazen do 2. muniční divize, u níž byl po návratu do vlasti dnem 13. 7. 1920 demobilizován. Bylo mu vystaveno legionářské potvrzení č. 73498. Pracoval



v zemědělství. V letech 1940–1945 byl vysídlen do Protektorátu, bydlel pak v Lešné, po válce se vrátil do Bernartic. Zemřel 5. 1. 1980.



Eduard Bayer
1920

DRLÍK František

Narozen 1. 10. 1890 v Bernarticích, okres Nový Jičín. Domovská obec Bernartice, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 100. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 12. 11. 1915 u osady Bučač. Do československé legie v Rusku se přihlásil 15. 10. 1917 v Žitomíru a 9. 12. 1917 byl zařazen jako voják do 1. záložního praporu, od něhož byl přeřazen do 4. střeleckého pluku, u něhož byl po návratu do vlasti dnem 2. 10. 1920 demobilizován v hodnosti svobodníka.

GLOGAR František

Narozen 18. 8. 1874 v Bernarticích, okres Nový Jičín. Domovská obec Bernartice, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 31. domobraneckého pěšího pluku na jižní frontě. Do zajetí padl 23. 8. 1917 u osady Jeleník. Přihlásil se do československé legie v Itálii a 12. 7. 1918 byl zařazen jako voják do 35. pěšího pluku. Do vlasti se vrátil 26. 12. 1918 a až do 4. 4. 1919

se zúčastnil bojů na Slovensku a Těšínsku. Po skončení bojů odešel na neurčitou dovolenou.

GRUSMAN Emil

Narozen 8. 5. 1882 (1881) v Bernarticích, okres Nový Jičín. Domovská obec Bernartice, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 100. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 21. 10. 1914 u Lvangorodu. Do československé legie v Rusku se přihlásil v červnu 1917 v Ljalja Perm a 12. 12. 1917 byl zařazen jako voják do 6. střeleckého pluku, od něhož byl přeřazen do 2. dělostřelecké divize, u níž byl po návratu do vlasti dnem 9. 3. 1920 demobilizován.

HANDRYCH Jaroslav

Narozen 26. 1. 1892 (16. 5. 1893) v obci Bernartice, okres Nový Jičín. Domovská obec Bernartice, okres Nový Jičín. V rakousko-uherském vojsku sloužil jako kadet u 100. pěšího pluku na východní frontě. Do zajetí padl 10. 6. 1916 u Černovic. V zajetí konal službu lékaře. Do československých legií v Rusku se přihlásil 19. 8. 1916 v Carycinu a 19. 9. 1917 byl zařazen k 1. čsl. lazaretu, později v nemocnici v Čeljabinsku. 18. 4. 1918 byl jmenován zdravotním praporčíkem, 6. 1. 1919 zdravotním podporučíkem, 1. 6. 1919 zdravotním poručíkem. Od 1. 1. 1919 byl přidělen službou jako praporeční lékař 3. střeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova s nímž vyjel 13. 4. 1920 z Vladivostoku lodí přes Ameriku do vlasti. Po návratu do vlasti byl dnem 14. 8. 1920 od téhož útvaru v hodnosti poručíka propuštěn a nastoupil do československé armády.

HORUT Jindřich

Narozen 27. 10. 1885 v obci Bernartice, okres Nový Jičín. Za války sloužil u zeměbranceckého pluku č. 31. Zajat byl na ruské frontě 25. 12. 1914. Jako zajatec pracoval v charkovském cukrovaru. Do legie vstoupil 25. 3. 1918 a sloužil u 8. Slezského pluku 4. roty. Do vlasti se vrátil v srpnu 1920.

KLOS Florián

Narozen 20. 10. 1892 v Bernarticích, okres Nový Jičín. Domovská obec Bernartice, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 100. pěšího pluku na jižní frontě. Do zajetí padl 19. 8. 1917 u osady Selo. Do československé legie v Itálii se přihlásil 7. 10. 1917 v zajateckém táboře Padula a 25. 4. 1918 byl zařazen jako voják do 32. pěšího pluku. Po návratu do vlasti se zúčastnil se bojů na Slovensku. Po skončení bojů byl dnem 30. 11. 1919 demobilizován.

KLOS Josef

Narozen 9. 9. 1877 v Bernarticích, okres Nový Jičín. Domovská obec Bernartice, okres Nový



Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako svobodník u 31. domobraneckého pěšího pluku na jižní frontě. Do zajetí padl 23. 8. 1917 u Monte Gabriele. Do československé legie v Itálii se přihlásil 16. 4. 1918 v zajateckém táboře Padula a 24. 5. 1918 byl zařazen jako svobodník do 39. pěšího pluku, později byl přeřazen k diviznímu vozatajstvu. Po návratu do vlasti se s útvarem zúčastnil bojů na Slovensku a dnem 17. 3. 1919 odešel na neurčitou dovolenou v hodnosti desátíka.

KUDĚLKA Viktor

Narozen 9. 12. 1879 v Bernarticích, okres Nový Jičín. Domovská obec Kojetín, okres Přerov. V rakousko-uherské armádě sloužil jako nadporučík na jižní frontě. Do zajetí padl 22. 8. 1917 u Monte Cucco. Do československé legie v Itálii se přihlásil 5. 2. 1918 v zajateckém táboře Padula a 28. 4. 1918 byl zařazen jako vojín do 32. pěšího pluku. Do vlasti se vrátil 26. 12. 1919 a 27. 5. 1920 byl demobilizován v hodnosti rotmistra.

Je uveden v seznamu legionářů z okresu Nový Jičín, zpracovaného Dr. Chobotem ze Státního okr. archivu Nový Jičín v roce 2000.

Blahutovice

PLADOR Jan

Narozen 22. 9. 1882 v obci Radokary, okres Přerov. Domovská obec Rožnov pod Radhoštěm, později Tylovice, okres Rožnov pod Radhoštěm. V rakousko-uherské armádě sloužil u 25. zeměbranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 3. 1. 1916 u Rovna. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Samaře a 4. 7. 1918 byl zařazen jako vojín do 4. střeleckého pluku, u něhož byl po návratu do vlasti dnem 3. 6. 1920 demobilizován. Po demobilizaci se údajně usadil v obci Blahutovice.

Harty

TOMAN Jaroslav

Narozen 22. 11. 1889 v Hartech, okres Nový Jičín. Domovská obec Petřvaldík, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako vojín u 2. domobraneckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 28. 12. 1914 u Tarnova. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Cusovském závodě, Permská gubernie a v 26. 8. 1917 byl zařazen jako vojín do 7. střeleckého pluku, u něhož byl po návratu do vlasti 27. 3. 1920 v hodnosti svobodníka z legie propuštěn.

Hůrka

BAJER Jan

Narozen 17. 11. 1893 v Hůrce, okres Nový Jičín. Domovská obec Hůrka, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako vojín u 32. zeměbranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 15. 6. 1917 u osady Kozín. Do československé legie v Rusku se přihlásil 15. 7. 1917 v Berezanech a byl zařazen jako vojín do 7. střeleckého pluku, u něhož byl po návratu do vlasti dnem 23. 7. 1920 demobilizován. Bylo mu vydáno legionářské potvrzení č. 15998.

VAHALÍK František

Narozen 1. 1. 1897 v Hůrce, okres Nový Jičín. Domovská obec Hůrka, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako vojín (útvary není uveden) na italské frontě. Do zajetí padl 4. 11. 1918 u Cervignana. Přihlásil se do československé legie v Itálii a byl zařazen jako vojín do 33. střeleckého pluku. Další údaje nejsou uvedeny.

Jistebník

LANGER Cyril

Narozen 6. 7. 1889 v Jistebníku, okres Bílovec. Domovská obec Hodoňovice, okres Frýdek-Místek. V rakousko-uherském vojsku sloužil jako praporčík. Do zajetí padl 4. 9. 1914. Do československých legií v Rusku se přihlásil 1. 1. 1915 v Tjumeni. Dnem 11. 11. 1916 byl přijat a zařazen do 7.srbského pluku jako podporučík. Dnem 7. 3. 1918 byl převeden do 21. pěšího pluku legie ve Francii a převeden 19. 9. 1918 do Itálie k 31. pěšímu pluku jako podporučík. Po návratu do vlasti zůstal sloužit v československé armádě v hodnosti plukovníka generálního štábu.

LORENC Čeněk

Narozen 5. 3. 1887 v Kistebníku, okres Bílovec. Domovská obec Jistebník. V rakousko-uherském vojsku sloužil jako vojín u 15. zeměbranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Kdy a kde padl do zajetí není známo. Do československých legií v Rusku se přihlásil 7. 12. 1919 v osadě Skotová. Dnem 30. 1. 1920 byl zařazen jako pracovník do pracovní rotý posádky Vladivostok. Vrátil se do vlasti.

Košatka

NELHÝBL Vilém

Narozen 3. 5. 1898 v obci Košatka nad Odrou, okres Nový Jičín. Domovská obec Košatka nad Odrou, okres Nový Jičín. Zda sloužil v rakousko-uherské armádě není uvedeno. Do zajetí však padl



3. 11. 1918 u Lienzu. Přihlásil se do československé legie v Itálii a 23. 11. 1918 byl zařazen jako vojín-dělostřelec do 7. pluku polního dělostřelectva. Další údaje nejsou uvedeny.

VAŠEK Petr

Narozen 25. 11. 1882 v obci Košatka nad Odrou, okres Nový Jičín. Domovská obec Košatka nad Odrou, okres Nový Jičín. Zda sloužil v rakousko-uherské armádě není uvedeno. Do zajetí však padl 21. 8. 1917 u Sela. Přihlásil se do československé legie v Itálii 20. 4. 1918 a 26. 4. 1918 byl zařazen jako vojín do 33. střeleckého pluku. U téhož útvaru byl po návratu do vlasti dnem 7. 8. 1919 demobilizován.

Kunín

KRIEBEL Josef

Narozen 17. 10. 1891 v Kuníně, okres Nový Jičín. Domovská obec Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako praporčík u 15. zeměbranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 21. 12. 1914 u Pinčova. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Omsku a byl zařazen jako pracovník do 2. střeleckého pluku, od něhož byl po návratu do vlasti v roce 1920 z legie propuštěn.

MUSIL Jan

Narozen 19. 1. 1890 v Kuníně, okres Nový Jičín. Domovská obec Bohuňovice, okres Šternberk. V rakousko-uherské armádě sloužil jako vojín u 81. pěšího pluku na italské frontě. Do zajetí padl 4. 7. 1915 u Doberda. Do československé legie v Itálii se přihlásil 11. 4. 1917 v zajateckém táboře Padula a 22. 4. 1918 byl zařazen jako vojín do 32. střeleckého pluku, od něhož byl po návratu do vlasti dnem 20. 10. 1919 demobilizován.

STŘEBOVSKÝ Štěpán

Narozen 12. 3. 1894 v Kuníně (Hustopeče), okres Nový Jičín. Domovská obec Stará Ves, okres Ostrava. V rakousko-uherské armádě sloužil jako vojín u 31. zeměbranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 29. 7. 1915 u Sokalu. Do československé legie v Rusku se přihlásil 8. 7. 1918 v Samaře a byl zařazen jako vojín do záložního praporu, od něhož byl později přeřazen k 1. těžké dělostřelecké divizi u níž byl návratu do vlasti 15. 6. 1920 demobilizován. V Rusku se oženil, jeho manželka Raisa se narodila 14. 3. 1898 v Silitamaku, Ufimská gubernie.

ŠINDLER Vilém

Narozen 22. 6. 1880 v Kuníně, okres Nový Jičín. Domovská obec Kunín, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako vojín u 31. ze-

měbranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 3. 9. 1915 u Dubna. Do československé legie v Rusku se přihlásil 19. 9. 1918 a 19. 10. 1918 byl zařazen jako vojín do 16. strážního praporu, u něhož byl návratu do vlasti 10. 6. 1920 demobilizován.

Nová Horka

KLÍMEK Josef

Narozen 16. 8. 1896 v obci Nová Horka, okres Nový Jičín. Domovská obec Nový Jičín. V rakousko-uherském vojsku sloužil jako desátník u 32. pěšího pluku na italské frontě. Do zajetí padl 5. 11. 1918 u Cividale. Do československé legie v Itálii se přihlásil v Janově a 18. 3. 1919 byl zařazen do 48. pěšího praporu domobrany v Itálii v hodnosti desátníka. Po návratu do vlasti byl z legie propuštěn. Další údaje nejsou uvedeny.

Odry

FRIEB Bedřich

Narozen 20. 9. 1888 v Odrách, okres Opava. Domovská obec Hof, okres Šternberk. V rakousko-uherské armádě sloužil jako poručík u 35. pěšího pluku na ruské frontě. Zaját nebyl. Přihlásil se do československé legie v Rusku a 28. 1. 1920 byl zařazen jako pracovník do ke štábu 2. střelecké divize. U téhož útvaru byl po návratu do vlasti 25. 8. 1920 demobilizován.

HILSCHER Josef

Narozen 8. 8. 1893 (8. 3. 1893) v Odrách, okres Odry. Domovská obec není uvedena. Zda sloužil v rakousko-uherské armádě není uvedeno. Uvádí se že nebyl zajat. Přihlásil se do československé legie v Rusku v osadě Berezovka a 1. 1. 1920 byl zařazen jako pracovník ke strážnímu praporu. Od téhož útvaru byl po návratu do vlasti v roce 1920 z legie propuštěn.

LAKOMÝ František

Narozen 25. 11. 1879 v Odrách (Polomi), okres Opava. Domovská obec Odry (Polom), okres Opava. V rakousko-uherské armádě sloužil jako vojín u 1. zeměbranceckého pěšího pluku a později u 19. domobranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Byl zajat, kdy a kde není uvedeno. Přihlásil se do československé legie v Rusku a 26. 7. 1918 byl zařazen jako vojín do 1. střelecké divize, později byl přeřazen k československé správě vojsk Ministerstva války. U téhož útvaru byl po návratu do vlasti 3. 6. 1919 z legie propuštěn.



POPPE (Popp) Ferdinand

Narozen 3. 9. 1891 v Odrách, okres Odry. Domovská obec Odry, okres Odry. Zda sloužil v rakousko-uherské armádě není uvedeno. Uvádí se že nebyl zajat. Přihlásil se do československé legie v Rusku a 28. 6. 1919 byl zařazen jako pracovník ke zvěrolékařské nemocnici 2. divize, později byl přeřazen ke sborné rotě. Od téhož útvaru byl po návratu do vlasti 29. 4. 1920 z legie propuštěn.

RICHLY Heinz

Narozen 8. 12. 1884 v obci Odry, okres Opava. Domovská obec Šumperk. V rakousko-uherské armádě sloužil jako praporečnick u 13. praporu polních myslivců na ruské frontě. Byl zajat 9. 6. 1916 u osady Dobronouc. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Omsku a 18. 10. 1918 byl zařazen jako pracovník do invalidní roty U téhož útvaru byl po návratu do vlasti 13. 4. 1920 z legie propuštěn.

SCHINDLER Hubert

Narozen 5. 12. 1889 v Odrách, okres Odry. Domovská obec Odry, okres Odry. Národnost německá. Zda sloužil v rakousko-uherské armádě není uvedeno. Uvádí se že nebyl zajat. Přihlásil se do československé legie v Rusku a 29. 7. 1920 byl zařazen jako pracovník do 4. pracovní roty. Od téhož útvaru byl po návratu do vlasti z legie propuštěn.

SPURNÝ Jindřich

Narozen 21. 1. 1894 v obci Měrotín, okres Litovel. Domovská obec Odry, okres Nový Jičín. V civilním životě rolník. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 93. pěšího pluku a později na ruské frontě. Byl zajat 10. 6. 1916 u osady Č. Potok. Do československé legie v Rusku se přihlásil v osadě Bendery a od 22. 12. 1917 byl zařazen jako voják do 6. roty 6. stř. pluku. Nezvěstný z boje u Marionovky od 25. 5. 1918.

Petřvaldík

ČAVERA Ludvík

Narozen 17. 9. 1887 v obci Petřvaldík, okres Nový Jičín. Domovská obec Petřvaldík, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako četař u 31. zeměbraneckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 3. 5. 1915 u obce Novy Korčín. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Borispolu a 15. 7. 1917 byl zařazen jako voják do 7. střeleckého pluku, později do 8. střeleckého pluku v hodnosti desátníka. Dne 27. 7. 1919 dezertoval, byl chycen a vyloučen z legie. Po vykonání trestu v pracovním praporu zběhl do Rudé armády.

HRABOVSKÝ Jaroslav

Narozen 23. 8. 1895 v obci Petřvaldík, okres Nový Jičín. Domovská obec Litoměřice. V rakousko-uherské armádě sloužil jako desátník, jednoroční dobrovolník u 100. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 25. 5. 1916. Do československé legie v Rusku se přihlásil 1. 7. 1917 a 1. 1. 1918 byl zařazen jako podporučík do Kornilovova úderního praporu, později přešel do československého střeleckého pluku. Po návratu do vlasti přechází v roce 1919 do československého vojska v hodnosti plukovníka.

KELNER František

Narozen 22. 3. 1892 v obci Petřvaldík, okres Nový Jičín. Domovská obec Petřvaldík, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 31. zeměbraneckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 4. 3. 1915 u obce Nida. Do československé legie v Rusku se přihlásil 3. 10. 1918 v Omsku. Další údaje schází.

KELNER Vladimír

Narozen 19. 12. 1899 v obci Petřvaldík, okres Nový Jičín. Domovská obec Petřvaldík, okres Nový Jičín. Není uvedeno, zda sloužil v rakousko-uherské armádě. Nebyl zajat. Přihlásil se do československé legie ve Francii a 1. 5. 1919 byl zařazen jako praporečnick do 21. střeleckého pluku. Od téhož útvaru byl dnem 31. 5. 1920 v hodnosti četaře z legie propuštěn. Další údaje nejsou známy.

KOTEK Alois

Narozen 4. 5. 1887 v obci Petřvaldík, okres Nový Jičín. Domovská obec Petřvaldík, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako svobodník u 100. pěšího pluku na srbské frontě. Do zajetí padl 21. 8. 1917 u obce Selo. Přihlásil se do československé legie v Itálii 20. 4. 1918 a 26. 4. 1918 byl zařazen voják do 33. pěšího pluku. U téhož útvaru byl po návratu do vlasti dnem 11. 10. 1919 v hodnosti desátníka demobilizován.

SÝKORA František

Narozen 21. 1. 1892 v obci Petřvaldík, okres Nový Jičín. Další údaje nejsou uvedeny. Uvádí se jen že byl zařazen do spisku 21. střeleckého pluku dne 1. 5. 1919. To znamená, že by měl být francouzským legionářem.

Pohoř

LIPOVSKÝ Rudolf

Narozen 3. 6. 1881 v obci Pohoř, okres Nový Jičín. Domovská obec Český Těšín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 100. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl dne 10. 8. 1916 u osady Duběnko. Do československé legie



v Rusku se přihlásil 29. 7. 1919 a 5. 8. 1919 byl zařazen jako pracovník do pracovní roty, později byl přeřazen do invalidní roty. U téhož útvaru byl po návratu do vlasti v roce 1920 z legie propuštěn.

Polanka nad Odrou

BÍLÝ Teofil

Narozen 11. 11. 1888 v Polance, okres Bílovec. Domovská obec Polanka, okres Bílovec. V rakousko-uherském vojsku nesloužil a pravděpodobně žil před válkou v Rusku. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Samaře a 11. 7. 1917 byl zařazen jako voják do 9. střeleckého pluku. Vrátil s útvarem do vlasti a byl dnem 15. 11. 1920 demobilizován. Bylo mu vystaveno legionářské potvrzení č. 39406.

GIBALA Matouš

Narozen 15. 10. 1878 (24. 10. 1878) v Polance, okres Bílovec. Domovská obec Nový Jičín, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 100. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 3. 3. 1915 u Stanislavi. Do československé legie v Rusku se přihlásil 25. 6. 1918 v Omsku a 16. 6. 1918 byl zařazen jako voják do 2. omského pochodového praporu od něho byl později přeřazen do 9. střeleckého pluku. U téhož útvaru byl po návratu do vlasti dne 5. 6. 1920 demobilizován.

HONĚK Rudolf Mikuláš

Narozen 10. 6. 1889 v Zábřehu nad Odrou, okres Moravská Ostrava. Domovská obec Polanka, okres Ostrava, později Holešov. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 1. pluku polního dělostřelectva na ruské frontě. Do zajetí padl u osady Chuty. Do československé legie v Rusku se přihlásil 10. 6. 1916 v Kyjevě a 24. 8. 1916 byl zařazen jako voják do 1. střeleckého pluku. Po návratu do vlasti byl propuštěn z legie jako četař u štábu československých vojsk.

CHÝLA Josef

Narozen 5. 4. 1892 v Polance, okres Bílovec. Domovská obec Polanka, okres Bílovec. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 15. zeměbranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 17. 6. 1916 u Běrestečka. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Starobělském újezdu u Charkova v září 1917 a byl 26. 11. 1917 zařazen jako voják do 8. střeleckého pluku. Později byl přeřazen k týlovým intendantům 2. střelecké divize od nichž byl po návratu do vlasti dne 24. 10. 1920 demobilizován.

MÁCHA Josef

Narozen 28. 11. 1893 (30. 11. 1893) v Polance, okres Frýdek-Místek. Domovská obec Ostrava. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 31. zeměbranceckého pěšího pluku a později u 3. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 16. 7. 1915 u Sokalu. Do československé legie v Rusku se přihlásil v obci Konstantinovka a 4. 6. 1917 byl zařazen jako střelec do záložního praporu, odkud byl později přeřazen ke 2. střeleckému pluku. U téhož útvaru byl po návratu do vlasti dne 18. 10. 1920 demobilizován.

SÝKORA Josef

Narozen 16. 3. 1893 (18. 3. 1893) v Polance, okres Bílovec. Domovská obec Polanka, okres Bílovec. V rakousko-uherské armádě sloužil jako desátník u 1. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 21. 12. 1914 v Kelci. Do československé legie v Rusku se přihlásil v osadě Hruška, Podolská gubernie a dnem 25. 10. 1917 byl zařazen jako voják do 4. střeleckého pluku. U téhož útvaru byl po návratu do vlasti dne 28. 9. 1920 demobilizován v hodnosti desátníka.

ŠAFER Štěpán

Narozen 12. 12. 1896 v Polance, okres Bílovec. Domovská obec Polanka, okres Bílovec. V rakousko-uherské armádě sloužil od roku 1915 jako voják u 1. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 21. 6. 1915 na Dněstru. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Arzanaru a dnem 2. 5. 1918 byl zařazen jako voják do nemocnice Čeljabinsk. Později byl přeřazen k 9. střeleckému pluku. U téhož útvaru byl po návratu do vlasti dne 29. 3. 1920 propuštěn z legie jako neschopen služby.

ŠIROKÝ Ladislav

Narozen 18. 12. 1905 v Polance, okres Bílovec. Domovská obec Polanka, okres Bílovec. Jak se dostal na frontu není známo, je však uvedeno, že padl do zajetí a 1. 1. 1919 se v Juranském závodě přihlásil do československé legie v Rusku byl zařazen do školy nezletilých dobrovolníků, odkud byl po návratu do vlasti dne 17. 2. 1920 propuštěn.

TOMÁŠEK Josef

Narozen 22. 3. 1891 v Polance, okres Bílovec. Domovská obec Polanka, okres Bílovec. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 1. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 22. 12. 1914 u Pinčova. Přihlásil se do československé legie v Rusku a 8. 8. 1918 byl zařazen jako voják do 1. úderného praporu. Od téhož útvaru byl po návratu do vlasti dne 23. 7. 1920 z legie propuštěn.



Pustějov

BAJTEK Arnošt

Narozen 12. 7. 195 v Pustějově, okres Bílovec. Domovská obec Pustějov. V rakousko-uherském vojsku sloužil jako svobodník u 15. zeměbranec-kého pěšího pluku a později 13. zeměbranceckého pluku na srbské frontě. Do zajetí padl 4. 9. 1916 v Sedmihradsku. Do československé legie se přihlásil v zajateckém táboře v Barlatu. Byl převezen do Francie a 21. 7. 1917 byl zařazen jako voják do 21. střeleckého pluku čs. legie ve Francii. Po návratu do vlasti byl u téhož útvaru dne 31. 12. 1919 demobilizován v hodnosti desátníka.

DEMEL Alois

Narozen 22. 5. 1893 v Pustějově, okres Bílovec. Domovská obec Pustějov. V rakousko-uherském vojsku sloužil jako voják u 15. zeměbranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 21. 12. 1914 u Pinčova. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Omsku a dnem 16. 5. 1919 byl zařazen do invalidní roty jako pracovník. Další údaje o něm nejsou známy.

GEBAUER Vilém

Narozen 16. 11. 1899 (16. 9. 1899) v Pustějově, okres Bílovec. Domovská obec Pustějov. V rakousko-uherském vojsku sloužil jako voják u 1. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 21. 12. 1914 u Pinčova. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Ufě a 21. 9. 1918 byl odeslán na sborný bod v Omsku. Odtud byl zařazen jako voják do 3. střeleckého pluku. Po návratu do vlasti byl u tohoto útvaru dne 16. 10. 1920 demobilizován.

SCHMID Augustin

Narozen 12. 6. 1887 v Pustějově, okres Bílovec. Domovská obec Baška, okres Frýdek. V rakousko-uherském vojsku sloužil jako praporčík u 15. zeměbranceckého pěšího pluku a později 13. střeleckého pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 21. 6. 1917 u Berestečka. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Krasné říčce u Chabarovska a dnem 10. 10. 1918 byl zařazen jako voják ke štábu čs. vojsk v Rusku. Demobilizován byl po návratu do vlasti dnem 17. 8. 1920.

TEGEL František

Narozen 5. 5. 1893 v Pustějově, okres Bílovec. Domovská obec Pustějov. V rakousko-uherském vojsku sloužil jako voják u 1. pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 21. 12. 1914 u Pinčova. Do československé legie v Rusku se přihlásil v stanici Presnovska u Omsku a dnem 28. 12. 1918 byl zařazen jako voják-dělostřelec do 2. lehkého dělostřeleckého pluku. Po návratu do vlasti byl z tohoto útvaru propuštěn dne 20. 6. 1920 jako náředník.

Studénka

BAJNAR Arnošt

Narozen 12. 1. 1889 ve Studénce. Vyučil se pánským krejčím. Bojoval na východní frontě, byl zajat a vstoupil do ruské legie. Přihlásil se k přesunu do legie francouzské a 12. 7. 1919 byl zařazen jako voják u 22. střeleckého pluku. Po návratu do vlasti v roce 1920 byl demobilizován a vrátil se do Studénky. Zde si založil krejčovskou živnost. Jako krejčovský mistr učil na krejčovské škole v Příboře. Mimo krejčovskou dílnu zřídil obchod textilem ve Studénce. Od roku 1948 mu byl obchod znárodněn a přeměněn v n. p. Tep, zde pracoval do odchodu na důchod. Za 2. světové války byly jeho uniformy a fotografie z legií spáleny z obav před Němci, aby nepřišel o majetek, neboť před válkou postavil velký dům, ve kterém měl obchod, byla zde pošta a dva byty a bylo nutno jej ještě splácet.



Arnošt Bajnar

BALNAR Eduard

Narozen 22. 7. 1896 (7. 7. 1896) ve Studénce, okr. Bílovec, domovská obec Studénka, sloužil v rakousko-uherské armádě u 16. pl. polních



Eduard Balnar

myslivců v hodnosti desátníka. Do zajetí padl v Karpatech v květnu 1917. Do československých legií v Rusku se přihlásil 5. 5. 1917 v Dárnici, zařazen byl 28. 5. 1917 do 1. střeleckého pluku jako voják. V legii sloužil do 7. 1. 1921 jako desátník u technické roty kdy byl demobilizován.

BERÁK

Příslušník 6. střeleckého pluku čs. legií v Rusku. Je na fotografii legionářů z oslavy výročí bitvy u Zborova z roku 1937 ve Studénce, kde se po válce usadil. Bližší údaje o něm zatím nejsou známy. Nikoho z rodiny se dosud nepodařilo vypátrat.

BRADLER Bedřich

Narozen v roce 1883 ve Studénce, okres Bílovec. Je uveden v seznamu legionářů z Novojicka zpracovaném Dr. Chobotem ze Státního okresního archivu Nový Jičín jako francouzský legionář, příslušník 21. nebo 22. střeleckého pluku.

DOSTÁL Jindřich

Narozen 23. 11. 1884 ve Studénce, okr. Bílovec, domovská obec Studénka. V rakousko-uherské armádě sloužil u 1. pěšího pluku jako voják. Do zajetí padl 19. 6. 1915 u Dněstru. Do československých legií v Rusku se přihlásil 5. 8. 1918 v Omsku a byl zařazen do 1. záložního pluku jako voják.



Berák

V legii sloužil u 12. střeleckého pluku jako střelec do 21. 12. 1920, kdy byl demobilizován.

GELNAR Vilém

Narozen 28. 4. 1895 ve Studénce, okr. Bílovec, domovská obec Studénka. Vyučil se zedníkem. V rakousko-uherské armádě sloužil u 15. pěšího pluku v hodnosti vojína. Do zajetí padl 21. 7. 1916 u Běrestečka. Do československých legií v Rusku se přihlásil 27. 2. 1918 v Kyjevě. Dne 2. 3. 1918 byl zařazen do 2. střeleckého pluku jako voják. Zúčastnil se bojů na Sibiřské magistrále. U stejného útvaru sloužil do 3. 2. 1921, kdy byl v hodnosti četaře demobilizován. Po návratu do vlasti mu byla nabídnuta služba u četnictva, ale raději se vrátil do Studénky a dal přednost hospodaření na jejich hospodářství, které zakoupil jeho otec. Časem se oženil a měl dvě dcery a syna. V legii se naučil hrát na heligón, na který pak hrál i v dechovém orchestru ve Studénce do vysokého věku. V zemědělství pracoval až do konce svého života.

GROMAN Arnošt

Narozen 14. 1. 1895 ve Studénce, okr. Bílovec, domovská obec Studénka. Později domovská obec Židenice, okr. Brno. V rakousko-uherské armádě sloužil u 1. pěšího pluku, 1. zákopnického praporu v hodnosti desátníka. Do zajetí padl 3. 10. 1917 u Sokalu. Do československých legií v Rusku



Vilém Gelnar



Josef Heřmanský

se přihlásil 3. 10. 1917 v Kyjevě a zařazen byl do 2. střeleckého pluku jako voják. V legii sloužil do 1. 10. 1920, kdy byl demobilizován v hodnosti četaře u 7. střeleckého pluku.

HEŘMANSKÝ Josef

Narozen 16. 5. 1894 (1893) v obci Dobrovice, okres Mladá Boleslav. Domovská obec Dobrovice, okres Mladá Boleslav, později Studénka, okres Bílovec. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 10. zeměbranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 9. 11. 1915 u osady Budka. Do československé legie v Rusku se přihlásil 10. 9. 1917 v osadě Hrušovka u Kyjeva. Dnem 9. 10. 1917 byl zařazen jako voják do 8. střeleckého pluku. Později byl přeřazen k 2. střeleckému pluku u něhož byl po návratu do vlasti dnem 5. 11. 1920 v hodnosti desátníka demobilizován. Po demobilizaci vstoupil do řad četnictva a sloužil ve Studénce.

HOŘÍNEK František

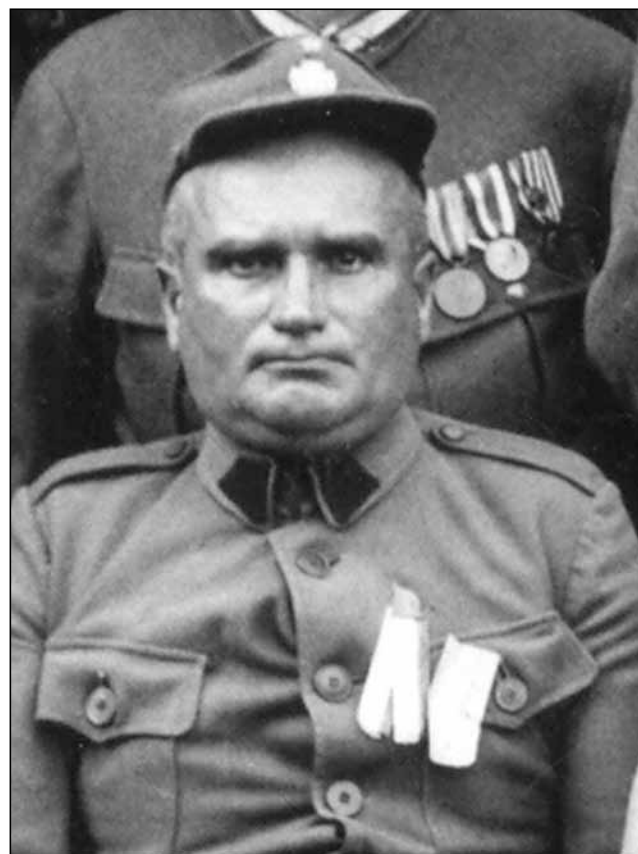
Narozen 27. 11. 1895 (27. II. 1895) ve Studénce, okr. Bílovec, domovská obec Studénka. V rakousko-uherské armádě sloužil u 1. pěšího pluku, později u 17. zeměbranceckého pěšího pluku v hodnosti vojína. Do zajetí padl 8. 7. 1915 u Lublina. Do československých legií v Rusku se přihlásil 22. 4. 1917 v Bobrujsku. Dnem 26. 6. 1917 byl



František Hořínek



František Chytil



Rudolf Knop



Ludvík Martínek

zařazen jako voják do 6. střeleckého pluku. U stejného pluku sloužil do 24. 1. 1921, kdy byl demobilizován v hodnosti desátníka.

CHYTL František

Otec režisérky Věry Chytilové. Bližší údaje o něm zatím nejsou známy. V letech 1934–1938 byl nájemcem nádražní restaurace ve Studénce.

KNOP Rudolf

Narozen 21. 2. 1894 v obci Studénka, okres Bílovec. Domovská obec Studénka, okres Bílovec. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 15. zeměbraneckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 21. 8. 1915 u Dubna. Do československých legií v Rusku se přihlásil v Dárnici a byl 17. 4. 1917 zařazen jako voják do záložního praporu. Později byl přeřazen do zákopnického oddílu 2. střeleckého pluku, v jehož řadách se zúčastnil bitvy u Zborova. U téhož útvaru byl po návratu do vlasti dnem 3. 8. 1920 demobilizován v hodnosti svobodníka. V bojích byl zraněn s trvalými následky. Obdržel invalidní válečný důchod.

LANGER Jan

Narozen 22. 4. 1895 ve Studénce, okr. Bílovec, domovská obec Staré Plesné, později Bravantice, okr. Bílovec. V rakousko-uherské armádě sloužil u 17. pěšího pluku v hodnosti svobodníka. Do zajetí



František Mikala

padl 16. 9. 1915 u Lucku. Do československých legií v Rusku se přihlásil v Donské oblasti a dne 30. 11. 1917 byl zařazen jako voják do 8. střeleckého pluku, odkud byl 17. 12. 1918 ze seznamu pluku vyškrtnut po dvouměsíční nepřítomnosti. Vrátil se domů, pracoval v Ostravě na šachtě. Zemřel krátce po 2. světové válce.

MARTÍNEK Ludvík

Narozen 21. 8. 1894 ve Studénce, okr. Bílovec. Domovská obec Studénka. V rakousko-uherské armádě sloužil u 16. zeměbranceckého pěšího pluku jako kadet. Do zajetí padl 15. 9. 1915 u Rovna. Do československých legií v Rusku se přihlásil v roce 1917 v Astrachani a byl 11. 6. 1918 zařazen do 2. záložního pluku později byl zařazen do 10. střeleckého pluku. Byl převezen do Vladivostoku, kde se zúčastnil tzv. „Vladivostocké operace“, sloužil do 31. 12. 1919. Jeho útvar se pak vrátil na pomoc legionářům obklíčeným rudými vojsky u Jekatěrinburku a u při boji u stanice Kordon byl raněn. Byl převezen do nemocnice v Tjumeni, odkud byl převezen do Vladivostoku a s transportem raněných legionářů se vrátil přes Japonsko, USA, francouzský přístav Brest, Německo a Švýcarsko do ČSR. Z československých legií byl propuštěn 31. 12. 1919. Mezi 1. a 2. světovou válkou se aktivně podílel na činnosti místní jednoty „Čsl. obce legionářské“. Ve Studénce byla v zámku



Leopold Mikušek

zřízena „Škola Čsl. legionářů – invalidů“. Martínek v ní učil. Někteří její freventanti po jejím absolvování zůstali v obci, oženili se zde. Po příchodu Němců na podzim 1918 učil krátce v Protektorátě – v Ostravě – ale jako učitel – legionář byl záhy poslán do předčasné penze. Bílovecký Arbeitsamt (pracovní úřad) ho pak nasadil jako pomocného dělníka u Silniční správy a později ho zaměstnala Studénsko-Štramberská dráha. Po osvobození v květnu 1945 byl krátkou dobu předsedou revolučního národního výboru. Po 2. světové válce byl řídícím učitelem Obecné školy 1.–5. ročníku až do roku 1962 a dva roky učil na Zvláštní škole v Butovicích. V červnu 1964 učitelování zakončil a v červenci zemřel.

MIKALA František

Narozen 20. 3. 1890 v Bystřici pod Hostýnem, okres Holešov. Domovská obec Holešov, později Studénka, okres Bílovec. V rakousko-uherské armádě sloužil u 3. pěšího pluku jako voják. Do zajetí padl 24. 12. 1914 u Gridova. Do československé legie v Rusku se přihlásil v květnu 1917 v Bobrujsku. Dnem 20. 5. 1917 byl zařazen jako voják do záložního praporu, od něhož byl přeřazen k 2. střeleckému pluku. U téhož útvaru byl po návratu do vlasti dnem 14. 4. 1920 demobilizován v hodnosti svobodníka. Po demobilizaci nastoupil do služby u ČSD ve Studénce.



Jaroslav Nývlt

MIKUŠEK Leopold

Narozen 14. 11. 1894 v Kopřivnici, okr. Nový Jičín. Domovská obec Studénka, okr. Bílovec. V rakousko-uherském vojsku sloužil jako voják u 100. pěšího pluku na italské frontě. Zajat byl 19. 8. 1917 u Canalle Soča. Přihlásil se do československých legií v Itálii a dnem 29. 11. 1918 byl zařazen do 34. pěšího pluku jako voják. Ve stejném útvaru sloužil do 22. 11. 1919, kdy mu byla udělena dovolená na neurčito.

MILÁK Josef

Narodil se 8. 3. 1897 ve Vídni. Domovská obec Moderdorf, okres Trnava. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 72. pěšího pluku. Byl zajat a přihlásil se do československých legií v Rusku. Dnem 15. 8. 1918 byl zařazen jako voják do 9. střeleckého pluku. S jednotkou se zúčastnil tažení do Vladivostoku a evakuace do ČSR. 9. střelecký pluk spolu s 3. dělostřeleckým plukem a 3. těžkým dělostřeleckým plukem byly odvezeny z Vladivostoku dne 8. června 1920 lodí „S.S. Protesilaus“ najatou společností Y.M.C.A., která přistála 21. června ve Vancouveru v Kanadě. Odtud byly jednotky převezeny na západní pobřeží USA a dále vlakem napříč USA na východní pobřeží a odtud další lodí přes Atlantik do Evropy. Po návratu do vlasti byl 9. 8. 1920 demobilizován. Poté mu byla nabídnuta služba ve státní



František Pekař

správě – pošta ve Studénce. Tuto službu přijal, ve Studénce se časem oženil, postavil si rodinný domek a u pošty sloužil až do odchodu na důchod.

NOVÁK Josef

Narozen 11. 2. 1892 ve Studénce, okr. Bílovec, domovská obec Olomouc. V rakousko-uherské armádě sloužil u 13. pěšího pluku jako kadet. Do zajetí padl 20. 7. 1916 v Rusku. Do československé legie v Rusku se přihlásil 10. 5. 1917 v Borispolu. Zařazen byl 8. 8. 1917, dnem 14. 11. 1917 byl přeřazen do 21. střeleckého pluku československé legie ve Francii. Později byl příslušníkem 22. pěšího pluku do 31. 12. 1919, kdy v hodnosti kapitána přešel do československé armády.

NÝVLT Jaroslav

Narozen 16. 12. 1895 obci Malé Svatoňovice, okres Trutnov. Domovská obec Petrovice, okres Trutnov. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 10. pl. polního dělostřelectva, později u 58. pl. polních houfnic na italské frontě. Do zajetí padl 18. 9. 1917 u obce St. Katerina. Do československé legie v Itálii se přihlásil 27. 2. 1918 v zajateckém táboře Foligno a 27. 4. 1918 byl zařazen do 34. střeleckého pluku, později byl přeřazen k 6. dělostřeleckému pluku, od něhož byl po návratu do vlasti dnem 31. 12. 1919 v hodnosti četaře demobilizován. Po demobilizaci pracoval u pošty v Ostrožské Nové



Stehlík

Vsi, pak v Brně a jako poštovník ve Studénce, kde se na trvalo usadil a ve volných chvílích fungoval jako režisér divadelního odboru Sokola Studénka. Zemřel v roce 1978.

PEKAŘ František

Narozen 10. 12. 1897, v obci Záhořany, okres Milevsko. Domovská obec Praha, Pohořelec. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják, jednorozční dobrovolník u 28. p. pluku na ruské frontě. Zajat byl 12. 6. 1916 u osady Zalesčiki. Do československé legie v Rusku se přihlásil v lednu 1917 v osadě Borispolu a 4. 6. 1917 byl zařazen jako voják do 2. střeleckého pluku. U téhož pluku byl po návratu do vlasti v hodnosti desátníka dnem 17. 1. 1921 demobilizován. Po demobilizaci pracoval u ČSD ve Studénce.

RICHTER Viktor

Narozen 13. 7. 1895. Domovská obec Studénka, okres Bílovec. V rakousko-uherské armádě sloužil u 1. pěšího pluku jako voják. Do zajetí padl 19. 6. 1915. Do československé legie v Rusku se přihlásil v osadě Paskovka. Zařazen byl 18. 7. 1917 jako voják do 7. střeleckého pluku. Později byl přeřazen do funkce mladšího písaře. Zemřel 14. 8. 1918 na dysentérii. Pohřben je v Irkutsku.



Bedřich Volný

STANĚK Vilém

Narozen 10. 1. 1893 ve Studénce, okr. Bílovec, domovská obec Studénka. V rakousko-uherské armádě sloužil u 15. zeměbranceckého pěšího pluku jako voják. Do zajetí padl 21. 12. 1914 u Pinčova. Do československé legie v Rusku se přihlásil v Omsku a 18. 5. 1919 byl zařazen do invalidní rotě jako pracovník. Byl v útvaru, který hlídal ruský zlatý poklad. Byl přitom zajat bolševiky a v zajetí byl až do roku 1930, kdy mu byl povolen návrat do ČSR i s manželkou Rusínkou Olgou. Po 2. světové válce byl tajemníkem MNV až do důchodu.

STEHLÍK

Příslušník 1. střeleckého pluku čs. legie v Rusku. Je na fotografii z oslav výročí bitvy u Zborova ve Studénce v roce 1937. Bližší údaje zatím nejsou známy.

VOLNÝ Antonín

Narozen 4. 3. 1886 ve Studénce, okr. Bílovec, domovská obec Studénka. V rakousko-uherské armádě sloužil u 15. zeměbranceckého pluku jako voják. Do zajetí padl 26. 10. 1914 u Ivangorodu. Do československých legií v Rusku byl zařazen od 8. 8. 1918 jako voják do 11. střeleckého pluku. V legii sloužil do 3. 9. 1918 u štábu československých vojsk.



Bedřich Vrátný

VOLNÝ Bedřich

Narozen 14. 7. 1895 ve Studénce, okr. Bílovec, domovská obec Studénka. V rakousko-uherské armádě sloužil u 17. zeměbranceckého pěšího pluku jako voják. Do zajetí padl 15. 9. 1915 u Dubna. Do československých legií v Rusku byl zařazen 11. 9. 1917 jako voják 8. střeleckého pluku. U téhož útvaru sloužil do 11. 1. 1920 v hodnosti svobodníka.

VOLNÝ Čeněk

Narozen 12. 11. 1883 ve Studénce, okr. Bílovec, dom. obec Studénka, později Orlová, okr. Fryštát. V rakousko-uherské armádě sloužil u 1. zákopnického praporu v hodnosti svobodníka. Do zajetí padl 6. 8. 1916 u St. Michele. Dne 11. 4. 1917 se v St. Michele přihlásil do československé legie ve Itálii a 20. 4. 1918 byl zařazen do náhradní roty. V legii sloužil u sborné roty do 12. 9. 1919, kdy byl propuštěn jako zdravotně nezpůsobilý.

VRÁTNÝ Bedřich

Narozen 11. 7. 1895 v obci Drahotuše, okres Hranice. Domovská obec Drahotuše, okres Hranice. Povoláním řezník. V rakousko-uherské armádě sloužil jako pěšák u 54. pěšího pluku. Do zajetí padl 7. 9. 1915 u osady Synkov. Do československé legie v Rusku vstoupil 1. 11. 1916 v Borispolu. Byl zařa-

zen do záložního praporu a dnem 21. 11. 1916 byl zařazen jako voják do 3. roty 3. střeleckého pluku. Zúčastnil se bojů u Zborova, Demamorice a Velkých hájů proti Němcům a bojů za ústupu z Ukrajiny. Zúčastnil se granátnického kurzu ve Studaňce. Provedl boje u Čeljabinska a zúčastnil se bojové expedice u Komska. Demobilizován byl u téhož pluku 23. 4. 1920. Za vzornou službu a příkladné chování byl povýšen na svobodníka a později na desátníka. Po demobilizaci nastoupil službu u ČSD na nádraží ve Studénce jako staniční pomocník. Nastěhoval se pak do Studénky, kde se oženil a bydlel až do své smrti.

ZAVŘEL Josef

Narozen 25. 3. 1883 ve Studénce, okr. Bílovec, dom. obec Kroměříž. V rakousko-uherské armádě sloužil u 3. pěšího pluku v hodnosti šikovatel. Do zajetí padl 25. 11. 1914 u Smolnova. Do československých legií v Rusku se přihlásil 15. 6. 1917 v Borispolu a 13. 12. 1917 byl zařazen k 5. střeleckému pluku. V legii sloužil do 15. 10. 1920 jako svobodník v posádce Vladivostoku. Pak se vrátil do vlasti.

Suchdol nad Odrou**BAHNER Bedřich**

Narozen 18. 7. 1855 v obci Suchdol n. O., okres Nový Jičín. Domovská obec Vídeň. Zda sloužil v rakousko-uherské armádě, není uvedeno. Uvádí se, že byl zajat 22. 3. 1915. Do československé legie v Rusku se přihlásil ve Vladivostoku a 18. 12. 1919 byl zařazen jako pracovník do invalidní roty. Po návratu do vlasti byl v roce 1920 z legie propuštěn.

DOHNAL Jan

Narozen 24. 12. 1894 v obci Staměřice, okres Hranice. Domovská obec Staměřice, okres Hranice, později Suchdol n. O., čp. 220, okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 13. zeměbranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Do zajetí padl 1. 6. 1916 u Dubna. Do československé legie v Rusku se přihlásil v obci Korec na Volyni a 9. 1. 1917 byl zařazen jako voják do 4. roty 1. střeleckého pluku. Po návratu do vlasti byl u téhož útvaru dne 17. 9. 1920 v hodnosti desátníka demobilizován.

LOSERTH Arnošt

Narozen 19. 11. 1896 v obci Suchdol n. O., okres Nový Jičín. Domovská obec Opava. V rakousko-uherské armádě sloužil jako kadet u 15. zeměbranceckého pěšího pluku na ruské frontě. Nebyl zajat. Do československé legie v Rusku se přihlásil 16. 1. 1920 ve Vladivostoku a 22. 4. 1920 byl zařazen jako voják do strážního praporu. Po návratu do vlasti byl v roce 1920 z legie propuštěn.



Richard Javorek

NITSCHMANN František

Narozen 31. 12. 1873 v obci Suchdol n. O., okres Nový Jičín. Domovská obec Suchdol n. O., okres Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě sloužil jako šikovatel u 22. domobraneckého pěšího pluku na ruské frontě. Zajat byl 23. 12. 1914 u osady Novy Korči. Do československé legie v Rusku se přihlásil 23. 10. 1919 v Irkutsku a 7. 11. 1919 byl zařazen jako pracovník do invalidní roty. Po návratu do vlasti byl v roce 1920 z legie propuštěn.

NITSCHMANN Fritz

Narozen 10. 3. 1895 v obci Suchdol n. O., okres Nový Jičín. Domovská obec Suchdol n. O., okres Nový Jičín. Civilním povoláním elektrotechnik. Služba v rakousko-uherské armádě není uvedena. Je uvedeno, že nebyl zajat a byl příslušníkem ruské legie, zařazený u anglické misse ve Vladivostoku.

TELTSCHIK Josef

Narozen 24. 5. 1893 v obci Suchdol n. O., okres Nový Jičín. Služba v rakousko-uherské armádě není uvedena. Je uvedeno, že nebyl zajat a byl příslušníkem ruské legie.

TELTSCHIK Rudolf

Narozen 22. 2. 1894 v obci Suchdol n. O., okres N. Jičín. Služba v rak.-uh. armádě není uvedena.

Stará Ves nad Ondřejnicí**HORKEL Jan**

Narozen 10. 4. 1892 v obci Stará Ves nad Ondřejnicí, okres Moravská Ostrava. Domovská obec Stará Ves nad Ondřejnicí, okres Moravská Ostrava. V rakousko-uherské armádě sloužil jako voják u 100. pěšího pluku na jižní frontě. Padl do zajetí 21. 8. 1917 u obce Selo. Dne 18. 4. 1918 se přihlásil do československé legie v Itálii a 27. 4. 1918 byl zařazen jako střelec do 39. střeleckého pluku. S tímto útvarem se vrátil do vlasti, kde byl 31. 12. 1919 demobilizován. Po demobilizaci bydlel v Opavě.

JAVOREK Richard

Narozen 2. 9. 1888 v Staré Vsi, okr. Moravská Ostrava. Domovská obec Stará Ves. V rakousko-uherském vojsku sloužil jako desátník u 100. pěšího pluku, pak u 31. zeměbraneckého pěšího pluku. Do zajetí padl 10. 6. 1916 u Dubna. Do československých legií v Rusku se přihlásil 30. 12. 1917 Kijevské gubernii, cukrovar Andrušky. Dnem 10. 1. 1918 byl zařazen do 9. střeleckého pluku jako voják. U téhož útvaru byl demobilizován 2. 8. 1920 v hodnosti četaře. Zúčastnil se bojů u Buzuluku, Batraku a Lipjagi.

Stará Bělá**ŠUSTEK Emil**

Narozen 30. 1. 1888 ve Staré Bělé, zemřel v Novém Jičíně. Jako domovskou obec má uvedený Libhošť a Nový Jičín. V rakousko-uherské armádě byl odveden ke 100. pěšímu pluku, kde dosáhl hodnosti svobodníka. Po vyhlášení mobilizace byl s plukem odeslán na ruskou frontu, kde byl dne 24. 10. 1914 u Ivangorodu zajat. Datum vstupu do legií nemá zaznamenáno. Stalo se tak ale v zajateckém táboře Vrchni Borki v Tobolské gubernii. Zařazen byl ke 3. střeleckému pluku „Jana Žižky z Trocnova“, který se zformoval v březnu 1917 v Treskyni. I on se zúčastnil bitvy u Zborova a bojů s Němci u Tarnopole. S bolševiky bojoval u Čeljabinsku, Trojicku, Zlatoústu, Jekatěrinburku a na uralské frontě (Kungur, Nižnyj Tagil). Od jara 1919 chránil magistrálu na střední Sibiři. Demobilizován byl jako voják 3. střeleckého pluku dne 14. 8. 1920.

Závěrem bych chtěl poděkovat paní Zdence Holaňové ze Studénky, která mi ochotně pomáhá zjišťovat údaje o legionářích ze Studénky.

Ing. Václav Langer

**Pro doplnění příspěvku uvádíme další jména legionářů z Ostravy a Staré Vsi nad Ondřejnicí****Převzato z publikací:**

Blažena Przybylová *Českoslovenští legionáři – rodáci a občané Ostravy*, Statutární město Ostrava, Archiv města Ostravy, 2002.

Tomáš Adamec (2000): *Českoslovenští legionáři z okresu Frýdek-Místek, 1914–1918*, Státní okresní archiv ve Frýdku-Místku.

Polanka nad Odrou**Adamec František**

1. 8. 1898 Rožnov pod Radhoštěm
bydliště Polanka nad Odrou
Italská legie 12. 7. 1918, stř. pluk, vojín
demobilizován 10. 4. 1921, 39. výzvědný pluk

Boháč Cyril

4. 7. 1896 Malenovice (okr. Frýdek-Místek)
bydliště Polanka nad Odrou
ruská legie, 6. stř. pluk

Dluhoš Josef

6. 12. 1891 Polanka nad Odrou
dom. obec Muglinov
ruská legie 1. 7. 1918, 2. stř. pluk, vojín
demobilizován 30. 7. 1920, svobodník

Graf (Gráf) Felix (Feliso)

4. 1. 1881 (1880) Slatina (okr. Nový Jičín)
dom. obec Polanka nad Odrou
ruská legie 7. 8. 1918, stáž. rota, vojín
demobilizován 11. 9. 1920, četař

Kotala Alois

31. 7. (8.) 1885, dom. obec Polanka nad Odrou
italská legie 14. 11. 1918, 7. zákopnická rota, vojín
demobilizován 1. 8. 1919

Kvita Jan

12. 12. 1887 Závašice (okr. Nový Jičín)
dom. obec Polanka nad Odrou
italská legie 27. 4. 1918, 32. stř. pluk, poručík
ČSA 1920, kapitán

Manet Arnošt

6. 2. 1886 Horní Bečva (okr. Vsetín)
bydliště Polanka nad Odrou
ruská legie 28. 10. 1917, 8. stř. pluk, vojín
demobilizován 14. 4. 1920

Michal Václav

7. 7. 1887
bydliště Polanka nad Odrou
ruská legie, 2. div.

Riedl Josef

22. 3. 1885 Hlubočec (okr. Opava)
dom. obec Polanka nad Odrou
ruská legie 6. 4. 1919, inv. rota, vojín

Simper Antonín

21. 3. 1895 Polanka nad Odrou
bydliště Moravská Ostrava
ruská legie 1. 8. 1918, 11. stř. pluk, vojín

návrat 23. 7. 1920, štáb 2. děl. div., poručík

Široký František

11. 12. 1878 Polanka nad Odrou
italská legie, 35. stř. pluk, vojín
návrat 24. 8. 1920

Válek František

bydliště Polanka nad Odrou

Vavroš Jan

5. 9. 1885
bydliště Polanka nad Odrou
ruská legie, 1. děl. divize

Proskovice**Borovec František**

27. 12. 1889 Proskovice
italská legie 17. 4. 1918, 34. stř. pluk, vojín
demobilizován 28. 8. 1920

Borovec Josef

17. 7. 1898 Proskovice
Italská legie 24. 4. 1918, 34. stř. pluk, vojín
demobilizován 31. 1. 1921, četař

Fulneček Cyril

27. 10. 1886 Proskovice
ruská legie 16. 6. 1917, 2. stř. pluk, vojín
demobilizován 14. 1. 1921, 2. tech. rota

Hrabovský František

18. 2. 1885 Proskovice
italská legie 17. 9. 1917, 32. stř. pluk, vojín
demobilizován 12. 8. 1919

Huvar Vladimír

10. 5. 1889 Proskovice
dom. obec Petřvald (okr. Nový Jičín)
ruská legie listopad 1918, prac. rota, pracovník

Hyánek Leopold

15. 11. 1887 Prostějov
bydliště Proskovice
ruská legie 1. 6. 1917

Lyčka Felix

24. 6. 1887
dom. obec Proskovice
návrat 15. 6. 1919

Matěj Leopold

29. 10. (9. 9.) 1895 (1894) Proskovice
ruská legie 1. 9. 1917, 1. úder. prapor, vojín
demobilizován 8. 11. 1920

Matěj Vladimír

14. 7. 1896 Proskovice
italská legie 29. 9. 1917, 33. stř. pluk, vojín
demobilizován 7. 12. 1920

Novák Arnošt

14. 6. 1892 Proskovice
francouzská legie 14. 11. 1918, 23. stř. pluk

Palička Alois

22. 10. 1891 Proskovice
italská legie 16. 4. 1918, 39. výzvědný pluk, vojín
demobilizován 27. 10. 1919

**Palička Rudolf**

10. 4. 1896 Proskovice
ruská legie 25. 11. 1917, 3. stř. pluk, vojín
demobilizován 11. 12. 1920, desátník

Urbánek Josef

bydliště Proskovice
ruská legie
padl v bojích na Urale 23. 10. 1918

Venclík Leopold

10. 11. 1882 Sviadnov (okr. Frýdek-Místek)
bydliště Proskovice
italská legie, 34. stř. pluk



Slavnostní znovuodhalení pamětních desek L. Hyánkovi a J. Urbánkovi na budově sokolovny v Proskovicích v roce 1947.

Stará Bělá**Böhm Emil**

3. 1. 1873 Stará Bělá
dom. obec Mariánské Hory
ruská legie 15. 6. 1918, 2. omský poch. prapor, vojín
demobilizován 17. 11. 1919, stráž. rota

Gaborek Štěpán

22. 12. 1882 Stará Bělá
ruská legie 13. 12. 1917, 5. stř. pluk, vojín
demobilizován 29. 9. 1920

Grohman (Groman) Karel

12. 5. 1896 Stará Bělá
bydliště Moravská Ostrava
ruská legie 1. 1. 1918, zal. pluk, vojín
demobilizován 25. 1. 1921, 2. stř. pluk

Hajduček (Hajdušek) Alois

30. 3. 1893 Stará Bělá
ruská legie 5. 4. 1917, 6. zál. prapor, vojín
dezertoval 24. 10. 1919, 3. stř. divize

Holaň (Holáň) Emanuel

22. 12. (2.) 1896 Stará Bělá
ruská legie 9. 8. 1917, 6. stř. pluk, vojín
demobilizován 1. 12. 1920, svobodník

Hořínek František

1. 2. 1891 Stará Bělá
ruská legie 10. 3. 1918, 5. stř. pluk, vojín
demobilizován 5. 10. 1920

Klečka Karel

26. 3. 1894 Stará Bělá
ruská legie 24. 8. 1918, 11. stř. pluk, vojín
demobilizován 19. 11. 1920

Klečka Ludvík

28. 10. 1885 Stará Bělá
dom. obec Frenštát pod Radhoštěm
ruská legie 2. 12. 1917, 2. stř. pluk, vojín
demobilizován 24. 9. 1920, zásobovací sbor,
podporučík

Kokeš Karel

16. 1. 1888 Stará Bělá
italská legie 10. 10. 1918, 34. stř. pluk, vojín
demobilizován 23. 7. 1921

Kokeš Václav

28. 9. 1893 Stará Bělá
ruská legie 22. 8. 1917, 8. stř. pluk, vojín
demobilizován 28. 9. 1920

Kubala Bohdan

13. 1. 1895 Stará Bělá
italská legie 28. 7. 1918, 34. stř. pluk, vojín
ČSA 1920, nadporučík

Langer František

2. 8. 1878 Stará Bělá
dom. obec Moravská Ostrava
ruská legie 2. 4. 1918, 5. stř. pluk, vojín
demobilizován 17. 11. 1920, stráž. prapor,
svobodník

Mácha Adolf

15. 5. 1889 Stará Bělá
ruská legie 8. 12. 1918, prac. rota, pracovník
dezertoval 14. 2. 1920

Mácha Bedřich

6. 3. 1898 Stará Bělá
italská legie, 32. stř. pluk, vojín
2. 12. 1919, strážmistr

Martinek Oldřich

4. 6. 1890 Stará Bělá
dom. obec Paříž (Francie)
ruská legie, 23. stř. pluk, nadporučík

Nováček Eduard

28. 5. 1892 Stará Bělá
ruská legie 15. 5. 1918, 5. stř. pluk, vojín
demobilizován 31. 5. 1920, 12. stř. pluk

Pavlica Jan

13. 5. 1886 Stará Bělá
bydliště Moravská Ostrava
ruská legie 29. 7. 1917, 7. stř. pluk, vojín
demobilizován 4. 11. 1920, svobodník

Pražský Jeroným

15. 8. 1897 Kročehlavy (okr. Kladno)
bydliště Stará Bělá
italská legie 3. 12. 1916, 34. stř. pluk

Sýkora Karel

2. 11. 1887 Stará Bělá
ruská legie 31. 8. 1916, 1. stř. pluk, vojín
návrat, 5. nemocnice, desátník

**Ševčík František**

28. 11. 1899 Stará Bělá
dom. obec Chicago (USA)
francouzská legie 15. 12. 1917, 21. stř. pluk,
vojín

Ševčík Ludvík

25. 7. (6.) 1891 Stará Bělá
ruská legie 1. 11. 1917, 3. stř. pluk

Šimečka Ludvík

7. 9. 1888 (1891) Stará Bělá
ruská legie 24. 6. 1918, 1. zál. pluk, vojín
demobilizován 24. 9. 1920, 1. leh. děl. pluk

Stará Ves nad Ondřejnicí**Galásek Arnošt,**

5. 1. 1895, ruská legie
Horkel Jan, 10. 4. 1892, 39. pluk, italská legie
Kubala Bohdan, 13. 1. 1895, 33. pluk, italská
legie

Polášek Adolf,

ruská legie
Střebovský Rudolf, 23. 9. 1887, 9. pluk, ruská
legie

Ševčík Josef,

7. 8. 1894, 34. pluk, italská legie

Ochotnické divadlo ve Studénce 2. část (1945–1963)

Pro období po r. 1945 jsou podklady a archivní záznamy pro divadelní aktivity mnohem podrobnější než za dřívější údobí. K dispozici je četnější jak obrazový materiál, tak i různé písemné doklady, takže přehled o jednotlivých divadelních aktivitách je přesnější jak ve svém celku, tak i v podrobnostech (data premiér, osobnosti režisérů a herců, obsazení rolí a data repríz). Podrobněji jsou známy i okolnosti vzniku jednotlivých divadelních souborů.

Na podzim r. 1945 ustavil Místní národní výbor v obci Kulturní radu, jejíž poslání bylo uvést v život kulturně-osvětovou činnost v obci. První schůzky Kulturní rady uskutečněné 18. listopadu téhož roku se zúčastnili přední osvětoví a kulturní pracovníci z předválečné doby ze 4 politických stran – Sociální demokracie, Čs. strany nár. socialistické, Komunistické strany, Lidové strany a řada dřívějších aktivních divadelních ochotníků. Přítomní na této schůzi založili ochotnický spolek s názvem „J. K. Tyl“. Po vzájemné dohodě byli zvoleni čtyři režiséři – za každou stranu jeden. Tímto sjednocením osvětové a kulturní činnosti chtěli docílit rovnoprávnost ve spolupráci, aby dle jejich názoru „nedocházelo při plánování osvětové práce k nedorozumění“. Dlužno poznamenat, že tomu tak bylo hlavně z důvodu obecně prosazovaných zásad parity v politickém životě určených tehdy tzv. Košickým vládním programem.

První pracovní schůzky spolku „J. K. Tyl“ byla svolána za účelem přípravy „Jednotného Silvestra“. Bylo dohodnuto uspořádat tuto akci jak v Dělnickém domě tak i v Obecním hostinci. Režisérem byl zvolen Alois Rára, kterému se v poměrně ještě neklidné době podařilo sestavit bohatý pořad. Dle dochovaného programu byl tento Silvestr uspořádán v Dělnickém domě a v hostinci Šplíchov p. Gromana (čp. 40). Dle tehdejších ohlasů se „Silvestr v obou místech vydařil vtipným programem i velkou účastí“. V obou místech konání byl stejný program s určitými změnami pořadí zapříčiněnými organizačně náročnými přesuty účinkujících

(vzdálenost přes 1 km). Na pořadu se podílela místní dechová hudba s místním tamburašským souborem. Program večera obsahoval zpěvní a hudební čísla, sólové a nástrojové skladby a značný počet dramatických vystoupení slovních, pantomimických jak sólových tak i skupinových včetně aktovky Jana Nerudy „Prodaná láska“. Účinkovali divadelní ochotníci, kteří později tvořili základ divadelního souboru J. K. Tyl. Jmenovitě to byli: Boh. Bajnarová, Božena Kahánková, Jarka Kahánková, Anna Sonková, Jindřich Hanzelka, Vít. Holaň, Š. Javorek, E. Kahánek, Josef Kobiela, Vlastimil Martinák, Oldřich Minstr, Alois Rára a Oldřich Staněk.

Vlastní začátky normální ochotnické činnosti ve Studénce v r. 1946 měly znak určité roztržitosti s politickým podtextem. Na seznamovacím večírku spolku J. K. Tyl konaném 9. února bylo dohodnuto nastudování hry F. Sokola Tůmy „Stariček Holuša“, jejíž režii byl pověřen E. Kahánek. Premiéra se uskutečnila již 9. března. Personální obsazení rolí v této hře nebylo jednoznačně identifikováno. Souběžně byla nastudována hra místního autora Al. Ráry „Osud rodiny Tomšíkovy“, kterou režíroval Jindřich Hanzelka. Obsazení rolí v této politické hře se nepodařilo zjistit. Premiéru měla 31. 3. 1946.

Se svým podílem na kulturní činnosti se přihlásil i dramatický odbor nově založené místní organizace Svazu české mládeže, který v květnu uvedl Jiráskovu „Lucernu“. Dle výpovědí přímých účinkujících byla tato hra velmi výpravná a setkala se s velkým diváckým ohlasem. Režii hry měl Josef Kobiela, scénickou výpravu navrhl místní výtvarník Vlastimil a Zdeněk Šrubařovi, choreografii nacvičila Alžběta Lacigová. Přes úspěšnost však zůstalo jen u této jediné inscenace dram. odboru SČM. Většina účinkujících však v příštích letech vystupovala výhradně v rámci souboru J. K. Tyl. Dle dochovaného letáku ve hře hráli: kněžnu Milada Šrubařová, dvorana Vlastimil Martinák, vrchního Dobromil Pekař, mlynáře Fr. Čegan, jeho bábu Libuše Tomášková,



Soubor J. K. Tyl, Studénka 1. Plakát ke hře z r. 1955.

Haničku Jarka Kahánková, Zajíčka Jaromír Richter, Brahu Jaroslav Tomášek, Zimu Jaroslav Dostál, Sejtka Lubomír Tomášek, Kláska Karel Novotný, Kláskovou Božena Kahánková, vodníka Michala Bedřich Minster, vodníka Ivana Stanislav Gurka, pana France Drahomír Bajnárek, mušketýra Miroslav Kynar, komornou Dobruška Honusová, rychtáře Kroužilka Sláva Novák, rychtáře Votrubu Otta Urbánek a řada dalších v komparsních scénách.

Po těchto citovaných představeních dospělých ochotníků následovalo dne 11. května ke Dni matek školní divadelní představení pohádkové hry B. Hůlkové „Pro matičku“, kterou režíroval učitel Miroslav Foltýnek. Posledním představením v r. 1946 byla Tylova „Fidlovačka“ nastudovaná souborem J. K. Tyl za režie Viléma Ctibora. Premiéra byla 26. října a pro úspěch byla reprizována 27. a 28. 10.

Rok 1947 přinesl místním občanům několik zajímavých divadelních inscenací sehraných souborem J. K. Tyl. Dne 13. dubna to bylo Čapkovo drama „Matka“ za režie Aloise Ráry. Finanční výtěžek tohoto představení byl věnován městu Kralupy n/ Vltavou na úhradu škod, které městu způsobila tehdejší povodeň. Na podzim pak 10. října soubor sehrál Moliérovu komedii „Zdravý nemocný“ režírovanou Josefem Kobiélou. Ve stejném měsíci pak

ještě soubor uskutečnil výpravnou hudební revue „Veselé je, když listí padá“, jejímž autorem a režisérem byl člen souboru Vlastimil Šrubař. Dle výpovědi autora se ve hře uplatnila řada pěveckých talentů a měla velký divácký úspěch pro pestrost jednotlivých výstupů a celkové scénické výpravy. Je velká škoda, že se nedochovala obrazová dokumentace této inscenace jejíž scénická výprava byla dle výpovědi tehdejších diváků výtvarně velmi působivá.

Vedle celovečerních inscenací soubor nastudoval i několik jednoaktovek, které se uplatnily v rámci různých zábavných akcí. Zaznamenaný byl zábavný silvestrovský večer konaný v hostinci čp. 40, na kterém byly sehrány aktovky: J. O. Hradčanský „Osvědčený prostředek“, Václav Berla „Jablko od stromu daleko nepadá“ a „Republiko buď zdráva“, Jiří Balda „Dvě srdce na 3/4 na sedm“. Silvestrovský program byl sehrán i v Dělnickém domě. Na Silvestra se vždy zpívaly „Studénecké kuplety“. Pan Josef Víta, malíř a natěrač, každý rok zhotovil a namaloval panel čtyř postav, kde byly otvory pro čtyři hlavy, tam určení ochotníci vystrčili hlavy a zpívali vtipné texty o tom, co se uplynulý rok stalo. Jednou to byly vcelku čtyři vedle sebe postavené dětské peřinky s povijany a velkými volány kolem hlavy a když to začali zpívat chlapi, tak se sál válel smíchy. Jindy to byli 4 kovbojové, 4 staré báby, trpaslíci apod.

Předtím ještě div. soubor Lidové strany „Orel“ sehrál 26. 12. pohádku Vincence Sochy „Vánoční dar“.

Stranou nezůstali ani žáci místní školy. Ti pod vedením učitele Miroslava Foltýnka nacvičili a 15. května v Dělnickém domě sehráli hru Františka Háje „Kája Mařík v pohádce“. Káju hrál Joža Figala, Zdeničku Věra Holaňová, hajného Stáňa Dostál. Hra byla proložena mnoha písněmi, které s námi nacvičil a vedl ředitel školy Josef Figala.

Vedle amatérských divadelních představení byla podzimní sezóna obohacena dvěma vystoupeními profesionálního Těšínského divadla – 4. října to byla činohra J. K. Tyla „Jiříkovo vidění“ a 6. listopadu opereta „Pepina“.

V lednu a únoru r. 1948 připravoval režisér Alois Rára se souborem J. K. Tyl drama Maurice Maetelincka „Stillmondský starosta“. Údajně vlivem politických událostí v únoru však k premiéře nedošlo. Důvodem mohla být sice politická příslušnost režiséra, jehož jméno se již po této době v divadelním dění nevyskytuje, ale možný výklad je i v případě nechuti souboru ke zvolenému tématu a žánru hry, neboť v druhém pololetí roku soubor sehrál s úspěchem lidovou hru se zpěvy „Hospůdka u Markyty“ od Slávy Gromanové a 10. 12. ještě veselohru J. H. Týneckého „Na děkanství“.

Dle vydaného povolení dne 22. února oddíl místních skautek sehrál pohádkovou hru Františka Hrubína „Sněhurka a 7 mužíčků“. Skauti ze Studénky měli malou klubovnu ve věžičce Nového



Soubor J. K. Tyl, Studénka 1 z r. 1955. Účinkující hry Oty Šafránka „Kudy kam“ – Jaroslava Klimentová, Libuše Kahánková, Jaroslav Dostál, Dana Burčková, Ludmila Dostálová a Vlastimil Šrubař.

zámku. Hra „Sněhurka a 7 mužíčků“ byla hrána v Obecním hostinci U Mrkvici (čp. 67). Sněhurku hrála Zdenka Dlouhá, královnu Věra Vítová.

V kronice základní školy – dnes Základní škola TGM – je zaznamenáno školní divadelní představení „Příběhy cvrčka Janka (Robin zbojník)“, které se dle vydaného povolení uskutečnilo 28. února za režie Miroslava Foltýnka. V obecní kronice Studénky je ještě uvedeno, že v r. 1948 sehrál místní hasičský sbor jednu divadelní hru. Jejím názvem, datum uvedení a místo konání však není zaznamenáno. Oprávněně lze předpokládat, že se tato dosud neznámá inscenace hrála v Dělnickém domě, v tom čase jediném místě, kde bylo možno hrát divadla.

Produkce místních divadelních ochotníků byla ještě doplněna vystoupeními cizích divadelních souborů. V červnu to byl divadelní soubor gymnázia z Bílovice, který za režie prof. Emila Přikryla sehrál pro žáky místní školy Tylovu báchorku „Jiříkovo vidění“. Dále to byla tři představení profesionálních divadelních souborů – v červnu Divadlo mladých Ostrava s hrou Broučci a 25. 9. Opavské divadlo se dvěma inscenacemi (pro děti pohádka „O hubatém ševci“ od V. Prokeše a pro dospělé detektivní hra J. B. Priestleye „Inspektor se vrací“).

Rok **1949** byl ve Studénce na počet divadelních premiér poměrně chudý. Žáci místní školy sehráli 15. 5. pohádkovou hru D. C. Faltise „Rozpustilý Janeček“, režie Miroslav Foltýnek a 26. 12. pohádku Frant. Hrubína „Sněhurka, zvířátka a 7 mužíčků“, režisér Cyril Zachoval. Soubor J. K. Tyl uvedl 10. prosince Tylovu „Marjánku, matku pluku“. Profesionální Beskydské divadlo hostovalo 11. 11. s hrou Alex. Kornejčuka „Makar Dubrava“.

Rok **1950** byl v počtu odehraných divadelních představení oproti předchozímu roku o něco bohatější a žánrově pestřejší. Zastoupena byla oblast divadla amatérského, školního i profesionálního. První představení v roce sehrál ochotnický soubor Místní osvětové rady Ostrava-Mariánské Hory dne 12. 1. – drama Matěje Bora „Noc v Hlubokém“, režie Fr. Adámek. Žáci místní školy pak sehráli: 29. 4. čmeláci

hru „Brunďa a Bzundá“ od Josefa Koláře nastudovanou učitelem Miroslavem Foltýnkem a 14. 5. pohádku Boženy Němcové „Neohrožený Mikeš“ režírovanou učitelem Františkem Bartkem.

Divadelní spolek J. K. Tyl 16. a 18. prosince 1950 uvedl Stroupežnického hru „Naši furianti“, režie Vilém Ctibor. V uvedené hře dle dochované fotografie účinkovalo 40 osob, z nichž v hlavních rolích jmenovitě vystupovali: Hana Bajnarová, Dana Burčková, Marie Dostálová, Jarmila Grygarová, Jaroslava Klimentová, Oldřich Augustin, Zdeněk Bartoš, Vít Hanzelka, Vilém Holáň, František Martinák, Miroslav Minstr, Vlastimil Šrubař, Lubomír Tomášek a další. Inscenace byla poslední hrou samostatného spolku J. K. Tyl.

V obecní kronice o tomto roku lze ještě najít záznam, že „divadelní kroužek ROH při ČSD sehrál jednu divadelní hru“ bez dalších podrobností. Při šetření o této inscenaci však byla zjištěna řada rozporných údajů v titulu hry i v osobě režiséra. Jasně by mohlo učinit studium archiválií dotčené organizace. Profesionální Beskydské divadlo v tomto roce přijelo s těmito inscenacemi: 14. 2. V + W „Balada z hadrů“ (satira), 25. 3. William Shakespeare „Romeo a Julie“ (drama), 6. 5. Vašek Káňa „Parta brusiče Karbana“ (polit. hra), 21. 9. William Shakespeare „Veselé paničky Windsorské“ (veselohra) a 5. 12. Chorodoff „Zločin ředitele Briggse“ (detektivka).

Koncem roku 1950 divadelní spolek J. K. Tyl oficiálně ukončil svou činnost. Veškerý inventář převzala Tělocvičná jednota Sokol.

Divadelní ochotníci však svoji činnost nepřerušili. Od 1. 1. **1951** působili jako soubor J. K. Tyl při Osvětové besedě Studénka. Již v dubnu 1951 za režie Anny Gebauerové vystoupil soubor se zpěvohrou „Sládcí“, kterou dle K. J. Erbena upravil Tureček-Jizerský. V jednotlivých rolích vystupo-



Hana Bajnarová – dlouholetá herečka a režisérka (soubor J. K. Tyl).



Účinkující souboru J. K. Tyl ve hře „Perly panny Serafinky“ z r. 1957.

vali: sládek – Vojtěch Burček, sládková – Hana Bajnarová, jejich dcera Vojtěška – Dobra Paruzová, soused Záborský – Vít Hanzelka, synovec Jaroš – Ivo Laciga, obroční Kašpar Zapito – Vilém Holáň, dohazovačka Marjánka – Dana Burčková, kočí Kubík – Milan Šenk a služebná Kačka – Růžena Gromanová.

Další inscenací souboru byla opět hra se zpěvy „Muzikantská Liduška“ sehraná ve dvou představeních 25. prosince 1951. Před tímto datem dne 24. 11. sehrál v Dělnickém domě ochotnický divadelní soubor „Nový život“ z Jistebníku drama A. Gowa „Hluboké kořeny“, režie Arnošt Lubojacký.

Žáci studéncké školy pod vedením učitele Františka Bartka dne 5. 5. sehráli pohádku Václava Vaňátky „Jednou ranou 300 zabil“. Profesionální Beskydské divadlo pro diváky sehrálo: 30. 1. tragikomedii A. P. Čechova „Tři sestry“, 22. 2. veselohru Williama Shakespeara „Zkrocení zlé ženy“, 10. 4. komedii „Kupec benátský“ W. Shakespeara, 27. 6. historické drama Al. Jiráska „Jan Roháč“, 6. 10. sociální drama J. K. Tyla „Paličova dcera“ a 4. 12. veselohru Pierre-Augustina Beumarchaise „Figarova svatba“.

V roce **1952** se konala divadelní představení jen z oblastí amatérské tvorby místního souboru J. K. Tyl, ochotnického souboru Závodního klubu Tonak Nový Jičín a divadla místní školy v tomto časovém sledu:

4. 4. Divadelní soubor (Ds) J. K. Tyl drama Gabriely Preissové „Její pastorkyňa“, režie Vilém Ctibor. Reprízy 5. 4. v místě, 4. 5. v Pustějově. Ve hře účinkovali: Julie Bajnarová, Hana Bajnarová, Růžena Bartošová, Eva Böhmová, Anna Gebauerová, Zdenka Holáňová, Jarka Klimentová, Růžena Vysocká, Drahoslav Bartoš, Zdeněk Bartoš, Čestmír Cigánek, Vilém Holáň a Ladislav Kilnar.

30. 4. Ds J. K. Tyl sociální drama „Konfrontace“. Repríza 8. 5. v místě. Informace o této inscenaci jsou značně rozporné pokud jde o osobu režiséra a účinkujících.

3. 5. Žáci školy sehráli pohádku Mil. Stehlíka „Perníková chaloupka“, režie učitel František Bartek

17. 5. Ds Záv. klubu ROH Tonak N. Jičín sehrál Miljutinovu operetu „Trembita“

21. 6. Ds J. K. Tyl komedie N. V. Gogola „Ženitba“, režie Vilém Ctibor. Ve hře účinkovali: Hana Bajnarová, Růžena Bartošová, Jarka Klimentová, Zdeněk Bartoš, Čestmír Cigánek, Vít Hanzelka, František John a Ladislav Kilnar.

V roce **1953** nastudoval soubor J. K. Tyl dvě inscenace:

Dne 4. 4. měla premiéru společenská komedie A. N. Ostrovského „Viníci bez viny“, režie Hana Bajnarová. S touto hrou se soubor zúčastnil okresní přehlídky divadelních souborů okresu Bílovec konané v Čavisově, kde se umístil na prvním místě. Ve hře účinkovalo 12 osob. V hlavních rolích



Květa Gromanová a Milan Šenk ve hře „Perly panny Serafinky“.

vystupovali: Hana Bajnarová, Dana Burčková, Anna Gebauerová, Jarka Klimentová, Vojtěch Burček, Jaroslav Dostál, Ing. Oldřich Hanzelka, Ivo Laciga, Miroslav Ministr.

Dne 15. 10. se uskutečnila premiéra komedie J. B. Moliéra „Chudák manžel“, režie Hana Bajnarová. V hlavních rolích účinkovali: Hana Bajnarová, Dana Burčková, Jarka Klimentová, Zdeněk Bartoš, Vojtěch Burček, Jaroslav Dostál, Oldřich Glogar, Vilém Holáň.

V roce 1954 soubor J. K. Tyl opět nastudoval dvě inscenace – 10. 5. bylo sehráno drama Gabriely Preissové „Gazdina roba“, režie Alžběta Lacigová. Celkem účinkovalo 24 osob: Julie Bajnarová, Hana Bajnarová, Helena Bajnarová, Anna Gebauerová, H. Gromanová, Jarka Klimentová, Alena Nohlová, Dobra Paruzová, Eva Vlčková, Růžena Vysocká, Oldřich Augustin, Zdeněk Bartoš, Jaroslav Dostál, Oldřich Glogar, Vilém Holáň, Zdeněk Holáň, Ivo Laciga, Milan Mojžíšek a 16. 10. se uskutečnila premiéra veselohry Jaroslava Vrchlického „Noc na Karlštejně“, režie a scenografie Vlastimil Martinák. Hra byla reprizována 20. 10. v Butovicích a 26. 10. v Jistebníku na tamější soutěži venkov-

ských divadelních souborů okresu Bílovec, kde získala 1. místo. Celkem účinkovalo 15 osob a role byly obsazeny takto: Karel IV. – Vlastimil Šrubař, Arnošt z Pardubic – Stanislav Macek, Alžběta – Dana Burčková, Petr, král cyperský – Vlastimil Martinák, Štěpán, vévoda bavorský – Vojtěch Burček, panoš Pešek – Drahoslav Nohel, purkrabí – Vítězslav Hanzelka, Alena, neteř purkrabího – Alena Nohlová.

Mimo tyto dvě inscenace dospělých ochotníků sehráli žáci místní školy dne 8. května pohádku Karla Dittlera „Sůl nad zlato“ za režie učitele Miroslava Foltýnka.

V roce 1955 byly souborem J. K. Tyl nastudovány čtyři inscenace z nichž neúspěšnější byla Moliérová komedie „Jeho urozenost pan Měšťák“, která měla premiéru 13. března a dále reprizována 19. 3. v Jistebníku, 20. 3. v Porubě, 23. 3. ve Velkých Albrechticích, 30. 3. v Pustějově, 3. 4. v Jeseníku n/Odr. a 10. 4. v Záv. klubu Vagonky v Butovicích. V okresní soutěži domácích divadelních scén v roce 1955 získala 1. místo. Režii této inscenace měla Alena Nohlová, choreografie byla dílem Marty Gillarové a scénografem byl Vlastimil Martinák.

Jednotlivé role vytvořili: pan Jordán – Vojtěch Burček, paní Jordánová – Božena Dostálová, Lucila – Eva Šrubařová, Kleont – Jiří Knop, Doriména – A. Bartošová, Dorant – Vlastimil Martinák, Mikuláška – Marta Gillarová, Kilián – Jar. Dostál, učitel hudby – Zdeněk Bartoš, učitel tance – V. Hájek, učitel šermu – Milan Šenk, učitel filozofie – Drahoslav Nohel, krejčovský mistr – Vít Hanzelka a zpěvák – Vlastimil Šrubař.

Následující hrou bylo drama Marie Matušíkové „Kristina“, uvedené v červnu, ve které vystupovali členové souboru, kteří se nepodíleli na předchozí inscenaci. Režii dramatu měla Alžběta Lacigová. Účinkujícími byli: Julie Bajnarová, Hana Bajnarová, Anna Gebeuerová, Květa Grohmanová-Hermanová, Dobromila Grohmanová-Rusková, Jaroslava Klimentová, Eva Šrubařová, Zdeněk Bartoš, Vojtěch Burček, Čeněk Grohman, Josef Holaň, Vítězslav Holáň, Zdeněk Holáň. Ve dnech 25. a 26. 9. byla souborem sehrána hra se zpěvy „Myslivci mládenci ze zlata neb Seděla pod borovičkou“ od Slávy Grohmanové. Režii měla Hana Bajnarová. V této myslivecké veselohře vystupovali: Hana Bajnarová, Dana Burčková, A. Gelnarová, H. Gromanová, Jarka Klimentová, Dobra Paruzová, Vojt. Burček, Jaroslav Dostál, Čeněk Groman, Vít Hanzelka, Ivo Lacina, Milan Šenk a Růžena Grohmanová.

Poslední inscenací souboru v roce byla veselohra Oty Šafránka „Kudy kam“, režie Stanislav Macek, scéna Josef Víta a Jaroslav Dostál. Hra byla sehrána v říjnu ve Studénce a ve Staré Vsi u Bílovce a v listopadu v Bravanticích. Obsazení rolí bylo následující: Vojtěch Koskuba – Jaroslav Dostál, Žofie Macková – Jaroslava Klimentová, Václav



Macek – Vlastimil Šrubař, Růžena Koskubová – Dana Burčková, pionýrka Lída – Libuše Kahánková, listonoška – Ludmila Dostálová.

První inscenací v r. **1956** byla pohádka se zpěvy od Vincence Sochy „Pán hor“ sehraňá žáky místní školy 10. března za režie učitele Miroslava Foltýnka. Po ní dne 20. dubna soubor J. K. Tyl uvedl veselohru F. X. Svobody „Poslední muž“, režie Hana Bajnarová (reprizy 25. 4. ve Velkých Álbrechticích, 30. 4. v Pustějově). Dle záznamu v obecní kronice obce Pustějova údajně s touto hrou soubor vystoupil již 17. 10. 1954. V r. 1956 šlo tedy zřejmě buď o nové nastudování této hry nebo o obnovenou premiéru. Že by se tato inscenace hrála ve Studénce již v roce 1954 zatím nebylo ničím prokázáno. Hlavní postavy hry zahráli: Kohouta – Milan Šenk, Kohoutovou – Jar. Klimentová, Helenu – Eva Šrubařová, Zdenku – Věra Skalická, Jaroslava – Vilém Holáň, dr. Marka – Jar. Dostál, Ing. Bečváře – Zdeněk Holáň, Tonču – Bronislava Hanzelková.

Začátkem roku 1956 z iniciativy Jindřicha Hanzelky vzniklo divadelní seskupení mladých zaměstnanců Vagonky Studénka členů Svazu socialistické mládeže, které si dalo název „Divadelní sdružení mladých“. To pak za režie iniciátora v červnu uvedlo hru A. N. Arbuzova „Dům na předměstí“. Ve hře účinkovali: Lída Blahetová, Anna Cekrová, Lída Kopecká, Vlasta Šturalová, Ant. Teichmanová, Dalibor Blahuta, Jan Hadal, Pavel Hýl, Bohuslav Kubačák a Josef Poizl.

Tato hra byla také v činnosti tohoto divadelního seskupení jediná. V podzimním období roku měl soubor J. K. Tyl dle žádosti zaslané na Okresní národní výbor v Bílovci odehrát operetu Járy Beneše „Na tý louce zelený“. O realizaci této inscenace chybí však jakékoli údaje, a ani respondenti při zpracování retrospektivní divadelní kroniky Studénky se o ní nezmiňují. Domácí amatérskou divadelní tvorbu v běžném roce doplňovalo vystoupení ochotnického souboru „Nový život“ z Jistebníku s dramatem Jana Havláka „Jakub Oberva“.

V roce **1957** soubor J. K. Tyl nastudoval tři inscenace. V květnu byla třikrát sehraňá hra se zpěvy „Perly panny Serafínky“ od Rudolfa Piskáčka. Ve hře účinkovalo celkem 35 osob. Jednotlivé role režisérka Hana Bajnarová obsadila takto: správce škarohlíd – Čeněk Grohman, praktikant Tomášek – Jaroslav Dostál, vdova Záleská – Anna Gebauerová, Serafínka – Květa Gromanová, poštmistr Průcha – Ivo Laciga, písař Kvapil – Zdeněk Holáň, postilion Blažej – Milan Šenk, kožešník Kokeles – Oldřich Glogar, Ruth – Dobra Paruzová, Baruška – Růžena Grohmanová, Bartoloměj – Vojtěch Burček, Obrtlík – Miroslav Minstr, Závorka – Oldřich Hanzelka, dráb – Josef Havlík a další v menších rolích. Dne 10. 6. měla premiéru Moliérova komedie „Měšťák šlechticem“. Režie a scénografie byla dílem Vlastimila Martináka. Hra byla reprizována 18. 6. v Jeseníku n/Odr., 21. 6. v Jistebníku a v září

v Albrechticích a ve Vel. Albrechticích. Celkem účinkovalo 18 osob. Hra byla nastudována dle jiné dramatické předlohy a s jiným režisérem než r. 1955, takže výsledkem bylo i jiné inscenační ztvárnění této komedie. Účinkující, kteří hráli v obou inscenacích, tak mohli plně rozvinout své herecké schopnosti. V novém nastudování hráli: Jordána – Vojtěch Burček, Jordánovou – Božena Dostálová, Lucilu – Eva Šrubařová, Kleonta – Jiří Knop, Dorimenu – Hana Bajnarová, Doranta – Vilém Holáň, Mikulášku – Marta Gillarová, Kiliána – Jaroslav Dostál, učitele hudby – Drahoslav Nohel, učitele tance – V. Hájek, učitele šermu – Milan Šenk, učitele filosofie – Zdeněk Holáň. V dalších rolích pak vystoupili L. Langer, A. Gebauerová, Vlastimil Martinák a další.

Třetí inscenací byla Zeyerova pohádková hra „Radúz a Mahulena“, uvedená 21. prosince. O této inscenaci je k dispozici jen ověřený údaj, že hru režíroval Jaroslav Dostál, který také hrál postavu Radúze.

V roce **1958** sehraň soubor J. K. Tyl jedinou hru. Byla to činohra Aloise Jiráka „M. D. Rettigová“, která měla premiéru 10. 5. a reprízu 19. 5. v Bílovci. Režii měla Běta Lacigová. Celkem hrálo 18 osob. Jmenovitě to byli: Hana Bajnarová, Božena Dostálová, Anna Gebauerová, Dobromila Gromanová-Rusková, Růžena Gromanová, Věra Holáňová, Běta Lacigová, Dobra Paruzová, Zdenka Sládečková-Holáňová, Vojtěch Burček, Jaroslav Dostál, Josef Figala, Vít. Hanzelka, Vilém Holáň, Zdeněk Holáň a Lubomír Tomášek.

Dne 1. ledna **1959** vzniká sloučením obcí Studénky a Butovic sídelní útvar město Studénka. V obou částech nově ustaveného města nadále působí existující divadelní soubory. V místní části Butovice v rámci Záv. klubu ROH Vagonky a v místní části Studénka soubor J. K. Tyl působící v rámci Osvětové besedy. Ochotnické divadlo ve Studénce bude nadále sledováno v časovém sledu souběžně v obou místních částech města.

Ve dnech 16. a 17. ledna 1959 divadelní soubor Závodního klubu s názvem „Mládež Závodního klubu Vagonka“ sehraň na scéně Závodního klubu (čp. 333) pohádku Karla Dittlera „Sůl nad zlato“,



Ze hry „Měšťák šlechticem“, soubor J. K. Tyl z r. 1957.



Soubor ZK Vagonka Studénka – ze hry „Sůl nad zlato“, r. 1959. Jos. Toman (Borek), Jaroslav Kazík (výběřčí), Bohumil Svoboda (kupec Baltazar) a Ing. Boh. Hušek (Božetěch).

režie Hynek Růža, scéna Josef Víta, líčení manželé Liškovi. Repríza hry se uskutečnila 23. 1. v Kujavách. Inscenace byla hrána v tomto obsazení: Král Mikuláš – Josef Bayer, Kanuta – Ludmila Hudcová, Jenufa – Lidka Cirková, Maruška – Gerda Johnová, výběřčí – Jaroslav Kazík, rádce – Jiřina Růžová, Borek – Josef Toman, Jan – Otylie Horníčková, mastičkář – Libuše Kahánková, Baltazar – Bohumil Svoboda, Maluzík – Václav Skařupa, Božetěch – Ing. Bohumil Hušek, solníci – Jiří Měch a Jiří John, babička – Marie Kosová, sloužící – Dagmar Hanzelková a další. Celkem hrálo 25 osob.

Tentýž soubor 9. 10. a 11. 5. sehrál další pohádku K. Chvalovského „Čertův švagr“. Režie, scéna a líčení bylo stejné jako u předchozí inscenace. Hra byla reprizována 23. 5. v Kujavách a 30. 5. ve Velkých Albrechticích. Ve hře účinkovali v jednotlivých rolích: Lokaj – N. Panáček, chasník Petr – Jiří Měch, Petrova teta – Marie Kosová, macecha Dorota – Ludmila Hudcová, pan vrchní – Bohumil Svoboda, sluha – Václav Skařupa, dráb – Jiří John, čert – Ing. Bohumil Hušek, šenkýř – Jaroslav Kazík, sirotek Jiřík – Ivana Navrátilová, kníže – František Fabián, jeho dcery: Agáta – Věra Minstrová, Kristina – Dagmar Hanzelková, Angelína – Otylie Horníčková.

V září pak druhým souborem Závodního klubu byla sehrána Moliérova komedie „Chudák manžel“, režie Miloš Horáček, scéna Jan Tůma a Richard Vrabel, líčení manželé Liškovi, inspicie Ludmile Belavá. Hra byla reprizována ve Studénce 1., Bartošovicích, Pustějově, Kujavách a Jistebníku a Velkých Albrechticích. Přesná data těchto vystoupení nebyla zaznamenána. Jednotlivé role hráli: Václav Vavřík – Jíru Dandu, Jaroslava Sanytráková – komtesu Andělu, Jaroslav Horáček – Klitandra, Libuše Pavelková – komornou Klauďinku, Emil Kupčák – barona i Hloupětína, Marie Kupčiková – baronku z Hloupětína, Josef Petrovič – chasníka Zmotala, František Chrobák – pacholka Tresku.

V říjnu soubor J. K. Tyl na své domácí scéně (Dělnický dům čp. 7) sehrál pohádku K. M. Wallo

„Princezna se zlatou hvězdou na čele“ režírovanou Jaroslavem Dostálem. Repríza byla v Jeseníku n/Odr. v témže měsíci. V pohádce hráli: princeznu Ladu – Dobra Paruzová, krále Hostivíta – Ivo Laciga, chůvu – Hana Bajnarová, prince Radovana – Jaroslav Dostál, kuchaře – Vojtěch Burček, kuchťka Janka – J. Olbracht, krále Kazisvěta – Milan Šenk, princeznu Florindellu – J. Potůčková, vévodkyni Glorii – N. Šajerová, maršálka – Josef Sonek a další.

Po této hře ještě následovala dne 19. 12. komedie J. Paulů „Slovo má babička“, režie Ivo Laciga, repríza 9. 1. 1960 v Albrechticích. V r. 1960 byla zaznamenána amatérská divadelní aktivita v obou místních částech města. Hrало se na scéně Závodního klubu Vagonky v Butovicích (čp. 333) a Dělnickém domě ve Studénce 1. (čp. 7).

V časovém sledu sehrály jednotlivé soubory tyto inscenace: v únoru to byli učitelé osmiletky z Butovic s pohádkou Zdeny Horynové „Zkoušky čerta Belínka“. S touto inscenací vystoupil soubor 27. a 28. února v Dubnici n/Váhom. Z dosavadně zjištěných pramenů není známo datum a místo uskutečněné premiéry ve Studénce a rovněž není jednoznačně zřejmé, zda jde o divadlo dospělých divadelních ochotníků či o divadlo „školní“.

V březnu se soubor J. K. Tyl představil se společenskou komedií A. N. Ostrovského „Viníci bez viny“, repríza 23. 3. v Albrechticích, dále v Pustějově, Bravanticích, Staré Vsi a v Těškovicích. Režii měl Ivo Laciga.

Dne 9. 4. sehráli žáci Základní školy 2. května (dnes škola TGM) v Dělnickém domě pohádku Zdeny Horynové „Zkoušky čerta Belínka“. Hru režírovala učitelka J. Hvězdová.

14. 5. se na scéně Záv. klubu Vagonky uskutečnila premiéra pohádkové hry Františka Molíka „O Slunečníku, Větrníku a Měsíčníku“. Hru režírovala tehdejší pracovnice Závodního klubu, zkušená ochotnice, Marie Kosová. Na scénické výpravě se podíleli Alois Kos, František Čech a Ing. Bohumil Hušek, líčení provedli manželé Liškovi. Autory a interprety hudby byli J. Stehlík a Miloš Macan. Inspicent Ludmila Belavá. Hra měla toto obsazení Král – Josef Toman, královna – Edita Tmejová alt. Marie Kosová, Silomil – Jaroslav Horáček, princezny Květa – Marie Gördlová, Radka – Marie Seidlerová, Svata – Marie Dostálová, Krasoslava – Gerda Johnová, panoš Jiřík – Ivana Navrátilová, Slunečník – Otylie Horníčková, Měsíčník – Blanka Vybíralová, Větrník – Jarmila Bražinová, Zloboj – Ing. Bohumil Hušek, ježibaba – Marie Kosová, sluha Michal – Petr Čegan, dvořenín – Jiří John, krkavec – Eduard Brudný, výr – Karel Renza, Kocana – Petr Krajča, plameny – Hana Pastušková a žáci základní školy další. Vzhledem k technicky náročné scénické výpravě byla inscenace reprizována v ZK a v Dělnickém domě ve Studénce a po určitých korekcích v Pustějově. Na tato představení byly zajišťová-



ny autobusové svozy žáků škol z Albrechtic, Bartošovic a Kujav.

Z cizích amatérských souborů v tomto roce vystoupil pro žáky místních škol divadelní soubor Domu osvěty z Bílovce se Škroupovou hrou „Fidlovačka“.

V roce **1961** by zaznamenány amatérské divadelní inscenace jen v první polovině roku. Začátkem roku se několik starších členů místní organizace Svazu československo-sovětského přátelství v Butovicích rozhodlo zahrát si divadlo. Byli to ochotníci, kteří divadlo hráli již v dřívějších letech, a tak spolu se současně aktivními amatérskými herci utvořili skupinu, která v rámci Závodního klubu Vagonky sehrála dvě inscenace. Prvou byla komedie J. B. Moliéra „Chudák manžel“, odehraná 24. a 27. února v Závodního klubu a reprizovaná ve Studénce, Bartošovicích, Pustějově, Kujavách, Jistebníku a ve Velkých Albrechticích. Režii měl Emil Kupčík, výtvarníkem scény byl Ing. Bohumil Hušek, maskérem Ladislav Liška a inspicientkou Ludmila Belavá. Druhou hrou pak byla Drdova pohádková hra „Dalskábaty, hříšná ves“ sehraná v květnu téhož roku za režie Antonína Alčera a Miloše Horáčka. Premiéra byla v Závodního klubu 16. 5. a další reprízy 22. 5. v Pustějově, 25. 5. v Bartošovicích, 27. 5. v Kujavách, 4. 6. Studénce 1. a 23. 9. v Obecním hostinci v Butovicích (čp. 82). Na scénografii se podíleli Ing. Boh. Hušek, Jan Tůma a František Chrobák, inspicientka byla Ludmila Belavá. Jednotlivé role byly obsazeny následovně: Vdova Plajznerka – Vlasta Holubová, Mates – Josef Petrovič, farář – Miloš Horáček, kostelník – Frant. Chrobák, mlynářka – Marie Kupčíková, kovář – Robert Dostál, Doroška – Libuše Pavelková, Mračno – Petr Čegan, Mančinka – Ladislava Závorková, Lupino – Jaroslav Horáček, Markýtko – Soňa Šmudlová, Bětka – ... Víchová-Farská, Belzebub – Josef Bönisch, Marbulius – Emil Kupčík, Solfernus – Antonín Chrobák, Ichturiel – Miloš Horáček a další. Celkem hrálo 28 osob.

Ve stejné době se z členů Závodní organizace Svaru mládeže ve Vagonce, kteří měli určité divadelní zkušenosti, ustavil soubor, který chtěl obnovit dřívější činnost mládežnického divadelního



Soubor ZK z členů Svazu čs.-sovětského přátelství v Butovicích v r. 1961. Záběr ze hry „Dalskábaty – hříšná ves“, Fr. Chrobák (kostelník) a Jos. Petrovič (Mates).



Marie Kosová – dlouholetá herečka a režisérka divadelních souborů v Butovicích po r. 1946.

souboru. Uskutečněna však byla jen jediná komedie Bronislava Nušiče „Paní ministrová“ hraná 19., 25. a 29. března 1961 na scéně Záv. klubu. Jako režisér byl vedením pověřen Stanislav Macek, který jednotlivé role obsadil takto: Živka – Otylie Horníčková, Popovič – Bohumil Svoboda, Dora – Ivana Navrátilová, Raka – Jan Němec, Čeda – Petr Čegan, Vasa – Ing. Boh. Hušek, Anka – Jarmila Bražinová, Todorovič – František Fabián, Ninkovič – Bohumil Svoboda, Pera – Karel Renza, Nada – J. Popová, strážník – J. Svátek. Návrh scény – J. Víta, líčení – manželé Liškovci.

V místní části Studénka 1. byla sehrána jen dvě školní představení žáků základní školy (dnes škola TGM) a to: 11. 3. dvakrát pohádka Antonína Weniga „Stříbrná studánka“ a 27. 5. pohádka K. Hůlkové „Sestry a růže“. Obě režírovala učitelka J. Hvězdová.

V r. **1962** byly ve Studénce sehrány jen dvě amatérské inscenace. Ve Studénce 1. soubor J. K. Tyl nastudoval za režie Alžběty Lacigové hru se zpěvy „Divá Bára“ (dramatizace dle povídky Bož. Němcové). Hra byla odehrána v červnu dvakrát v Dělnickém domě a reprízy měla v Butovicích, Pustějově a v Albrechticích. Ve hře účinkovalo celkem 26 osob. Hlavní roli sehrála Marta Gillarová. V dalších rolích vystoupili: Hana Bajnarová, Božena Dostálová, Anna Gebauerová, Růžena. Havlíková, Eva Šrubařová, Zdeněk Bartoš, Oldřich Glogar, Čeněk Gromnan, Vilém Holář, Zdeněk Holář, Alois



Soubor ZK Vagonka Studénka, ze hry „Filip II.“ z r. 1962. Jan Hyvnar (*Don Carlos*) a Růžena Šrotová (*hraběnka de Clermont*).

Honusek, Karel Novotný, Milan Šenk, V. Vlček a další.

V Butovicích divadelní soubor Závodní klub Vagonky nastudoval historické drama Emile Verhaerena „Filip II.“, režie a scénografie – Stanislav Macek, hudba řed. LŠU Miloš Macan, inspicie Ludmila Belavá. Inscenace byla sehrána 8. a 9. 7., 9. 12. na scéně Závodního klubu, 16. 7. v Pustějově a 20. 7. v Zubří. Ve hře účinkovalo celkem 14 osob. V hlavní rolích hráli: Filipa II. – Antonín Alčer, Dona Carlose – Jan Hyvnar altrn. Ing. Hušek, hraběnku de Clermont – Růžena Šrotová, Fraye Bernarda – Stanislav Macek, Don Juana – Josef Bönisch, Fraye Hieronyma – Bohumil Svoboda, hrabě Feria – Eduard Brudný, stráž – Alois Cypris a další.

Rok **1963** je pro divadlo ve Studénce určitým mezníkem, který uzavírá jednu jeho kapitolu. Toto konstatování si žádá bližší vysvětlení.

Již před sloučením obcí Studénky a Butovic v r. 1959 se začal projevovat pokles významu osvětových besed v obou místech. Po sloučení ztratily svůj význam úplně, zvláště když hlavním iniciátorem kulturního dění ve městě se stal Závodní klub ROH Vagonky, který byl schopen zabezpečovat hmotně, finančně a metodicky činnost jednotlivých skupin zájmové činnosti, tedy i amatérské divadlo. Tato skutečnost měla vliv i na činnost souboru J. K. Tyl, zvláště když se zde ještě navíc projevovaly další negativní vlivy, jakými byly generační problémy, potíže při obsazování rolí vhodnými interprety, narůstající potíže při získávání nových členů, určité rozpornosti v názorech na repertoár atd. To mělo v posledních letech stoupající trend, takže i nastudování jedné inscenace ročně se setkávalo se stále většími obtížemi. Situace vyvrcholila v r. 1963, kdy se ještě podařilo nastudovat inscenaci, ve které účinkovalo 11 osob. Bylo to drama Pavla Pavlíka „Nikdy“ sehrané v květnu 1963. Režii měla dlouholetá režisérka a herečka Hana Bajnarová. Byla to jednak její poslední režie, ale byla to také poslední inscenace divadelního souboru J. K. Tyl. V tomto dramatu z doby německé okupace byly

jednotlivé role ztvárněny těmito interprety: sedlák Horňák – Vojtěch Burček, Horňáková – Jaroslava Klimentová, Martin – Pavel Šmek, Jan – L. Langer, sedlák Tomeš – Vilém Holáň, Bětka – Ludmila Martínková, důstojník SS Berger – Milan Šenk, důstojník SS Lang – J. Demel. S ukončením činnosti divadelního souboru J. K. Tyl je na místě několik poznámek o ukončené etapě dějin ochotnického divadla v místní části Studénka.

Přestože v některých časových údobích existovalo souběžně několik divadelních ochotnických souborů jednotlivých politických stran, bylo členství v těchto souborech naprosto volné a bývalo běžným zvykem, že jednotliví herci vystupovali v různých seskupeních. Jako všude jinde i zde se potvrdilo, že hlavními činiteli byly osoby režisérů a režisérek, kteří své hry obsazovali dle potřebných hereckých typů. Každá politická strana měla několik svých stálých amatérských režisérů, z nichž některé osobnosti zvláště vynikaly svou dlouholetou činností, volbou dramatických děl a celkovou úrovní svých inscenací. Celková repertoárová skladba uváděných her byla velmi pestrá – od vyložené oddechových žánrů – po dramaturgicky a inscenačně náročná díla české i cizí dramatické tvorby. Poměrně dosti často byla uváděna hudebně-dramatická díla, což dokazuje bývalé dobré pěvecké vybavení ochotnických herců a hereček.

V určitých časových úsecích byla zaznamenána čilá zájezdová činnost a účast v soutěžních divadelních přehlídkách, na kterých soubory získávaly řadu ocenění a umístění na čelních místech. Tyto úspěchy byly výsledkem dobré práce režisérů a dobré úrovně hereckých výkonů členů souborů. Bylo tomu tak zejména v etapě po r. 1945. V historii ochotnického divadla ve Studénce tak byla zanechána výrazná stopa.

Vedle posledního představení divadelního spolku dospělých v místní části Studénka 1. můžeme v r. 1963 ještě zaznamenat dvě uskutečněné inscenace základní školy na ul. 2. května, kterými byla pohádka Jiřího Beneše „Pohádka o Honzovi a Zlatovlásce“ a „Princezna Pampeliška“ od Jar. Kvapila.

Stanislav Macek, Studénka



Záběry ze hry „Divá Bára“ souboru J. K. Tyl z r. 1962.



Nové nemovité kulturní památky v Poodří

V roce 2008 byly Ministerstvem kultury prohlášeny za nemovité kulturní památky (NKP) v Proskovicích dvě kapličky, v Odrách bývalý Hotel Max a v roce 2009 k nim prozatím přibyl kříž v Polance nad Odrou.

Kaplička na parcele č. 208/1

(rejstříkové číslo 103001, prohlášena za NKP 26. června 2008)

Stojí u smyčky autobusů městské hromadné dopravy (ul. Na Smyčce). Drobná zděná kaple má téměř čtvercový půdorys s okosenými nárožními. Stavba je horizontálně členěná neprofilovanou korunní římsou. Ve štítu s podlomením krytým taškami je plochá nika s půlkruhovým záklenkem. V ní se nalézá dřevěný kříž. Vchod je tvořen výplňovými dveřmi s větrací mřížkou.

Interiér je zaklenutý segmentovou valenou klenbou. Nachází se v něm menší zděná menza a v bočních zdech jsou mělké niky. Kaplička byla postavena v 19. století.



Kaplička na parcele č. 743

(rejstříkové číslo 103106, prohlášena za NKP 1. srpna 2008)

Kaplička se nachází v horní části obce. Jde o zděnou bíle omítnutou kapličku téměř čtvercového půdorysu se sedlovou stříškou. Nad vchodem jsou letopočty 1778–2002 a segmentově vybiňující římsa. Vchod, který je orientován k východu, uzavírají jednokřídlé dveře s větrací mřížkou.

V interiéru se nachází zděná menza, na níž je umístěna polychromovaná dřevorezba – trůnící Panna Marie s Ježíškem (díleňská práce z poč. 20. století).

Zdroj

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě (evidenční list nemovité kulturní památky)



Dům čp. 22 v Odrách (hotel Max)

(rejstříkové číslo 102804, prohlášena za NKP 8. února 2008)

Objekt původního pohostinství (čp. 22, parc. č. 15) je dokladem dřívější zástavby historického centra sídla a jeho půdorysná stopa je v nezměněné podobě doložena na nejstarších katastrálních mapách od třicátých let 19. století. Přední trakt budovy je současně dokladem kvalitní historizující architektury, která je výsledkem přestavby této části hotelu oderským stavitelem Franzem Wankem roku 1882.

První doklady o domu jsou z roku 1620, kdy dle historika Antona Rolledera koupil dům a dvůr č. 19 (podle urbáře z roku 1650, po roce 1805 č. 22) v Odrách Martin Grahl a roku 1679 byl ve vlastnictví oderského městského písaře Václava Peschla. Dům čp. 22 na oderském náměstí je uváděn jako pohostinství již k roku 1699, kdy zde živnost provozoval hostinský František Antonín Herfort. Jako pohostinství sloužil dům i ve druhé polovině 18. století za držby měšťanského rodu Brustmannů.

Stavební úpravy domu jsou archivně doloženy až od osmdesátých let 19. století, kdy byl objekt ve vlastnictví provozovatele pivovaru Salomona Frieda. Na základě dochované stavební dokumentace a příslušného aktového materiálu je zřejmé, že přední trakt objektu byl roku 1882 stržen a na jeho místě byla vztyčena nová budova, a to podle projektu oderského stavitele Franze Wankeho. Tuto skutečnost potvrzuje žádost Salomona Frieda oderské městské radě z 20. dubna 1881, kde uvádí, že zamýšlí na místě stávajícího domu č. 22 postavit novou budovu z pevného materiálu krytou plechem (*beabsichtigt an Stelle des gegenwärtigen bestehenden Hauses nro. 22 in Odrau, ein neues Gebäude von harten Materiale mit Eisenblech eingedeckt zubauen*). Skutečnost demolice předního traktu potvrzuje nakonec i protokol k stanovení domovní daně z roku 1882, kde je uvedeno, že přední trakt objektu musel být demolován vzhledem k jeho zchátralosti (*der ganze Vordertrakt des Gasthauses Nr. 22 mußte*



wegen baufälligkeit demoliert...)) a postaven zcela znova. Stavební zásahy se roku 1882 dotkly pouze předního traktu budovy pohostinství a nezasáhly zadní část objektu. Změny se tehdy týkaly jen výměny střešní krytiny. Jak dokládá zápis v stavebním protokolu z 14. června 1882, byla střední část budovy kryta šindelem, který byl vyměněn za plech. Vzhledem k stávajícímu klenebnímu systému v suterénních prostorech je zřejmé, že se stavební zásahy nedotkly sklepních prostor. Při adaptaci předního traktu pohostinství byla dodržena původní uliční čára.

Nejsou k dispozici uspokojivě ikonografické prameny, které by doložily vzhled předního traktu objektu před historizující přestavbou roku 1882. Vzhledem k zdůraznění, že byl objekt roku 1882 postaven z *pevného materiálu*, mohl být původní přední trakt celodřevěné či hrázděné konstrukce. Určitou představu si lze utvořit na základě kolorované kresby Oder od Franze Kledenského z roku 1817 (*Prospekt von Grundlagen der Stad Oderau in kaiserlich Schlesien von Morgen gegen Abend anzusehen. Gezeichnet den 24. Junii 1817*), kde je znázorněn dvoupodlažní okapově orientovaný dům se sedlovou střechou prolomený podloubím. Tato kresba však odkazuje spíše na zděnou budovu. Dochoval se pouze soupis jednotlivých místností z roku 1869, a to v souvislosti s žádostí o přestavbu staré otevřené kuchyně (*bestehenden offenen Küche*) na zvláštní kabinet s topeništěm. Podle zápisu v stavebním protokolu měl tehdy dům v přízemí tři pokoje, jednu kuchyň, dvě komory a čtyři stáje. V prvním patře bylo deset pokojů a jedna kuchyň. Toto uspořádání přízemí, alespoň pro zadní dvorní trakt, v podstatě potvrzuje půdorys oderského stavitele Rudolfa Lipowského z roku 1936. Tehdejší stavební adaptace se týkaly pouze prvního patra zadního traktu, kde byl umístěn sál a jeviště.

Lze přijmout skutečnost, že přestavba předního traktu pohostinství souvisela s požárem v této části náměstí a na Hranické ulici, který roku 1881 zasáhl více objektů. Přední trakt pohostinství pro Salomona Frieda je vedle přestavby měšťanského domu čp. 28 na Hranické ulici již druhým doloženým projektem oderského stavitele Franze Wankeho, který byl v druhé polovině 19. století realizován v této části sídla.

Stávající přední trakt hotelu Max (bývalý hotel Hirsch) podle projektu Franze Wankeho je dokladem kvalitní historizující architektury v této části historické zástavby. Během stavební adaptace roku 1882 byla zachována sklepení předního traktu a byla dodržena i původní uliční čára. Do budoucna se počítá s obnovou parteru předního traktu budovy (bosáž, odstranění nevhodných výkladů a navrácení okenních otvorů) dle původního projektu Franze Wankeho.

Převzato z vyjádření MěÚ Odry – návrh na prohlášení za kulturní památku (Mgr. Zdeněk Orlita).



Literatura a prameny:

ROLLEDER Anton, *Dějiny města a soudního okresu Odry*. Odry 2002
Soukromá sbírka p. Zdeňka Mateiciuca, Odry:

LIPOWSKY Rudolf, *Plan über den Anbau eines Sitzraumes mit verschiedenen Änderungen im Hirschensaale für Frau Sophie Juchelka in Odrau. Odrau im August 1936.*

WANKE Franz, *Hotel „Fried“ Odrau. Odrau den 19. Februar 1881.* (Plány přestavby domu č.p. 22 v Odrách, včetně protokolů stavební komise).

WANKE Ludwig, *Planskizze zur Herstellung eines Kabinetes im 1: Stocke des Gasthauses No. 22 in Odrau. 1. August 1869.* (plán přestavby kuchyně na vytápěný kabinet, včetně protokolů stavební komise).

Krucifix v Polance nad Odrou (z r. 1853)

(rejstříkové číslo 103524, prohlášen za NKP 3. dubna 2009)

Nalézá se na parcele č. 788 na křižovatce ulic Hraníčky a Anny Letenské.

Kamenný kříž z roku 1853 je osazen na třikrát odstupňovaném hranolovém podstavci. Střední část podstavce je posazena na volutovou desku a je ukončena výrazně předsazenou římsou. Na přední straně je kurzívní nápis: Fundatori/ polanske obce/do- mu páně/1853.

Na čelní straně hranolu je reliéf – kalich s klasy a vinnými hrozny symbolizujícími tělo a krev Kristovu. Korpus je vzhledem k malým rozměrům břevnen poměrně velký.

Jde o kamenickou práci místní provenience.

Zdroj

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě (evidenční list nemovité kulturní památky)





Alois Hýl: Jak to bylo v Jistebníku v roce 1929 a potom... Vzpomínka Jistebnického zpěváčka Aloise Hýla

Při zahájení 1. ročníku Festivalu Poodří Františka Lýska v r. 2004 bylo v Jistebníku místo před Kulturním domem pojmenováno Náves Jistebnických zpěváků a oficiálně byla odhalena busta akad. sochaře M. Rybičky sbormistrovi a zpěvákům. Tehdy se sešli jedni z posledních žijících zpěváků, mezi nimi Alois Hýl.

Ještě v závěru 4. ročníku Festivalu „Poodří Františka Lýska“ v Jistebníku v červnu 2007 byli na koncertu přítomní Jistebničtí zpěváci: sólistka proslulé písně „Už mně koně vyváděj!“ Mařenka Richterová-Blahetová a Alois Hýl. Jenže už o rok později, v červenci 2008 odešel jeden z posledních Jistebnických zpěváků, řídící učitel v. v. Alois Hýl navždy.

Vidím ho před sebou živě: setkali jsme se poprvé při oslavě vzniku jistebnické školy. Vyhledal mne pak nejednou během mého působení na Ostravské univerzitě v letech 1990–2005 a často vzpomínal. A já jsem ho ráda poslouchala: jako čtyřleté dítě mateřské školy v Jistebníku jsem zpívala koledu „Žezulička v lese kuká“ s Jistebnickými zpěváčky, bylo to ve vánoční relaci ostravského rozhlasového studia r. 1937. A Vysílalo se živě, nic se tehdy nenatáčelo...

Někdy v letech 1993–99 však natočil ostravský rozhlas vzpomínky A. Hýla. Možná tam zazněla i jedna ze vzpomínek, kterou mi r. 1999 Alois Hýl věnoval. A já ji teď předávám dále současným dětem i jejich rodičům v Jistebníku.

Události se odehrály před 80 lety a jistebnické děti tehdy ještě neměly svou školu a učily se v hostinci U Matějů. Dnes nás ovšem vlastně překvapuje i to, kolik tehdy uměly tyto děti písniček!

A tak předkládám tiše a s úctou jednu ze vzpomínek na Aloise Hýla, dobrého člověka. Je to jeho vzpomínka, kterou mi před deseti lety věnoval...

*Květuše Lepilová-Lýsková
(text a foto)*



A. Hýl (vpravo) děkuje v Jistebníku za ocenění na Festivalu Poodří Františka Lýska 2007.



Busta sbormistra Františka Lýska a sousoší Jistebničtí zpěváci (autor akad. sochař Miroslav Rybička). Ze slavnostního odhalení na Návisi Jistebnických zpěváků v Jistebníku (ke 100. výr. nar. sbormistra, červen 2004).

Bylo mi třináct let a 1. září 1929 jsem nastoupil do 2. třídy tehdejší menšinové měšťanské školy v Jistebníku nad Odrou. Tuto školu navštěvovali žáci z obou břehů řeky Odry, ze 13 obcí, především z českých vesnic Košatky, Petřvaldíku, Petřvaldu, Staré Vsi a Proskovic. Do školy jsme šlapali pět i více kilometrů v zimě v létě, mnozí jsme postupem času jezdili na kolech starých a ještě starších, jen několik z nás se pyšnilo bicykly novými.

Abych neodbočoval. Tohoto vzpomínaného 1. září 1929 jsme s napětím očekávali příchod nového třídního učitele. Proskovští spolužáci nás strašili: naším třídním bude František Lýsek. Těšme se, ten nám to ukáže! Opravdu. Do třídy, tehdy ještě v hostinci „U Matějů“ vstoupil mladý energický muž, představil se a hned úvodem naznačil, že nám nic nedaruje a že to bude škola jako řemen. Byla. Matematika, kreslení a zpěv. Matematika byla hodinami s odřenými ušima, kreslení svízelné chápání modernějšího světa umění. A zpěv? To je vlastně ta nejvzpomínanější vzpomínková pohádka, která se měsíce září L.P. 1929 začala odvíjet.

Jedna z prvních otázek nového třídního učitele a učitele zpěvu totiž zněla: „Zpíváte rádi? A které písničky znáte?“ Na takovou otázku se odpovědi jen hrnuly. Vždyť z obecné školy jsme si přinášeli desítky písní, od maminek a babiček další národní písničky a tak jsme s tichou radostí viděli ve tváři pana učitele více než radost. A když v prvé hodině zpěvu přišel s houslemi a začal hrát jednu píseň za druhou, zpívali jsme, vlastně křičeli



zároveň s kouzelným hlasem houslí. Příště jsme už nesměli křičet, ale začali jsme pěkně s panem učitelem zpívat a učit se zpívat.

Do prvních hodin zpěvu se vkrádá zprvu nejasná, ale stále živější vzpomínka, která jakoby krystalizovala, jakoby vyjasňovala zpětný pohled, starý skoro 70 let...

Zpíváme píseň „Zelení hájové“ a pan učitel hraje na housle druhý hlas. Někteří chlapci a děvčata se přidávají. Učitel muzikant zpozorní, rozesadí třídu do dvou skupin a už zpíváme dvojhlasně. Tak nějak to bylo.

Dětské zážitky jsou silné, trvalé, i když uloženy v hlubinách dlouhých let. Najednou se vynořily. A to byl asi ten začátek, který v hlavě, ale především v srdci podnítil touhu začít s ukřičenými, obtížně zvladatelnými holkami a kluky z chalup za jistebnickými rybníky a kolem nich, z Polanky, Pustějova a dalších. Pan učitel nám dal jasné najevo, že se budeme učit zpívat i potichu, vyslovovat přesně a jasně. Ano, abychom mohli zpívat jako dětský sbor. Už 28. října, tedy za necelé dva měsíce jsme při školní oslavě zpívali Zelení hájové a umělý sbor Tam nad Vltavou. Dvojhlasně. To bylo vystoupení jen naší druhé třídy. Už od té doby jsme se začali scházet dobrovolně po vyučování. Už i s žáky 1. třídy. Vzpomínám. Kolik nás bylo? Dvacet, pětadvacet. Rozhodně jsme

se nepočítali. Náš „kroužek“ se stále doplňoval, obměňoval.

A zase nová vzpomínka. Naším šlágreem se stala píseň „Osiřelo dítě“. Víím, že se panu učiteli prostoduchá sentimentální balada příliš nezamlouvala, ale náš hlas tehdy rozhodl. Na příštích koncertech to byl vždy zlatý hřeb se sólem Milky Trybulovské, Mařenky Haasové a Felixe Dobiáše.

Koncem školního roku 1929/30 byla slavnostně otevřena nová školní budova a v ní byla místnost, která po dlouhá léta sloužila jako hudební síň. S novým školním rokem se už zpívalo s naprostou samozřejmostí. My jsme sice nevěděli nic o zákulisních bojích o právo na sborový zpěv, o právo zpívat mimo vyučování, my jsme prostě zpívali, měli ze zpěvu radost a to bylo vedle úžasné zanícenosti našeho učitele to, co nakonec rozhodlo, že vznikli Jistebničtí zpěváčci.

První veřejné vystoupení bylo 24. října 1930 ve Staré Bělé. To už byl start k cestě, která byla více než slavná. Byla především průkopnická, úplně nová, vyrostlá z nadšení vynikajícího pedagoga, za podpory učitelského sboru, široké veřejnosti, především rodičů a samozřejmě z našeho probuzeného, úspěchy podníceného zájmu. Zájmu venkovských školáků, kteří chtěli zpívat.

V Ostravě r. 1999 věnoval Alois Hýl.



Jistebničtí zpěváčci r. 1933 v pražském rozhlase (se skladateli). Archiv Lýskova nadačního fondu.



Šplíčovský vodník

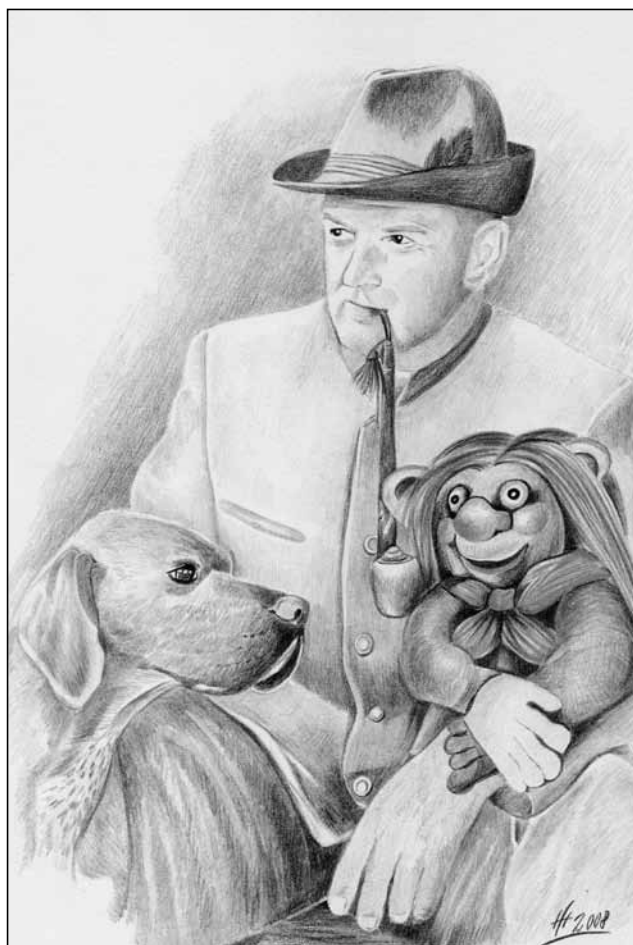
„...na Šplíčově, kousek před železniční tratí, stával ještě před nedávnem starý, opuštěný mlýn. Bylo to velké stavení s dřevěným mlýnským kolem, které si den co den klapalo hezkou písničku. Toto mlýnské kolo bylo poháněno vodou z uměle vytvořeného koryta řeky Odry, které se jmenuje Mlýnská strouha. Nyní slouží k napájení rybníků, na které se také půjdeme podívat, ale až za chvíli. Teď ti budu povídat o jednom vodníkovi, který zde žil za časů našich babiček...“ „Vodník Vojtěch bydlel v Mlýnské strouze už víc než tři sta let. Pod vodou měl své království, kam se živá duše nikdy nedostala. Hastrmanský nejraději sedával na starých vrbách, kterých bylo kolem celé strouhy víc než dost. Všechny se skláněly nad hladinou a svými dlouhými proutky čeřily líně si proudící vodu. Při úplňku si Vojtěch rád zabafal ze své fajfčičky a prohodil pár slov s místními rusalkami z Lesního jezera.“

„Dědečku, a jak se takový pravý nefalšovaný vodník pozná?“ ptala se hned Nikolka.

„Ale to je jednoduché,“ odpověděl. „Každý správný vodník má na hlavě červený nebo zelený klobouk. To záleží na tom, ze kterého kraje pochází. Taky má dlouhý zelený šos, z jehož levé strany mu neustále kape voda. No a na nohou mívá červené botky.“

„A co ten náš? Taky měl všechno, co má mít?“ vyzvíдалa dál Nikolka.

„To víš, že ano,“ řekl dědeček a dál vyprávěl...



Jak vodník Vojtěch pomohl mlynáři

Jednou v létě bylo tuze velké sucho. Řeka Odra už ani nevypadala jako řeka, ale byl to spíš takový malý potůček, který se den ode dne ztenčoval, že to vypadalo, jako by pramen řeky očaroval nějaký zlý čaroděj. Mlýnské kolo šplíčovského mlýna tiše stálo a jen malé rybičky plácaly svými ploutvemi v kaluži bahna dole pod náhonem. Vodník Vojtěch si ale nezoufal. Věděl, že v nedalekém rybníku jménem Horní bydlí jeho bratranec vodník Václav, a tak by se na čas usadil u něj. Ale pantáty mlynáře mu bylo tuze líto. Když není voda, kolo se netočí a z obilí nebude mouka pro pekaře na chleba. Mlynář byl den ode dne zoufalejší. Každou chvíli vycházel ven a pozorně sledoval oblohu v naději, že v dálce uvidí bouřková mračna. Jenomže nebe bylo bez mráčků a sluníčko slibovalo další horký den. Vojtěch už se na to jeho trápení nedokázal dívat. Vylezl si na nejbližší vrbu, zapálil fajfku a zvolal: „Hej, mlynáři! Mám pro tebe takový návrh.“ Mlynář se zamračil, když spatřil hastrmanského.

„Aha, a to se podívejme, zelený panáček! A copak mi chceš? Že bys mou dušičku do svého hrníčku pod pokličku?“

„I co tě vede! Víím, že si hodný člověk, který nikdy ani mouše neublížil. Ty bys byl ten poslední, kterého bych stáhnul do vody,“ usmíval se Vojtěch.

„A co mi tedy chceš?“ vyzvídal mlynář.

„Tvoje žena peče výborné buchty. Ty já tuze rád,“ spustil vodník, „kdysi dávno, když jsem byl ještě malý, žil jsem u jednoho mlýna na řece Moravě. Pravidelně každou neděli jsme s celou rodinou chodívali do mlýnice a tam seděli, jedli buchty i koláče a povídali s celou mlynářskou chasou dlouho do noci.“ Vodník se na chvíli zasmíal a pak řekl:

„Když mi budeš nosit v neděli po poledni nějakou dobrotu z kuchyně pařmámy, roztočím ti mlýnské kolo. Bude se točit tak dlouho, jak budeš potřebovat, dokud nezaprší. A do té doby, než náhon začne pouštět vodu na lopatky, budu hlídat, aby se nezastavilo. Tak co, platí?“ Mlynář



se poškrábal ve vousech, ale pak se mu tvář rozzářila.

„Nic jiného než jednou týdně mísu buchet povídáš?“

Vojtěch pokýval hlavou. „Plácneme si na to?“ Pantáta už na nic nečekal. Přijal nabízenou ruku na důkaz stvrzení slibu a dohody a sotva tak učinil, začalo mlýnské kolo klapat opět veselou písničku. Všichni, kdo chodili kolem, se tuze divili. Mlýnář mlel mouku jako jediný v celém kraji. Když se ta novina roznesla, začali se k němu sjíždět všichni sedláci z širokého okolí. To bylo práce! Panečku! Vodník plnil své slovo a hlídal kolo i celé mlýnské stavení a za to mu každou neděli nosila mlýnářka ty nejlepší buchty, které uměla upéct.

Jednoho dne ale nebe otevřelo svá stavidla a k zemi se začaly snášet první kapky svěžího deště. Vyprahlá země dychtivě nastavovala své rozpraskané tváře, aby se do nich zase vlil život. Tráva se zazelenala a vyschlá Mlýnská strouha se pomalu začala plnit vodou. Po vydatných deštích

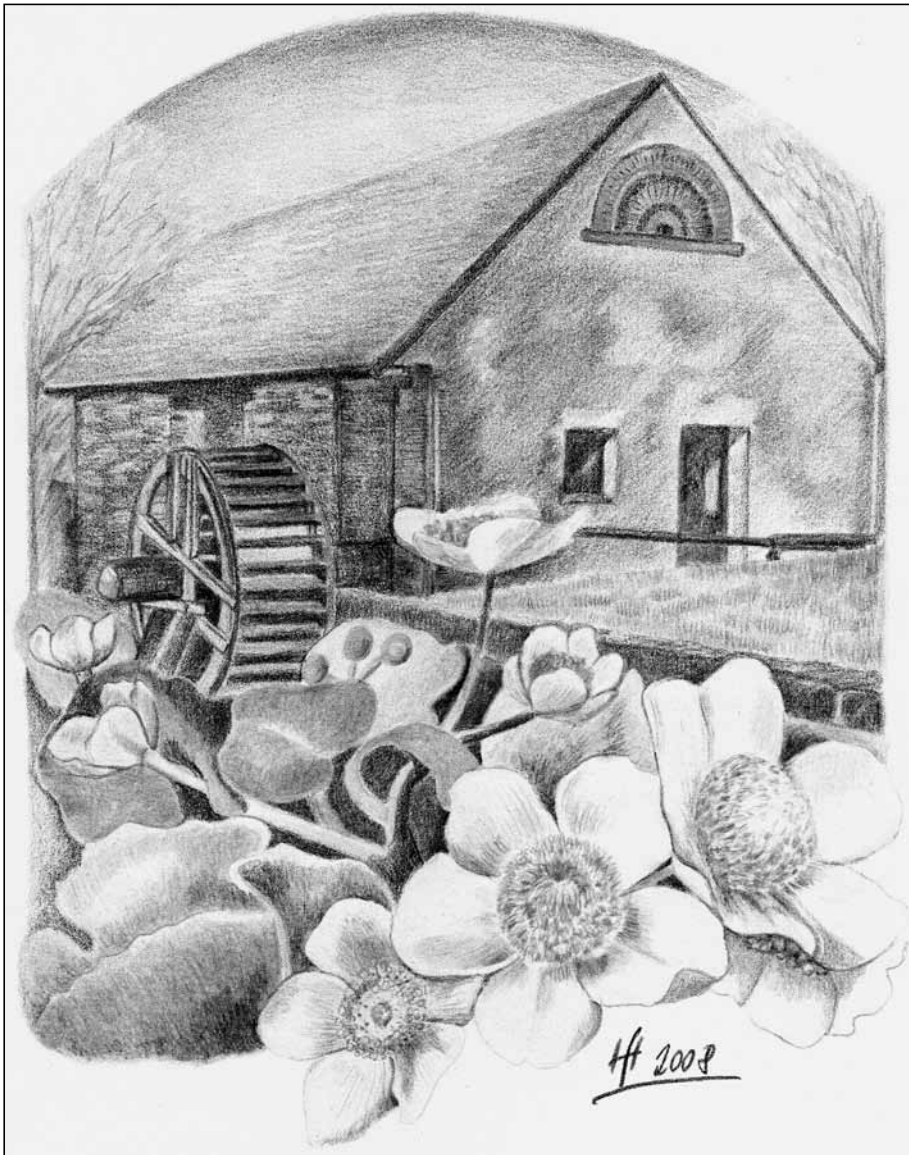
bylo vláhy tak akorát a to už se zase valila voda z náhonu přímo na lopatky kola. Vodník už tedy nemusel hlídat ani pomáhat. Ale pantáta mlýnář na něj pořád pamatoval. Pozval Vojtěcha k sobě do mlýnice a chodíval pak pro něj každou neděli. Sedávali spolu, jedli buchty a povídali dlouho do noci. Pak ještě poseděli na břehu strouhy a společně bafali ze svých fajfčíček. Nemuseli ani mluvit. Seděli tam tiše a v dobré náladě sledovali očima líně plynoucí vodu. Moc dobře oba věděli, jak důležitá je pro život.

„A dědečku, co se stalo s tím vodníkem, když mlýn už nestojí?“ vyzvídala Nikolka. „Myslíš, že tady ještě někde bydlí?“

Dědeček se podíval na Mlýnskou strouhu a tiše pravil:

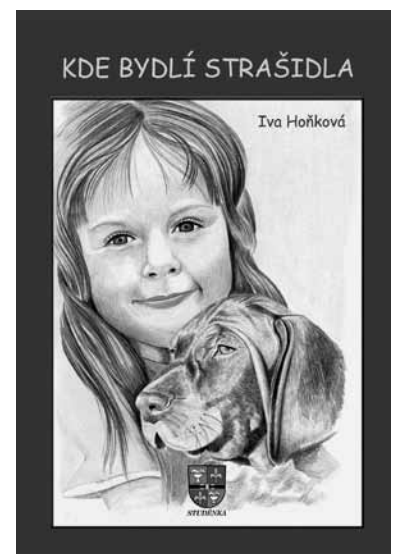
„Kdo ví. Vodníci se dožívají velmi vysokého věku. Ještě můj praděda se prý jednou setkal s takovým, kterému bylo šest set let!“

Když pokračovali cestou dál kolem Mlýnské strouhy, vykukoval z hladiny červený klobouček. To se asi vodník Vojtěch přišel podívat na zvědavé návštěvníky.



Úryvek z knížky **Kde bydlí strašidla** od **Ivy Hoňkové**.

Autorka, rodačka ze Studénky, je spisovatelka, ilustrátorka a novinářka. Její tvorba je zaměřena převážně na knihy s dětskou tematikou. Vzpomínky na nádherné dětství přenesla do několika povídek, v nichž vypráví příběh malého děvčátka Nikolky, které chodí se svým dědečkem, štěňátkem Hakim a věrným loveckým psem Bardem do míst, kde kdysi za časů našich babiček strašivali čerti, vodníci, skřítkové, rarášci a jiná strašidla.



Bioinstitut o. p. s.

Institut pro ekologické zemědělství a udržitelný rozvoj krajiny

byl zřízen v roce 2004 a jeho spoluzakladateli a partnery jsou zástupci švýcarského Výzkumného ústavu pro ekologické zemědělství FiBL Frick, PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců Šumperk a Univerzity Palackého v Olomouci. Hlavní činnost společnosti je zaměřena na ekologické zemědělství a životní prostředí – přenos poznatků z vědy a výzkumu do praxe, poradenství, vzdělávání, publikační činnost.

V aktivitách Bioinstitutu se odráží multifunkčnost ekologického zemědělství, která spočívá v:

- šetrném hospodaření s ohledem na půdní úrodnost,
- produkci ve kvalitě bio bez spoléhání se na průmyslová hnojiva a pesticidy,
- možnostech a předpokladech zpracovávat bioprodukty ve vlastním podniku a prodávat biopotravinu ze dvora,
- ochraně druhové rozmanitosti.

Uvedená témata jsou náplní nejrůznějších projektů: např. Optimalizace zemědělské a říční krajiny v České republice s důrazem na rozvoj biodiverzity; Ekozemědělci přírodě, do kterého se zapojují ekologičtí zemědělci, kteří využívají zemědělskou

půdu nejen jako prostředek pro produkci, ale i jako součást krajiny, kde je nutno brát ohled i na planě rostoucí rostliny a volně žijící živočichy; Využití luskovinoobilných směsek pro zvýšení soběstačnosti v krmivech a pro podporu kvality půdy na ekologických farmách v České republice.

Na propojení šetrného hospodaření a ochrany přírody navazují pravidelné semináře, které se konají zpravidla v první polovině roku a jsou určeny ekologickým zemědělcům, pracovníkům státní správy, nevládním organizacím i spotřebitelům, kteří se zajímají o ekologické zemědělství s jeho souvislostmi.

Vyhledávaná je i publikační činnost Bioinstitutu o. p. s. – vydávání praktických příruček a metodik. K těm posledním patří Místa pro přírodu na vaší farmě přibližující obrázky a krátkým textem hodnotná přírodě blízká stanoviště utvářená díky šetrnému zemědělskému hospodaření.

Alena Malíková,

Bioinstitut, o. p. s, Křížkovského 8, Olomouc

www.bioinstitut.cz

**POTRAVINÁŘSKÝ VÝROBEK
MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE
2009**





Potravinářský výrobek
Moravskoslezského kraje
2009

Každý region v České republice má svůj neopakovatelný charakter daný přírodním bohatstvím, kulturou a staletými tradicemi jeho obyvatel. Také výrobky a produkty pocházející z určité oblasti v sobě nesou část tohoto charakteru: je do nich vložena práce tamních řemeslníků či zemědělců a tak i jejich duše. Významné místo zaujímají potravinářské výrobky. Propagovat nejkvalitnější z nich znamená podporovat zájem obyvatel o místní produkci, posílit dobré jméno firem z Moravskoslezského kraje i místní ekonomiky a v neposlední řadě motivovat výrobce k produkci surovin, které mají vysokou kvalitu a přímou hodnotu pro uživatele. Proto se zástupci Moravskoslezského kraje rozhodli vyhlásit již druhý ročník soutěže o nejlepší potravinářský výrobek roku 2009.

● **Hodnocené kategorie výrobků:**

1. pekařské výrobky
2. cukrářské výrobky
3. hotové pokrmy, výrobky studené kuchyně
4. nealkoholické nápoje
5. alkoholické nápoje
6. ovoce a zelenina – zpracované i čerstvé
7. masné výrobky
8. mléko a mléčné výrobky
9. hořčice, kečupy, omáčky, dresinky
10. biopotravinu

● **Důležitá data soutěže:**

1. června – 30. září 2009
Přijímání přihlášek
21. října – 22. října 2009
Dodání vzorků přihlášeného výrobku
23. října 2009
Zasedání hodnotitelské komise
20. listopadu 2009
Slavnostní vyhlášení výsledků soutěže
při příležitosti akce
GASTROFESTIVAL Ostrava

● Adresa pro zaslání přihlášek

PRO-BIO regionální centrum Moravská brána
Tyršova 705
742 58 Příbor

● Další informace, kritéria hodnocení, přihláška, přesné znění pravidel na:

www.potravinamskraje2009.cz

info@potravinamskraje2009.cz




RWE Transgas Net. Blíž přírodě.



Foto: Alena Pončová

Mlok skvrnitý patří v České republice k silně ohroženým druhům živočichů. Díky projektu RWE Transgas Net. Blíž přírodě, jej mohou lidé volně spatřit v přírodní lokalitě Mločí studánka na Frýdecko-Místecku. Území patří mezi 23 přírodně významných míst, která byla dosud zpřístupněna. V následujících dvou letech bude veřejnosti nově otevřeno minimálně dalších 20 lokalit. RWE Transgas Net je generálním partnerem Českého svazu ochránců přírody a projektu Revitalizace rašelinišť v Krušných horách.

RWE Transgas Net – Váš spolehlivý přepravce zemního plynu.

www.rwe-transgasnet.cz

RWE
Transgas Net